

Suojelualueet tutkimuksen ja tutkimus luonnonsuojelun palveluksessa

Eino Piri ja Eero Kakkuri

TUTKIMUSMETSÄPALVELUT

Suojelualueet tutkimuksen ja tutkimus luonnonsuojelun palveluksessa

Eino Piri ja Eero Kakkuri

Piri E. ja Kakkuri E. 1997. Suojelualueet tutkimuksen ja tutkimus luonnonsuojelun palveluksessa. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 624, 1997. 96 s. ISBN 951-40-1546-0, ISSN 0358-4283.

Tämä raportti on alustava tilannekatsaus luonnonsuojelualueiden tutkimuskäytöstä Suomessa. Tavoitteena on selvittää, kuinka tehokkaasti maamme suojelualueita on käytetty tutkimuksissa hyväksi, kuinka paljon luonnonsuojelualueilla on tehty tutkimuksia sekä mihin aihepiireihin ne ovat painottuneet. Myös sitä tarkastellaan, mitkä organisaatiot ovat tutkimuksia tehneet ja mille suojelualueille ne ovat kohdistuneet. Lisäksi hahmotetaan tutkimuksen kehittämistarpeita. Aineistona käytettiin kirjallisuutta, tilastoja sekä kirjallisuushakuraportteja.

Luonnonsuojelualueisiin kohdistuneita erityyppisiä artikkeleja oli kaikkiaan noin 2 900. Näistä 550 luokiteltiin tutkimuksiksi. Metsäntutkimuslaitoksen hallitsemilta suojelualueilta tehtiin noin 700 julkaisua. Metsähallituksen suojelualueisiin kohdistuneesta julkaisumäärästä kymmenesosa ja Metsäntutkimuslaitoksen suojelualueilla puolet luokiteltiin tutkimusjulkaisuuksi. Kansallis- ja luonnonpuistojen kokonaisuapinta-alaan suhteutettuna tutkimusjulkaisuja oli syntynyt 0,07 julkaisua/km². Metsäntutkimuslaitoksen viidessä luonnonpuistossa ja kolmessa kansallispuistossa vastaava käyttöaktiivisuus oli moninkertainen (0,5 julkaisua/km²).

Ensimmäisten suojelualueiden perustamisen jälkeen tutkimusten määrät olivat alhaisia aina 1950-luvun puoliväliin saakka. Julkaisumäärät lisääntyivät 1970-luvun ja etenkin 1980-luvun alkupuoliskoilla. Tutkimusjulkaisuihin pääosa, noin 80 % oli biologisia tutkimuksia. Metsätieteisiin kuului noin 5 % aiheista, yhteiskuntatieteisiin 4 % ja muita aihepiirejä oli 10 %. Huomattavimmat suojelualueiden tutkimuskäyttäjät olivat Metsäntutkimuslaitos sekä Helsingin, Turun ja Oulun yliopistot. Erityisessä asemassa olivat näiden tutkimusasemat.

Sekä Kansainvälinen luonnonsuojeluliitto (IUCN) että kotimaiset asiantuntijat tahot pitävät tärkeänä, että luonnonsuojelualueverkoston edustavuus, puutteet ja kehittämistarpeet selvitetään tutkimuksin. Tietoa tarvitaan lisää suojelualueiden suunnittelun ja hoidon tueksi. Metsien monimuotoisuuden säilyttämisen tultua erääksi kestävänsä metsätalouden kriteeriksi luonnonsuojelualueiden tutkimuksellinen arvo on noussut entisestään.

Sekä kansainvälisessä että kansallisessa arviossa on esitetty, että luonnonsuojelualueiden tutkimuksessa on keskitytty luonnonhistoriallisiin tekijöihin ja jätetty sosio-ekonomiset ja kulttuuriset kysymykset, jotka vaikuttavat paikallisyhteisöihin, liian vähälle huomiolle. Tutkimuksissa tulisi olla enemmän painoa kokonaisvaltaisessa tarkastelussa suojelualueista ja niiden tutkimusongelmista. Mikäli suojelualueiden tutkimuskäyttöä halutaan lisätä, tutkimukseen liittyvien palveluiden tulee olla korkeatasoisia ja tutkimukseen tarvittavan infrastruktuurin hyvä.

Avainsanat: Tutkimus, luonnonsuojelu, luonnonsuojelualue, kansallispuisto, luonnonpuisto.

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Suomen luonnonsuojelualueet	6
3	Tutkimus luonnonsuojelualueilla	9
3.1	Tutkimusten määrä	9
3.2	Tutkimusalat	13
3.3	Tutkimustyön tekijät	14
4	Luonnonsuojelualueiden tutkimuskäytön kehittäminen	15
4.1	Tutkimus luonnonsuojelualueiden palveluksessa	15
4.2	Luonnonsuojelualueet tutkimuksen palveluksessa	16
	Kirjallisuus	19
	Tutkimukset ja selvitykset Metlan luonnonsuojelualueilla	21

Julkaisija: Metsäntutkimuslaitos, Tutkimusmetsäpalvelut
Hyväksynyt tutkimusjohtaja Matti Kärkkäinen 22.1.1997

Yhteystiedot: Metsäntutkimuslaitos
Tutkimusmetsäpalvelut
PL 18, 01301 Vantaa
puh. 09-857 051
faksi 09-8570 5569

Kansikuvat: Luonnon käytön, suojelun ja tutkimuksen rinnakkaiselo Kolin
kansallispuistossa. Erkki Oksanen / Metla.

Ulkoasu: Anne Turunen

Hakapaino Oy, Helsinki 1997

1 Johdanto

Ensimmäiset lakisääteiset luonnonsuojelualueet perustettiin maahamme vuonna 1938. Kansallispuistojen ensisijaiseksi tarkoitukseksi määrättiin luonnonkauniin tai muutoin luontonsa puolesta huomattavan paikan säilyttäminen tuleville sukupolville. Luonnonpuistot perustettiin lähinnä tieteellistä tutkimusta varten ja tarkoitus oli säilyttää ne koskemattomina. (Luonnonsuojelulaki 71/23, Borg & Ormio 1978). Tutkimus luonnonsuojelualueilla kohdistui aluksi lähinnä eläin- ja kasvitieteellisiin lajistonselvityksiin. Kuudenkymmenen vuoden kuluessa tutkimus on laajentunut monille tieteenaloille. Saavutetuilla tutkimustuloksilla on nykyään yhä tärkeämpi merkitys alueiden hoidossa ja käytössä sekä suojelualueilla että muualla.

Tämä raportti on alustava tilannekatsaus luonnonsuojelualueiden tutkimuskäytöstä Suomessa. Tavoitteena on kirjallisuushakujen avulla selvittää, kuinka tehokkaasti suojelualueita on käytetty tutkimuksissa hyväksi, kuinka paljon luonnonsuojelualueilla on tehty tutkimuksia sekä mihin aihepiireihin ne ovat painottuneet. Raportissa tarkastellaan myös sitä, mitkä organisaatiot ovat tutkimuksia tehneet ja mille suojelualueille ne ovat kohdistuneet. Lisäksi hahmotetaan tutkimuksen kehittämistarpeita.

Aineistona käytettiin kirjallisuutta, tilastoja sekä luonnonsuojelualueille kohdistuneista tutkimuksista ja selvityksistä tehtyjä kirjallisuushakuraportteja. Valtion maiden luonnonsuojelualueista Metsäntutkimuslaitoksen tiedot päivitettiin tätä julkaisua varten. Metsähallituksen kirjallisuustietojen keruu on tätä kirjoitettaessa kesken, joten tiedot ovat etenkin tältä osin alustavia. Liitteenä on yksityiskohtainen luettelo tutkimuksista ja selvityksistä Metsäntutkimuslaitoksen luonnonsuojelualueilla. Tarkastelussa eivät ole mukana toisessa maailmansodassa luovutetut suojelualueet.

Raportin koostamista on tukenut seurantaryhmä, johon ovat kuuluneet tutkimusjohtaja Matti Kärkkäinen, professori Erkki Annila, tutkimuskeskuksen päällikkö Aarne Reunala ja metsätalousinsinööri Leena Yrjänä-Ketola. Liitteen "Tutkimukset ja selvitykset Metlan luonnonsuojelualueilla" ovat laatineet metsätalousinsinööri Anne Turunen ja filosofian lisensiaatti Kimmo K. Kolari.

2 Suomen luonnonsuojelualueet

Suomen maapinta-alasta suojelualueiden osuus oli vuonna 1996 noin 9 % (taulukko 1). Maamme suojelualueet sijoittuvat pääosin Pohjois-Suomeen, jossa oli noin 95 % suojellusta maapinta-alasta (kartta 1). Pääosa (99 %) luonnonsuojelualueistamme sijaitsi valtion mailla. Etelä-Suomessa yksityismaiden suhteellinen osuus suojelualueista oli kuitenkin merkittävä (17 %) (Metsätilastollinen vuosikirja... 1996).

Taulukko 1. Luonnonsuojelualueiden maapinta-alat vuonna 1996 (Metsätilastollinen vuosikirja... 1996). Pohjois-Suomeen kuuluvat valtion mailla Kainuun, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin metsäkeskukset. Yksityismailla Pohjois-Suomeen kuuluvat Oulun ja Lapin läänit.

	Etelä-Suomi	Pohjois-Suomi	Koko maa
	km ²		
Valtion maat			
Luonnonpuistot	52	1 438	1 490
Kansallispuistot	561	6 257	6 818
Muut erityiset			
luonnonsuojelualueet	145	313	458
Soidensuojelualueet	278	3 771	4 049
Lehtojensuojelualueet	2	10	12
Vanhosten metsien			
suojelualueet	78	10	88
Erämaa-alueet	0	13 786	13 786
Yhteensä	1 116	25 586	26 702
Yksityismaat			
Metsät	46	9	55
Geologiset kohteet	14	0	14
Suot	86	20	106
Lintuvedet	16	2	18
Saaristot	61	6	67
Kulttuuriympäristöt	4	1	5
Yhteensä	228	38	265
Kaikkiaan	1 344	25 624	26 967

SUOMI - FINLAND

Luonnonsuojelualueet ja -ohjelmat

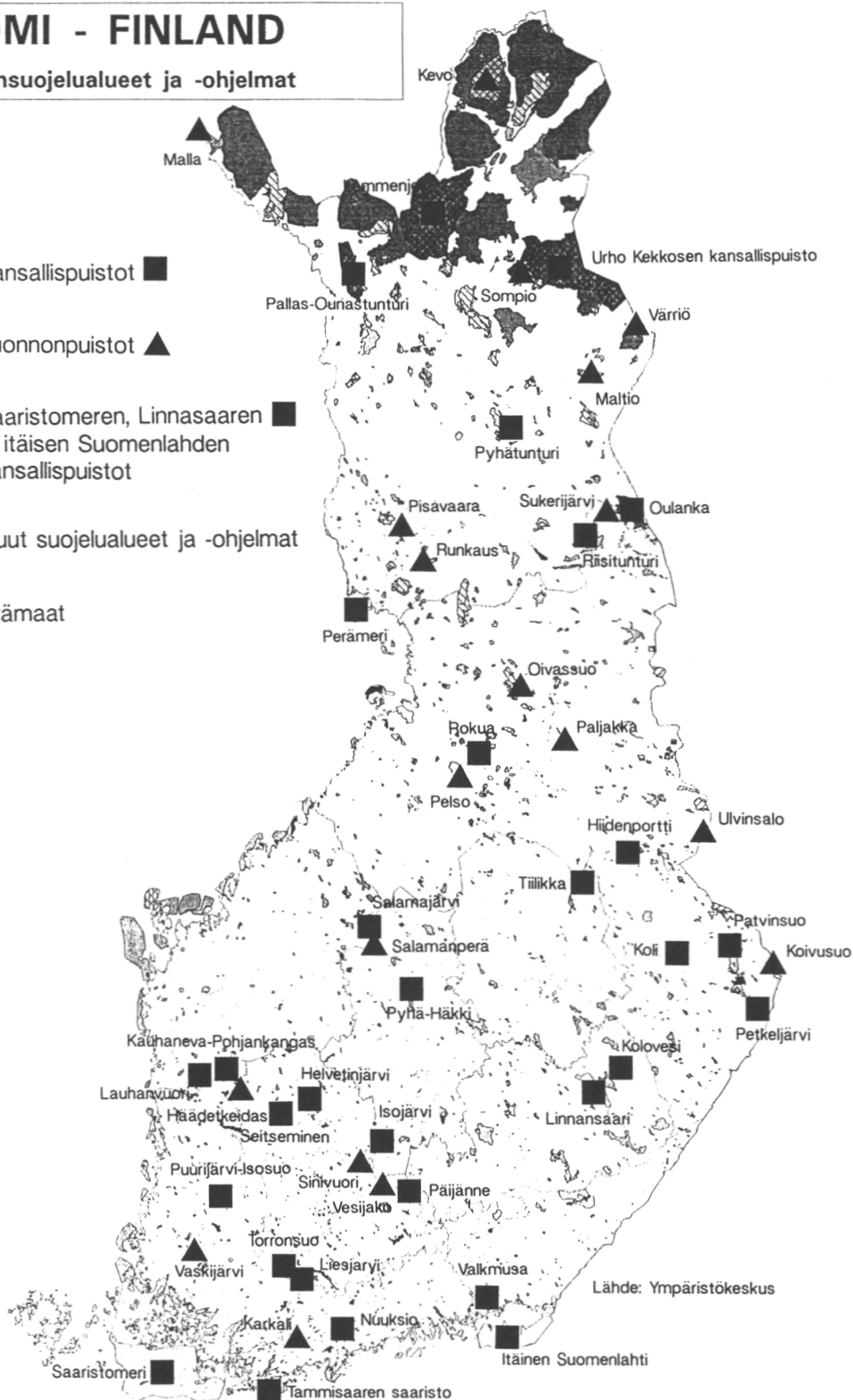
 Kansallispuistot

 Luonnonpuistot

 Saaristomeren, Linnasaaren ja itäisen Suomenlahden kansallispuistot

 Muut suojelualueet ja -ohjelmat

 Erämaat

Suomen lähes 3 miljoonan hehtaarin luonnonsuojelualueverkko antaa hyvät mahdollisuudet käyttää alueita erimuotoiseen tutkimukseen. Suojelualueita on eri kasvillisuusvyöhykkeillä ja eri korkeuksilla meren pinnasta. Lisäksi alueet sijoittuvat maantieteellisesti eri puolille Suomea. Tutkimuksen kannalta etuna on myös suojelualueiden käyttöehtojen vaihtelu aina tiukasti suojellusta luonnonsäästöstä vain pieniä rajoituksia omaaviin erämaa-alueisiin. Myös erilaiset suojellut luontotyypit lisäävät tutkimuksen mahdollisuuksia. Tutkimuksen kannalta edullista on myös suojelualueiden valtion omistus, joka takaa pitkäjänteisyyden suojelualueiden käytölle. Valtion mailla olevat luonnonsuojelualueet ovat Metsähallituksen ja Metsäntutkimuslaitoksen hallinnassa (taulukko 2).

Taulukko 2. Valtion omistamien suojelualueiden maapinta-alojen (km²) jakaantuminen haltijaviranomaisittain (Metsätilastollinen vuosikirja...1996, Metsäntutkimuslaitos Tilarekisteri ... 1996).

	Metsähallitus	Metsäntutkimuslaitos	Yhteensä
Luonnonpuisto	1 402	88	1 490
Kansallispuisto	6 247	571	6 818
Muut suojelualueet	18 372	20	18 392
Yhteensä	26 021	679	26 700

3 Tutkimus luonnonsuojelualueilla

3.1 Tutkimusten määrä

Metsähallituksen (Below 1997) ja Metsäntutkimuslaitoksen (Turunen & Kolari 1997) keräämien kirjallisuusaineistojen perustella luonnonsuojelualueita on käytetty hyväksi noin 2 900 erilaatuisessa artikkelissa. Kirjallisuushakuja tarkasteltaessa aineisto ryhmiteltiin tutkimuksiin, selvityksiin ja raportteihin. Tutkimuksiksi luettiin tieteelliset julkaisut ja artikkelit, väitöskirjat, lisensiaatintyöt sekä pro gradu työt. Selvityksiä olivat luontoselvitykset, kartoitukset, maankäyttö- tms. selvitykset sekä opistotason opinnäytetyöt. Raporteiksi luokiteltiin hoito- ja käyttösuunnitelmat, työryhmämietinnöt ja -raportit, koealaraportit, rengastusraportit jne.

Tarkastellusta aineistosta noin 550 luokitettiin tutkimuksiksi. Loput olivat kartoituksia, selvityksiä, suunnitelmia tai erilaisiin havaintoihin perustuvia raportteja. Kokonaisaineistosta noin 700 julkaisua kohdistui Metsäntutkimuslaitoksen hallitsemille suojelualueille (taulukko 3). Lisäksi yleisesti luonnonsuojelua koskevia julkaisuja oli tehty 101 kpl, jotka pääosin olivat mietintöjä, yleisohjeita tai kokoomateoksia. Näistä artikkeleista 19 kpl voidaan katsoa olevan tieteellisiä julkaisuja.

Metsähallituksen suojelualueisiin kohdistuneesta julkaisumäärästä kymmenesosa oli tutkimusjulkaisuja. Vastaava osuus Metsäntutkimuslaitoksen suojelualueilla oli puolet julkaisujen määrästä.

Taulukko 3. Raporttien jakaantuminen eri haltijaviranomaisittain ja julkaisutyypeittäin.

	Tutkimusjulkaisut	Selvitykset	Raportit	Yhteensä
Metsähallitus	196	297	1 670	2 163
Metsäntutkimuslaitos	355	71	280	706
Yhteensä	551	368	1 950	2 869

Bibliografioiden mukaan tutkimusraporteista 192 perustui luonnonpuistoissa ja 320 kansallispuistoissa tehtyihin tutkimuksiin. Muilla suojelualueilla tehtiin 39 tutkimusraporttia. Luonnonpuistoihin kohdistuneista tutkimuksista 42 % oli tehty Metsähallituksen hallinnassa olevissa 14 luonnonpuistossa ja 58 % Metsäntutkimuslaitoksen viidessä luonnonpuistossa. Kansallispuistoihin kohdistuneista tutkimuksista vastaavat luvut olivat Metsähallituksen kansallispuistoissa yksi kolmasosa tutkimusjulkaisuista ja Metsäntutkimuslaitoksen kolmessa kansallispuistoissa kaksi kolmasosaa kaikista tutkimusjulkaisuista (taulukko 4).

Taulukko 4. Suojelualueiden tutkimusjulkaisujen jakaantuminen haltijaviranomaisittain.

	Metsähallitus	Metsäntutkimuslaitos	Yhteensä
Luonnonpuisto	81	111	192
Kansallispuisto	102	218	320
Muu suojelualue	13	26	39
Yhteensä	196	355	551

Metsäntutkimuslaitoksen hallitsemissa kansallispuistoissa samoin kuin luonnonpuistoissa pääosa julkaisuista (57 % ja 55 %) luokiteltiin tutkimuksiksi. Muilla tutkimuslaitoksen luonnonsuojelualueilla julkaisut olivat painottuneet selvityksiin ja muihin raportteihin (taulukko 5).

Taulukko 5. Metsäntutkimuslaitoksen luonnonsuojelualueiden julkaisujen jakaantuminen julkaisutyypeittäin.

	Tutkimus	Selvitys	Raportti	Yhteensä
Luonnonpuisto	111	14	70	195
Kansallispuisto	218	35	146	399
Muu suojelualue	26	22	64	112
Yhteensä	355	71	280	706

Eri suojelualueiden tutkimuskäyttö

Suojelualueisiin kohdistui 551 tutkimusjulkaisua, joista 184 oli tehty Pallas-Ounas-tunturin kansallispuistosta. Luonnonpuistoista Mallan luonnonpuiston tutkimuskäyttö oli johtanut 68 tutkimusjulkaisun syntymiseen. Kevon luonnonpuistossa oli tehty 62 tutkimusjulkaisua. Kolin, Pyhätunturin, Saaristomeren, Oulangan ja Urho-Kekkosen kansallispuistoissa oli kussakin tehty yli kymmenen tutkimusjulkaisua. Luonnonpuistoista vastaavaan lukuun pääsivät vain Värriön, Pisavaaran ja Karkalin luonnonpuistot. Kaikilla näilläkin suojelualueilla tutkimusjulkaisujen määrä jäi alle kahdenkymmenen. Vaskijärven, Salamaperän, Sinivuoren, Koivusuon, Sukerijärven ja Paljakan luonnonpuistoihin ei bibliografioissa oltu merkitty tieteellisiä lähdenimikkeitä. Sama tilanne oli Torronsuon, Helvetinjärven, Isojärven, Kauhanevan-Pohjankankaan, Päijänteen ja Salamajärven sekä Hiidenportin kansallispuistoissa.

Kansallis- ja luonnonpuistojen kokonaismaapinta-alaan (8 300 km²) suhteutettuna tutkimusjulkaisuja on syntynyt 0,07 julkaisua/km². Metsäntutkimuslaitoksen viidessä luonnonpuistossa ja kolmessa kansallispuistossa vastaava tunnus neliökilometriä kohden oli noin 0,5 julkaisua eli moninkertainen verrattuna maamme keskimääräiseen kansallis- ja luonnonpuistojen tutkimukselliseen käyttöaktiivisuuteen.

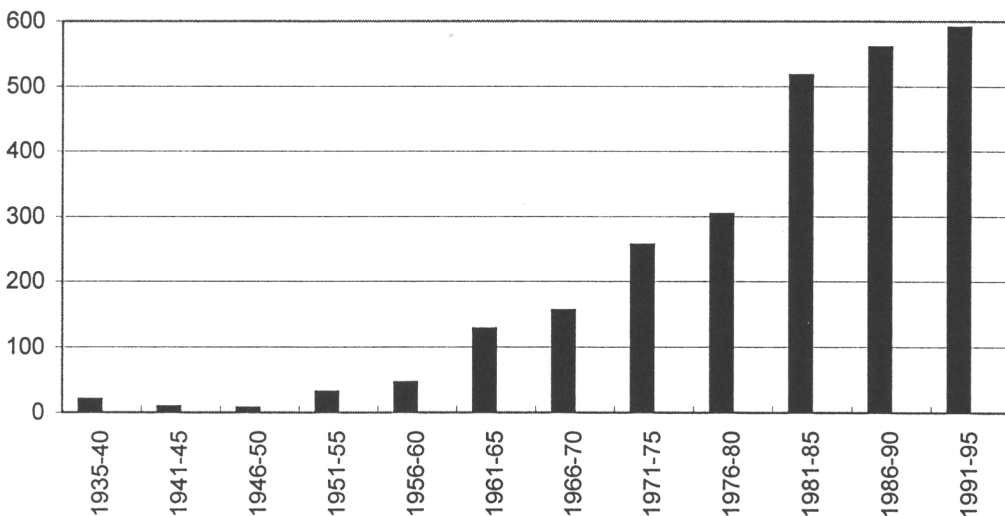
Julkaisumäärien ajallinen vaihtelu

Ensimmäisten suojelualueiden perustamisten jälkeen tutkimus oli aluksi vähäistä. Vuosittaiset julkaisumäärät jäivät aina 1950-luvun puoliväliin saakka vain muutama kappaleeseen. Seuraavan vuosikymmenen aikana julkaisujen määrä lisääntyi jo yli kahteenkymmeneen julkaisuun vuosittain. Raportteja syntyi 1970-luvulla keskimäärin 50 kpl vuosittain. Vuosittainen julkaisumäärä kohosi 1980- ja 1990-luvuilla noin sataan raporttiin.

Tarkasteltaessa julkaisumääriä viisivuotiskausittain selviä hyppäyksiä määrässä tapahtui 1970-luvun ja 1980-luvun alussa. Julkaisujen yhteismäärä 1970-luvun alkupuoliskolla oli yli 250 ja 1980-luvun alkupuoliskolla jo yli viisisataa. Tämän jälkeen julkaisuluvut ovat pysyneet jokseenkin samalla tasolla (kuva 1).

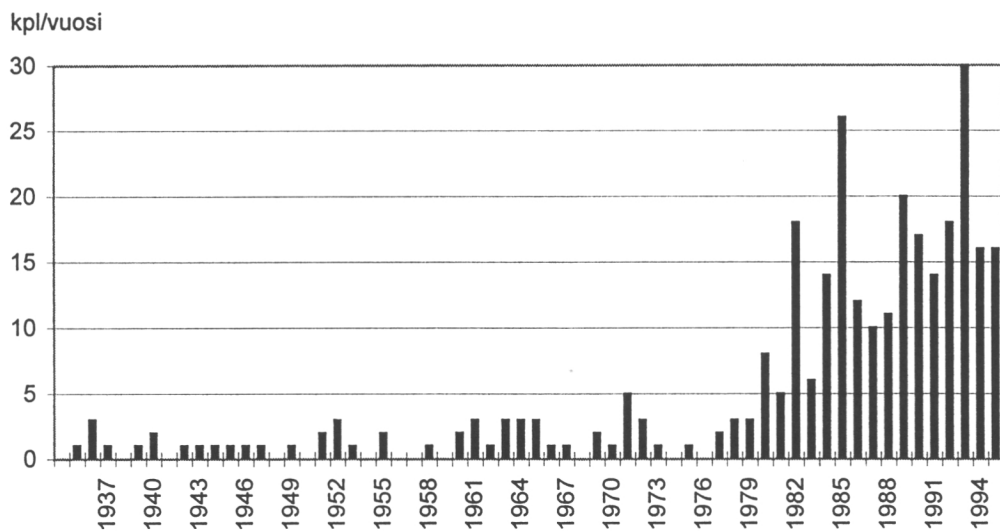
Kuva 1. Kaikkien suojelualueiden julkaisumäärien kehitys viisivuotiskausittain vuosina 1935-1995.

kpl/5-vuotiskausi

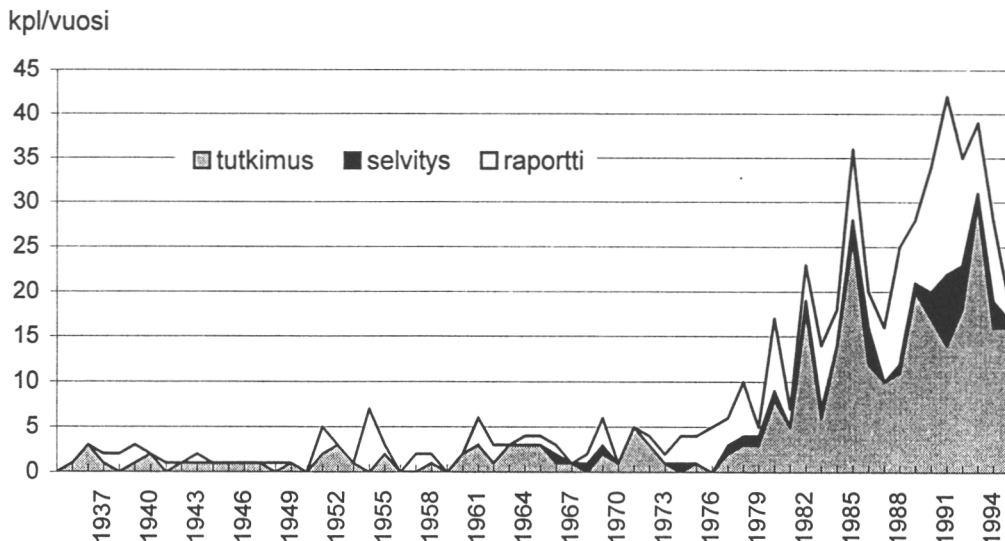

Metsäntutkimuslaitoksen viiden luonnonpuiston ja kolmen kansallispuiston tutkimuskäyttö vastasi kaikkiin suojelualueisiin kohdistuneiden julkaisujen määrien vaihtelua aina vuoteen 1980 saakka. Siihen saakka Metsäntutkimuslaitoksen suojelualueita käytettiin vuosittain hyväksi vain yhden, korkeintaan viiden julkaisun verran. Tutkimuksellinen kiinnostus Metsäntutkimuslaitoksen suojelualueisiin lisääntyi 1980-luvun alussa huomattavasti. Tuosta ajankohdasta lähtien tutkimuslaitoksen suojelualueiden nimikkeen alle voitiin kirjata vuosittain kymmenestä kahteenkymmeneen julkaisua suojelualueetta kohti. Aktiivisin julkaisu vuosi oli 1993, jolloin kolmessakymmenessä julkaisussa oli nimikkeenä jokin Metsäntutkimuslaitoksen luonnonsuojelualue (kuva 2). Vuoden 1980 jälkeen tutkimusjulkaisujen määrä kasvoi olennaisesti selvitysten ja raporttien määrää suuremmaksi (kuva 3).

Kuva 2. Metsäntutkimuslaitoksen kansallis- ja luonnonpuistojen tutkimusjulkaisujen määrän kehitys ajalla 1935-1995.

Kuva 3. Metsäntutkimuslaitoksen suojelualueiden julkaisumäärien kehitys vuosittain jaoteltuna tutkimuksiin, selvityksiin ja muihin raporteihin.

3.2 Tutkimusalat

Kaikkiin valtion maiden suojelualueisiin kohdistuneista tutkimusjulkaisuista pääosa, noin 80 % oli biologisia tutkimuksia. Metsätieteisiin kuului noin 5 % aiheista, yhteiskuntatieteisiin 4 % ja muita aihepiirejä oli 10 %.

Metsäntutkimuslaitoksen suojelualueisiin kohdistuva tutkimus keskittyi luonnontieteellisiin aiheisiin. Biologisia tutkimuksia oli kokonaismäärästä 82 % ja metsätieteellisiä 7 %. Yhteiskuntatieteellisten tutkimusten määrä oli vain 1 %, ja ne painoutuivat kävijätutkimuksiin. Loppuun 10 %:iin sisältyy historiaa, ekonomiaa, maisemasuunnittelua tai vastaavaa (taulukko 6).

Taulukko 6. Metsäntutkimuslaitoksen suojelualueilla tehtyjen tutkimusten jakaantuminen suojelualueittain ja tutkimusaloittain.

	Biologinen	Metsätieteell.	Yhteiskuntatieteell.	Muu tieteenalana	Yhteensä
Luonnonpuisto	97	2	-	12	111
Kansallispuisto	177	16	4	21	218
Muu suojelualue	16	7	-	3	26
Yhteensä	290	25	4	36	355

3.3 Tutkimustyön tekijät

Metsäntutkimuslaitoksen bibliografiaa varten kerättiin tietoja myös muista laitoksista, jotka olivat tehneet tutkimuksia luonnonsuojelualueilla. Huomattavimmat suojelualueiden tutkimuskäyttäjät olivat Metsäntutkimuslaitos koko maan kattavalla tutkimusverkostollaan sekä Helsingin, Turun ja Oulun yliopistot. Näiden yliopistojen kasvi- ja eläintieteen laitokset olivat aktiivisimmat käyttäjät. Erityisessä asemassa olivat näiden yliopistojen tutkimusasetat. Joensuun yliopiston biologiset osastot käyttivät erityisesti Pohjois-Karjalan alueen suojelualueita ja Lapin yliopisto hyödynsi vastaavasti Lapin suojelualueita. Geologinen tutkimuskeskus sekä yliopistojen geologian ja mineorologian laitokset, yliopistojen ekonomian laitokset sekä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos käyttivät satunnaisesti tutkimuksissaan Metsäntutkimuslaitoksen suojelualueita hyväkseen.

Yksittäisisissä tapauksissa myös ulkomaiset yliopistot olivat käyttäneet Metsäntutkimuslaitoksen suojelualueita vertailualoina omien alueidensa tutkimuksissa tai suorittaneet jonkin osatutkimuksen suojelualueilla. Näitä ovat mm. Luleån yliopisto, Unkarin tiedeakatemia ja Münchenin yliopisto, jotka olivat keskittyneet biologisiin aiheisiin.

Yliopiston tai tutkimuslaitoksen tutkimusasema ja sen luoma infrastruktuuri lisäsi selvästi suojelualueen tutkimuskäyttöä. Tämä tuli esille mm. Pallas-Ounastunturin kansallispuistossa ja Mallan luonnonpuistossa, joissa molempia suojelualueita oli käytetty yli 60:ssä tutkimusjulkaisussa. Samoin tutkimuslaitoksen läheisyys näkyi julkaisujen määrissä Pisavaaran luonnonpuistossa ja Kolin kansallispuistossa. Etelä-Suomessa pienessä Karkalin luonnonpuistossa tutkimustoiminta oli suhteellisen vilkasta.

Suojelualueiden selvityksissä ja kartoituksissa alueiden haltijaviranomaisilla oli raporttien tuottamisessa päävastuu. Entinen vesi- ja ympäristöhallitus ja myöhemmin lääninhallitusten luonnonsuojeluyksiköt olivat myös tehneet merkittävää työtä suojelualueiden lajikartoituksissa sekä alueen suojelupäätökseen johtavissa selvityksissä. Selvityksiä olivat tehneet myös muun muassa Geologian tutkimuskeskus, Ilmatieteen laitos, seutukaavaliitot ja vesipiirit.

Vaikka opetus ja luontokasvatus ovat eräitä suojelualueiden perustamistavoitteita, pedagogiikkaan tai opetukseen liittyvät tutkimusorganisaatiot ovat kohdistaneet tähän mennessä vain vähän toimintaansa suojelualueille. Samoin suojelualueiden matkailullisesta tai taloudellisesta merkityksestä käydystä keskustelusta huolimatta näihin aihepiireihin liittyvä tutkimustoiminta ei ole toistaisesti ollut kovinkaan aktiivista alan tiedeyhteisöissä.

4 Luonnonsuojelualueiden tutkimuskäytön kehittäminen

4.1 Tutkimus luonnonsuojelualueiden palveluksessa

Luonnonsuojeluun ja suojelualueisiin liittyvän päätöksenteon tulisi tulevaisuudessa perustua entistä enemmän tieteelliselle tutkimukselle. Sekä Kansainvälinen luonnonsuojeluliitto (IUCN) että kotimaiset asiantuntijatahot pitävät tärkeänä, että luonnonsuojelualueverkoston edustavuus, puutteet ja kehittämistarpeet selvitetään tutkimuksin. Tähän kytkeytyy myös tärkeiden Euroopan maaseutumaisemien inventointi ja kansainvälinen yhteistoiminta niiden suojelemiseksi (Luonnonsuojelututkimuksen... 1988, Parks for... 1994).

Luonnonsuojelualueilla tuotetun tutkimustiedon sovellusmahdollisuudet vaihtelevat aihepiiristä riippuen. On tutkimushankkeita, joiden tuloksena syntyy tietoa, jota voidaan hyödyntää kansainvälisesti. Toisinaan sovellusmahdollisuudet rajoittuvat paikallistasolle. Jo aluetasolla on olemassa suuri määrä kasvillisuustyyppisiä, joilla on omat erityispiirteensä. Toisaalta luonnonsuojelualueilla tuotettu tieto on monesti käytettävissä sekä luonnonsuojelualueilla että muualla yhteiskunnassa (Luonnonsuojelututkimuksen... 1988, Parks for... 1994, Schuck ym. 1994).

Tutkimustietoa tarvitaan edelleenkin lisää suojelualueiden suunnittelun ja hoidon tueksi. Luonnonsuojelualueilla tehtävien tutkimusten ja selvitysten keskeiset käyttäjät ovat suojelualueiden hallintoviranomaiset. Suojelusuunnittelun edistämistä on esitetty kehitettäväksi myös lainsäädännöllisin toimin (Parks for... 1994).

Luontoon ja luonnon kehitykseen liittyvät tutkimushankkeet tuottavat perustietoa, joka helpottaa määrittämään muun muassa suojelualueiden ekologista kantokykyä. Tätä tukevat myös suojelualueiden käyttöä ja käytön vaikutuksia luontoon selvittävät hankkeet. Tietoa tarvitaan muun muassa herkkien alueiden suunnittelussa, kävijöiden ohjauksessa ja suojelualueille suuntautuvan liikenteen suunnittelussa. Jos suojelualueilla on paino kulttuuritavoitteiden vaalimisessa, helpottaa esimerkiksi aiemmasta maankäytöstä ja rakenteista tutkimuksin tuotettu tieto perinnemaisemien ja kulttuuribiotooppien oikeaa hoitoa (Luonnonsuojelututkimuksen... 1988, Poikajärvi ym. 1989, Below 1994, Parks for... 1994).

Tutkimustietoa suojelun tilasta ei tällä hetkellä ole riittävästi käytettävissä. Esimerkiksi suojelualueiden "ranking" -tyyppinen tutkimus, jossa selvitetään suojelutavoitteiden saavuttamista, keinoja, joilla tavoitteet on saavutettu sekä millaisia suojelun indikaattoreita on olemassa, palvelisi luonnonsuojelua. Uhanalaisiin la-

jeihin ja luonnon monimuotoisuuteen kohdistunut tutkimus tuottaa tietoa, joka helpottaa biotooppien säilyttämistä. Luonnonsuojelua edistävästä tutkimuksesta on hyvä esimerkki myös ennallistamisprosessien tutkimus, jossa selvitetään luonnon-tilan palauttamista (Luonnonsuojelututkimuksen... 1988, Below 1994, Parks for... 1994, Schuck ym. 1994).

Suojelualueiden tutkimuskäyttö ei ole itsetarkoitus, vaan niille tulee ohjata tutkimukset, joita ei voida tehdä suojelualueiden ulkopuolella. On myös olemassa tutkimusaiheita, joita ei haluta luonnonsuojelualueille. Tällaisia ovat hankkeet, jotka muuttavat luontoa merkittävästi vastoin suojelutavoitteita tai joista aiheutuu luonnolle kohtuutonta haittaa (Below 1994).

4.2 Luonnonsuojelualueet tutkimuksen palveluksessa

Maamme luonnonsuojelualueiden perustamisen keskeinen kriteeri itse suojelutavoitteen lisäksi on tutkimusmahdollisuuksien luominen. Juuri voimaan tulleen luonnonsuojelulain (1096/96) yksi viidestä päätavoitteesta on luonnontutkimuksen edistäminen.

Mahdollisuuksiin tehdä tutkimusta luonnonsuojelualueilla vaikuttaa olennaisesti, kuinka paljon ja millaisia suojelualueita on muodostettu. Luonnonsuojelualueiden koko ja suojelun aste vaihtelevat suuresti, mikä ohjaa myös alueiden tutkimuskäyttöä. Lisäksi suojelualueisiin liittyvällä infrastruktuurilla on merkitystä alueen tutkimuksellisen mielenkiinnon kannalta.

Luonnonsuojelualueiden luonnontilaa voidaan käyttää hyväksi monissa tutkimuksissa, jotka eivät sinällään edistä luonnonsuojelua. Tutkimuksen perustana voi olla luonnon puhtaus, luonnon koskemattomuus tai suojelualueen erityinen käyttömuoto. Esimerkiksi ilmastotutkimuskokeet ja mittaukset voivat käyttää hyväkseen suojelualueiden koskemattomuutta. Ilmaston lämpenemisen, mahdollisen sateisuuden lisääntymisen ja ilmakehän muutosten vaikutusten seurannassa suojelualueilta voidaan tuottaa taustatietoa selvittäessä pitkän aikavälin muutoksia.

Perinteisesti luonnonsuojelualueet ovat olleet merkittäviä luonnontieteelliselle perustutkimukselle. Suojelualueet tarjoavat mahdollisuuden monien uhanalaisten lajien sekä monien vähän tutkittujen eliölajien tutkimukselle. Eläimistön kartoittamisessa pidetään tärkeänä, että huomiota kohdistetaan aiempaa enemmän etenkin selkärangattomiin eläimiin ja paikoin myös nisäkäslajistoon. Kasvillisuuden kartoituksessa tulisi lisätä itiökasvilajiston (sieni-, sammal-, jäkälä-, levälajisto) tutkimusta. Keskeisenä tutkimusalana pidetään tulevaisuudessa hankkeita, jotka kytkeytyvät suojelualueisiin geneettisen perimän säilyttäjänä (Luonnonsuojelututkimuksen... 1988, Poikajärvi ym. 1989, Below 1994).

Biologisten inventointiluonteisten tutkimusten lisäksi luonnonsuojelualueita voitaisiin käyttää aiempaa enemmän luonnontilaisten ekosysteemien mallittamiseen. Myös ympäristömuutoksen seuranta ja vaikutusten mallittamista tulee entisestään kehittää. Luonnonsuojelualueet tarjoavat hyvät mahdollisuudet verrata luonnontilaisten maa- ja vesiekosysteemien ja normaalin taloustoiminnan piirissä olevien alueiden resistenssikykyä esim. ilmansaasteita vastaan (Poikajärvi ym. 1989, Schuck ym. 1994, Lovén 1996).

Metsäntutkimuksessa suojelualueita on käytetty etenkin luonnontilaisen metsän kehityksen ja toiminnan lainalaisuuksien selvittämiseen, erilaisten ympäristömuutosten seurantaan ja tärkeänä talousmetsien vertailualueina. Luonnontilaisista metsistä ja niiden pysyviltä koealoilta saadaan tutkimustietoa käytännön metsänhoitoon, mikä antaa mahdollisuuden yhdistää luonnonmukaisuuden indikaattoreita myös metsien inventointiin. Edellä mainitut tekijät ovat oleellisia tutkimukselle vastaisuudessakin. Keskeisenä pidetään myös lisätä tutkimusta, joka tuottaa tietoa mahdollisuuksista ottaa luonnonsuojelu huomioon maa-, metsä- ja vesitaloudessa (Luonnonsuojelututkimuksen... 1988, Poikajärvi ym. 1989, Schuck ym. 1994).

Metsien monimuotoisuuden säilyttämisen tultua erääksi kestävänsä metsätalouden kriteeriksi luonnonsuojelualueiden tutkimuksellinen arvo on noussut entisestään. Yleistavoitteena on metsien luonnonmukaisempi hoito. Merkittäväksi kehittämiskohteeksi myös kansainvälisesti on nähty luonnontilaisten metsien monimuotoisuuden liittyvät tutkimukset, joissa selvitetään muun muassa metsikön rakennetta, sen dynamiikkaa ja kehitystä (Piri 1994, Schuck ym. 1994).

Esimerkkejä tärkeistä metsäntutkimuksen erityisaloista, joissa koskemattomien luonnonsuojelualueiden merkitys on osoittautunut tärkeäksi, ovat metsätuhot, jotka talousmetsissä johtavat välittömästi tuhojen torjuntaan. Myös myrskytyhojen jälkeen uhkaavia seuraustuhoja voidaan tutkia suojelualueilla ja soveltaa saatua tietoa talousmetsiin. Niinikään metsäpatologisiin tutkimuksiin luonnonsuojelualueet tarjoavat hyviä mahdollisuuksia, joita toistaiseksi ei ole hyödynnetty kovin paljon (Annala 1996).

Sekä kansainvälisessä että kansallisessa arviossa on esitetty, että luonnonsuojelualueiden tutkimuksessa on keskitytty luonnonhistoriallisiin tekijöihin ja jätetty sosio-ekonomiset ja kulttuuriset kysymykset, jotka vaikuttavat paikallisyhteisöihin, liian vähälle huomiolle. Tutkimuksissa tulisi olla enemmän painoa kokonaisvaltaisessa tarkastelussa suojelualueista ja niiden tutkimusongelmista. Esimerkiksi luonnonsuojelualueiden vaikutusta paikallistalouteen, kulttuuriin, viihtyvyyteen ja infrastruktuuriin tulisi selvittää aiempaa enemmän. Myös kestävänsä matkailun ekologien, ekonomisten ja sosiaalisten perusteiden, kuten virkistys- ja maisematutkimuksenkin lisäämistä on pidetty tärkeänä. Kehitettävänä tutkimusaloina esitetään myös muun muassa suunnitteluun, arkkitehtuuriin, sosiologiaan, arkeologiaan, historiaan, insinööritieteisiin ja oikeustieteisiin liittyvät tutkimusalat (Luonnonsuojelututkimuksen... 1988, Below 1994, Parks for... 1994).

Luonnonsuojelututkimus tulisi kirjallisuuden mukaan liittää aiempaa kiinteämmin osaksi kansainvälistä yhteistoimintaa ja kehitysapua. Huomiota tulisi kohdistaa muun muassa trooppisten metsien, aavikoitumisen, uhanalaisten lajien ja kosteikkojen tutkimukseen.

Lisäksi on katsottu, että Suomella on valmiuksia osallistua kylmien alueiden, kuten napa-alueiden tutkimukseen (Luonnonsuojelututkimuksen... 1994).

Suojelualueet ovat tutkimuksellisesti mielenkiintoisia etenkin, jos niistä on sekä tutkimukselle että tutkimusten perusteella tehtävälle päätöksenteolle hyötyä. Kiinnostavuutta voi lisätä myös alueiden ainutlaatuisuus. Tämän vuoksi suojelualueille tulisi kohdistaa etupäässä tutkimusta, jota ei voi muualla suorittaa. Vaikka luonnonsuojelulain (1096/96) yhtenä tavoitteena on tutkimuksen edistäminen, ei tutkimus ole vielä tähän mennessä saanut samaa asemaa kuin opastus ja virkistystarpeiden huomioonottaminen suojelualueilla. Tässä saatetaan tarvita uutta kulttuuria luonnonsuojeluvirkamieskunnassa ja myös luonnonsuojelujärjestöjen tuki tutkimukselle on tärkeä.

Koska luonnonsuojelututkimus, kuten muukin tutkimus, kamppailee taloudellisista voimavaroista, tulisi suojelualueille kohdistuvan tutkimuksen olla mahdollisimman tehokasta. Tutkimukseen liittyvien palveluiden tulee olla korkeatasoisia ja tutkimukseen tarvittavan infrastruktuurin hyvä. Tässä korostuu jo nyt toiminnassa olevien tutkimusasemien yhteistyö keskenään sekä luonnonsuojelualueiden kanssa. Julkaisumääristä tehdyn kartoituksen perusteella voidaan päätellä, että tutkimusmahdollisuudet paranevat, jos luonnonsuojelualue on tutkimusorganisaation hallinnassa ja jokin tiedelaitos sijaitsee alueen lähellä. Tutkimuksenteon edellytyksiä parantavat ammattitaitoinen suojelualueen hallinto-organisaatio ja alueen henkilöstön kiinnostus tutkimusta kohtaan. Kaikkien suojelualueiden tutkimusmahdollisuuksia tulisi kehittää ottamalla tutkimuksen tarpeet huomioon jo hoito- ja käyttösuunnittelun yhteydessä.

Kirjallisuus

- Below, A. 1994. Metsähallituksen luonnonsuojelualueiden tutkimus. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B No 19. Vantaa. 59 s. ISSN 1235-8983.
- Borg, P. & Ormio, H. 1978. Perustiedot kansallispuistoista. Porvoo. 113 s. ISBN 951-0-08594-4.
- Luonnonsuojelulaki (23.2.1923/71).
- Luonnonsuojelulaki (20.12.1996/1096).
- Luonnonsuojelututkimuksen kehittäminen. 1988. Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto. Sarja C 34. Helsinki. 113 s. ISBN 951-47-0441-X.
- Metsätilastollinen vuosikirja 1996. 1996. SVT Maa- ja metsätalous 1996:3. Helsinki. 352 s. ISSN 0359-968X.
- Parks for life: Action for protected areas in Europe. 1994. IUCN The World Conservation Union. 150 p. ISBN 2-8317-0230-5.
- Poikajärvi, H, Sepponen, P. & Varmola, M. (toim.). 1989. Tutkimus luonnonsuojelualueilla. Summary: Research activities on the nature conservation areas. Folia Forestalia 736. Helsinki. 105 s. ISSN 0015-5543.
- Schuck, A., Parviainen, J. & Bücking, W. 1994. A review of approaches to forestry research on structure, succession and biodiversity of undisturbed and semi-natural forests and woodlands in Europe. European Forest Institute Working Paper No. 3. Joensuu. 62 p. ISSN 1237-5136.

Muut lähteet

- Annala, E. 1996. Luonnonsuojelualueiden käyttö tutkimustarkoituksiin. Muistio (4.12.1996). 2 s.
- Below, A. 1997. Metsähallituksessa tekeillä oleva bibliografia. Moniste (Tammi-kuu 1997). 120 s.
- Lovén, L. 1996. Tutkimustoiminnan kehittäminen luonnonsuojelualueilla. Muistio (5.12.1996). 2 s.
- Metsäntutkimuslaitos Tilarekisteri. 1996. Tutkimusmetsäpalvelut. Moniste (22.4.1996). 13 s.
- Piri, E. 1994. Suojelualueiden käyttömahdollisuuksia. Muistio (31.12.1994). 5 s.

Tutkimukset ja selvitykset Metlan luonnonsuojelualueilla

Anne Turunen ja Kimmo K. Kolari

Sisältö

Yhteiset viitteet	23
Kansallispuistot	31
Kolin kansallispuisto	31
Pallas-Ounastunturin kansallispuisto	41
Pyhätunturin kansallispuisto	61
Luonnonpuistot	64
Häädetkeitaan luonnonpuisto	65
Karkalin luonnonpuisto	67
Mallan luonnonpuisto	70
Pisavaaran luonnonpuisto	77
Vesijaon luonnonpuisto	80
Muut luonnonsuojelualueet	83
Aulangon luonnonsuojelualue	83
Elämänmäen vanhojen metsien suojelualue	85
Hytermän luonnonsuojelualue	85
Ilveskallion vanhojen metsien suojelualue	86
Kaihuavaaran lehtojensuojelualue	86
Kvarnbyn lehtojensuojelualue	87
Laanilan lakialueet	87
Lautakankaan vanhojen metsien suojelualue	88
Liimanninkosken lehtojensuojelualue	88
Matolammin vanhojen metsien suojelualue	88
Muhkurin lehtojensuojelualue	89
Mustojan lehtojensuojelualue	89
Pitkäjärvenvuoren vanhojen metsien suojelualue	90
Porkkalan saariston luonnonsuojelualue	90
Punkaharjun luonnonsuojelualue	91
Saanan luonnonsuojelualue ja lehtojen-suojelualue	93
Saukonsaaren lehtojensuojelualue	94
Solbölen ja Knopön lehtojensuojelualueet	94
Vaisakon luonnonsuojelualue	95

Kursiiviteksillä esitetyt viitteet tarkoittavat tekeillä olevia tutkimuksia tai selvityksiä, koelajoja tai tutkimusluvalla tehtyjä havaintoja.

Yhteiset viitteet

- Alanen, A., Leivo, A., Lindgren L. & Piri E. 1995. Lehtojen hoito-opas. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B, no 26.
- Annala, Erkki 1982. Suojelualueet vaikuttavat ympäristöönsä. Julkaisussa: Hintsanen M-L. (toim.). Kansallis- ja luonnonpuistot 1880-1980. Luonnonsuojelualueiden tutkimuksen seminaari, Lammin biologinen asema 8.-10.10.1980. Luonnonvarainhoitotoimiston julkaisuja 4: 71-75.
- Anon. 1928. Finlands naturskyddsområden. Sveriges Natur.
- Anon. 1968. Pohjois-Suomen nykyisten kansallispuistojen laajentamista ja eräiden uusien puistojen perustamista koskeva suunnitelma. Suomen Luonto 20, erikoispainos.
- Borg, Pekka 1976. Suomen kansallispuistopolitiikan kehittäminen. Terra 88(1): 2-6.
- Below, A. 1994. Metsähallituksen luonnonsuojelualueiden tutkimus. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B No 19.
- Borg, Pekka, 1982. Suomen kansallispuistot. Suomen Luonnonsuojeluliitto.
- Borg, Pekka. Alueiden hoito. Julkaisussa: Hintsanen M-L. (toim.). Kansallis- ja luonnonpuistot 1880-1980. Luonnonsuojelualueiden tutkimuksen seminaari, Lammin biologinen asema 8.-10.10.1980. Luonnonvarainhoitotoimiston julkaisuja 4: 22-27.
- Borg, Pekka & Ormio, Hannu 1978. Perustiedot kansallispuistoista – ihanteet ja käytäntö.
- Cronberg Tarja 1996. Metsä, matkailu ja maakunta. Kansallispuistoseminaari Kolilla 28.-29.10.1996. Julkaisu tekeillä. Metsäntutkimuslaitos.
- Erämaakomitea 1989. Erämaakomitean mietintö. Ympäristöministeriö. Mietintö 39/1988.
- Haapanen, Antti 1981. Luonnonsuojelualueverkon nykytila ja laajentamissuunnitelmat. Julkaisussa: Hintsanen M-L. (toim.). Kansallis- ja luonnonpuistot 1880-1980. Luonnonsuojelualueiden tutkimuksen seminaari, Lammin biologinen asema 8.-10.10.1980.
- Haapanen, A. 1982. Luonnonsuojelutoiminta ja sen viimeaikainen kehitys. Maa- ja metsätalousministeriö.

- Haapanen, A., Mikola, P. & Tenovuo, R. 1971. Luonto ja luonnonsuojelu.
- Haapanen, A. & Rassi, P. 1989. Luonnonsuojelulain nojalla rauhoitetut luonnonsuojelualueet ja luonnonmuistomerkit. Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto. Sarja B: 19.
- Haavisto Pekka 1996. Luonnonsuojelualueiden merkitys, mahdollisuudet ja voimavarat. Kansallispuistoseminaari Kolilla 28.-29.10.1996. Julkaisu tekeillä. Metsäntutkimuslaitos.
- Hallikainen, Ville 1991. Suojelualueiden käyttö, hoito ja hallinto. VAPK-kustannus.
- Hallituksen esitys (79/1996) Eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi.
- Hanski, Ilkka 1982. Suojelualueet ekologisena saaristona. Julkaisussa: Hintsanen M-L. (toim.). Kansallis- ja luonnonpuistot 1880-1980. Luonnonsuojelualueiden tutkimuksen seminaari. Lammin biologinen asema 8.-10.10.1980. Luonnonvarainhoitotoimiston julkaisuja 4: 64-70.
- Haukioja, M. 1976. Metsäluonnon hoito kansallispuistossa. Terra 88(1): 21-23.
- Heikkilä, Raimo 1994. Soidensuojelu Suomessa. Terra, Suomen maantieteellisen seuran aikakauskirja 3: 226-231.
- Heikkinen, Mika 1994. Missä ovat aarnimetsät ja kansallispuistot. Maanmittaushallitus, Paikkatietokeskus.
- Heino, S., Hurme, H. & Laine, U. 1978. Lapin luonnonsuojelualueet tutkimuskohteena. Acta Lapponica Fenniae 10: 133-141.
- Helminen, Matti 1996. Perämetsästä matkailukohteeksi vai päinvastoin - kansallispuistojemme vaiheita. Kansallispuistoseminaari Kolilla 28.-29.10.1996. Julkaisu tekeillä. Metsäntutkimuslaitos.
- Heukemes, Norbert 1996. Loving them to Death? Rakastammeko ne kuoliaaksi - suojelualueet matkailun syleilyssä. Kansallispuistoseminaari Kolilla 28.-29.10.1996. Julkaisu tekeillä. Metsäntutkimuslaitos.
- Hintsanen M., Lindgren, L. & Ormio, H. 1976. Kulttuurimaisema ja kansallispuisto. Terra 88: 14-20.
- Hoogesteger, M. & Havas, P. 1976. Luonnon kulutuskestävyydestä ja virkistyskäytön kanavoinnista Pohjois-Suomen suunnitelluissa kansallispuistoissa. Terra 88(1): 31-34.
- Hult, R. 1891. National park i Finland. Geogr. Fören. Tidskr. 3: 267-278.

- Hytönen, M. 1992. Metsien monikäytön tutkimus Suomessa 1970-1990. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 430.
- Hämäläinen, Arto 1991. Luonnonsuojelualueiden nykytilan inventointi. Ympäristöministeriö, kaavoitus- ja rakennusosasto.
- Häyrinen, Urpo 1882. Suomen luonnonsuojelualueet. Julkaisussa: Hintsanen M-L. (toim.). Kansallis- ja luonnonpuistot 1880-1980. Luonnonsuojelualueiden tutkimuksen seminaari, Lammin biologinen asema 8.-10.10.1980. Luonnonvarainhoitotoimiston julkaisuja 4: 11-14.
- IUCN The World Conservation Union 1994. Parks for life: Action for protected areas in Europe.
- Järviluoma, J., Saarinen, J., Vasama, A. 1995. "Jos metsään haluat mennä...": näkökulmia luonnon virkistys- ja matkailukäyttöön. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 571.
- Kaakinen, K. ja Tikkanen, E. 1988. Vanhimmat kansallispuistomme 50 v. Suomen Luonto 2.
- Kakkuri E. ja Piri E. 1996. Luonnonpuistoista luonnonsäästiöiksi. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 616.
- Kallio, Paavo & Vuokko, Seppo 1982. Tutkimus suojelualueiden käyttäjänä: suojelutarve tutkimuksen näkökulmasta. Julkaisussa: Hintsanen M-L. (toim.). Kansallis- ja luonnonpuistot 1880-1980. Luonnonsuojelualueiden tutkimuksen seminaari, Lammin biologinen asema 8.-10.10.1980. Luonnonvarainhoitotoimiston julkaisuja 4: 83-87.
- Kalliola, Reino 1982. Kansallis- ja luonnonpuistojemme satavuotistaival. Julkaisussa: Hintsanen M-L. (toim.). Kansallis- ja luonnonpuistot 1880-1980. Luonnonsuojelualueiden tutkimuksen seminaari, Lammin biologinen asema 8.-10.10.1980. Luonnonvarainhoitotoimiston julkaisuja 4: 33-35.
- Kansallis- ja luonnonpuistojen rajaustyöryhmä 1979. Valtionneuvoston periaatepäätöksen mukainen kansallis- ja luonnonpuistojen kehittämissuunnitelma. Maa- ja metsätalousministeriö.
- Kansallispuistokomitea 1976. Kansallispuistokomitean mietintö 1976: 88.
- Komiteamietintö 1910. Keisarilliselle Majesteetille maamme pohjoisimpiin osiin järjestettävien suojelusalueitten erottamista varten asetetulta komissionilta alamaisimmasti. Mietintö 7: 1-243.
- Kostet, Sirkku & Salonen, Hellevi 1994. Suomen kansallispuistot. Metsähallitus, luonnonsuojelu.

- Lammi, Hanna 1993. Vanhojen metsien suojelutyöryhmän osamietinnöstä annetut lausunnot. Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto.
- Lammi, Hanna 1995. Vanhojen metsien suojelutyöryhmän osamietintö II:sta annetut lausunnot. Ympäristöministeriö, alueidenkäytön osasto.
- Lappalainen, Iris & Salonen, Hellevi 1996. Suomen luonnonsuojelualueet. Metsähallitus.
- Lehto, Esko 1996. Mitä merkitsee olla kansallispuistokunta? Hyöty vai haitta - suojelualueet kunnan ja kuntalaisen näkökulmasta. Kansallispuisto-seminaari Kolilla 28.-29.10.1996. Julkaisu tekeillä. Metsäntutkimuslaitos.
- Lehtojensuojelutyöryhmä 1988. Lehtojensuojelutyöryhmän mietintö. Komiteamietintö 16. Ympäristöministeriö.
- Lehtosalo, Pauli 1969. Luonnonsuojelutoimikunnan mietintö.
- Lindholm, Tapio 1992. Vanhojen metsien suojele. Ympäristökatsaus. Vesi- ja ympäristöhallitus.
- Lindholm, Tapio 1992. Sukkessiotutkimusten tuloksia Suomen ja SNTL:n luonnonsuojelualueilla: symposio Seitsemisen kansallispuistossa ja Helsingissä 22.-26.5.1989. Vesi- ja ympäristöhallinnon julkaisuja, sarja A: 112.
- Lindholm, T. & Tuminen S. 1991. Etelä-Suomen aarniometsäkartoitus 1991. Maastotyöohjeet. Vesi- ja ympäristöhallitus.
- Linkola, K. 1926. Suunnitelma luonnonsuojelualueiden erottamiseksi Pohjois-Suomen valtion mailla. Silva Fennica (1) 57.
- Linkola, Martti 1966. Viimeiset erämaat – Suomen luonnon- ja kansallispuistot.
- Linnamies, Olavi 1966. Luonnonsuojelua koskevan lainsäädännön uudistaminen. Luonnonsuojelulakikomitean mietintö.
- Loiskekoski, Pirjo 1988. Luonnonpuistot palvelevat tiedettä: kansallispuistot - luontomme näyteikkunat. Maaseudun tulevaisuus 25.5.1988: 14.
- Lovén, L. 1996. Kestävyyden periaate kansallispuiston käytön suunnittelussa - ongelma-analyysi. Lapin metsien kestävä käyttö: tutkimuspäivä Rovaniemellä 1995. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 587: 49-60.
- Lovén, L. 1976. Näkökohtia kansallispuistojen perustamisen taloudellisista seurauksista. Terra 88(1): 40-42.

- Luoma, Kauko K. 1982. Metsäntutkimuslaitos luonnonsuojelualueiden hoitajana. Julkaisussa: Hintsanen M-L. (toim.). Kansallis- ja luonnonpuistot 1880-1980. Luonnonsuojelualueiden tutkimuksen seminaari, Lammin biologinen asema 8.-10.10.1980. Luonnonvarainhoitotoimiston julkaisuja 4: 15-17.
- Luonnonsuojelualueiden hankintatyöryhmä 1980. Maan hankkiminen valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin. Maa- ja metsätalousministeriö.
- Luonnonsuojelualueiden perustamistoimikunta 1980. Luonnonsuojelualueiden perustamistoimikunnan mietintö I. Komiteamietintö 1980: 38. Maa- ja metsätalousministeriö.
- Luonnonsuojelualueiden perustamistoimikunta 1981. Luonnonsuojelualueiden perustamistoimikunnan mietintö. Komiteamietintö 1981: 41. Maa- ja metsätalousministeriö.
- Luonnonsuojelualueiden perustamistoimikunta 1981. Luonnonsuojelualueiden perustamistoimikunnan mietintö III. Komiteamietintö 4. Maa- ja metsätalousministeriö.
- Luonnonsuojelualueiden perustamistoimikunta 1983. Luonnonsuojelualueiden perustamistoimikunnan mietintö IV. Komiteamietintö 38. Maa- ja metsätalousministeriö.
- Luonnonsuojelualueiden suunnittelujärjestelmätyöryhmä 1982. Luonnonsuojelualueiden suunnittelujärjestelmätyöryhmän mietintö. Maa- ja metsätalousministeriö.
- Luonto- ja kansallispuistokomitea 1953. Uusien luonnon- ja kansallispuistojen perustaminen valtion maille. Luonnon- ja kansallispuistokomitean mietintö. Suomen metsätieteellinen seura. Silva Fennica 79.
- Maisema-alue työryhmä 1992. Maisemanhoito. Maisema-alue työryhmän mietintö, osa I, 66. Ympäristöministeriö.
- Maisema-alue työryhmä 1992. Arvokkaat maisema-alueet. Maisema-alue työryhmän mietintö, osa II, 66. Ympäristöministeriö.
- Metsähallitus 1981. Luonnonsuojelualueet ja tutkimus. Perustiedot valtionmailla olevista luonnonsuojelualueista.
- Metsähallitus 1982. Kansallispuistojen yleisohje.
- Metsähallitus 1993. Luonnonsuojelualueiden hoidon periaatteet: valtion omistamien luonnonsuojelualueiden tavoitteet, tehtävät ja hoidon yleislinjat. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, sarja B: 1.

- Metsähallitus 1981. Nykyiset ja suunnitellut kansallis- ja luonnonpuistot. Luonnonsuojelualuetoimisto.
- Metsähallitus & To the Point Oy 1996. Suomen kansallispuistot. CD-ROM.
- Muhonen, T., Västilä, S., Muronranta, L. & Mikkela, H. 1993. Metsäntutkimuslaitoksen tutkimusmetsät ja luonnonsuojelualueet.
- Niskanen, E., Ollikainen M. 1996. Pohjois-Suomen ja Pohjois-Karjalan vanhojen metsien suojelun kustannukset: arvio Jaakko Pöyry Consulting Oy:n tutkimuksesta. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.
- Osara, Matti 1990. Luonnonsuojelulain nojalla vuosina 1978-1984 rauhoitetut luonnonsuojelualueet ja luonnonmuistomerkit. Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto, sarja B.
- Osara, Matti 1995. Suojueluohjelmien tilanne. Ympäristö ja terveys 26: 26-29.
- Piri, E. & Turunen A. 1996. Metlan luonnonsuojelualueiden järjestyssäännöt. Metlan tutkimusmetsien julkaisusarja 10/1996.
- Pohtila Eljas 1996. Avauspuheenvuoro. Kansallispuistoseminaari Kolilla 28.-29.10.1996. Julkaisu tekeillä. Metsäntutkimuslaitos.
- Poikajärvi, H., Sepponen, P., Varmola, M. (toim.) 1989. Tutkimus luonnonsuojelualueilla. Folia Forestalia 736.
- Pärnänen, Outi 1985. Retkille luontoon: Suomen luontopolut, lintutornit ja kansallispuistot. Suomen Luonnonsuojelun Tuki Oy.
- Rautavaara, Arno (toim.) 1985. Suomen kansallispuistot. Suomen Luonnonsuojelun Tuki Oy.
- Reinikainen, Antti 1982. Metsäntutkimus suojelualueiden käyttäjänä. Julkaisussa: Hintsanen M-L. (toim.). Kansallis- ja luonnonpuistot 1880-1980. Luonnonsuojelualueiden tutkimuksen seminaari, Lammin biologinen asema 8.-10.10.1980. Luonnonvarainhoitotoimiston julkaisuja 4: 18-21.
- Rouhos, Kauko & Sten, Ilkka 1983. Luonnonsuojelulain nojalla rauhoitetut kohteet Mikkelin läänissä. Mikkelin Lääninhallitus.
- Ruhkanen, M., Sahlberg S. & Kallonen S. 1992. Suojellut metsät valtionmailla vuonna 1991. Metsähallitus, luonnonsuojelu.
- Rutanen, Ilpo 1995. Etelä-Suomen vanhojen metsien kovakuoriaiset. Vesi- ja ympäristöhallinnon julkaisuja, sarja A: 215.

- Ruuhijärvi, Rauno 1982. Luontoa muutetaan - suojelualueita ja niiden tutkimusta tarvitaan. Julkaisussa: Hintsanen M-L. (toim.). Kansallis- ja luonnonpuistot 1880-1980. Luonnonsuojelualueiden tutkimuksen seminaari, Lammin biologinen asema 8.-10.10.1980. Luonnonvarainhoitotoimiston julkaisuja 4: 36-44.
- Saastamoinen, O. 1978. Luonnonsuojelu ja talousteoria. Helsingin yliopisto, maankäytön ekonomian laitoksen julkaisuja 4.
- Saastamoinen, O. & Varmola, M. (toim) 1989. Lapin Metsäkirja. Acta Lapponica Fenniae 15.
- Salonen, H., Marttila, V. & Ormio, H. 1980. Luonnonsuojelualueiden edustavuus: kasvupaikkatyytit ja metsien ikäjakauma valtion omistamilla luonnonsuojelualueilla. Maa- ja metsätalousministeriö. Luonnonvarainhoitotoimiston julkaisuja 2.
- Schuck, A., Parviainen, J. & Bücking, W. 1994. A review of approaches to forestry research on structure, succession and biodiversity of undisturbed and semi-natural forests and woodlands in Europe. European Forest Institute Working Paper No. 3.
- Seppä, H., Lindholm, T. & Vasander, H. 1993. Metsäojitettujen soiden luonnon-tilan palauttaminen.
- Sievänen Tuija 1996. Kansallispuistot virkistyksen lähteillä. Kansallispuisto-seminaari Kolilla 28.-29.10.1996. Julkaisu tekeillä. Metsäntutkimuslaitos.
- Sippola, A-L. 1989. Lapin luonnonsuojelualueiden tutkimus. Teoksessa: Saastamoinen, O. & Varmola, M. (toim.) Lapin metsäkirja. Lapin tutkimusseura. Acta Lapponica Fenniae 15: 143-159.
- Sippola, A-L. 1989. Suojelualuetyypit ja kansallispuistojen suojelun toteutuminen – kahdeksan esimerkkiä. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 345.
- Suominen, Teuvo. Kansallis- ja luonnonpuistojen historiaa. Kaunis kotimaa: natura Fennica, s. 151-156.
- Tahvanainen, Jorma & Hanski, Ilkka 1982. Miten suojelualueen tutkiminen suoritetaan - esimerkkinä Koillis-Kaira. Julkaisussa: Hintsanen M-L. (toim.). Kansallis- ja luonnonpuistot 1880-1980. Luonnonsuojelualueiden tutkimuksen seminaari, Lammin biologinen asema 8.-10.10.1980. Luonnonvarainhoitotoimiston julkaisuja 4: 93-95.
- Tanninen, Timo 1987. Soidensuojelualueiden hoidon ja käytön suunnittelu. Suo 3-4: 71-73.

- Toivonen, H. & Vuokko, S. 1972. Suomen luonnon- ja kansallispuistojen kasvilisueudesta ja kasvistosta. *Luonnon Tutkija* 76(4): 93-114.
- Uhanalaisten kasvien ja eläinten suojelutoimikunta 1985. Uhanalaisten kasvien ja eläinten suojelutoimikunnan mietintö. Yleinen osa I. Komiteanmietintö 43/1985. Ympäristöministeriö.
- Valtion luonnonsuojelutoimisto 1969. Luonnonsuojelualueet ja luonnonmuistomerkit.
- Valtioneuvoston periaatepäätös kansallis- ja luonnonpuistoverkon kehittämisestä 1978.
- Vanhon metsien suojelutyöryhmä 1992. Vanhoin metsien suojelu valtion mailla Etelä-Suomessa. Vanhoin metsien suojelutyöryhmän osamietintö. Ympäristöministeriö.
- Vanhoin metsien suojelutyöryhmä 1994. Vanhoin metsien suojeluohjelman täydennys Etelä-Suomessa. Vanhoin metsien suojelutyöryhmän osamietintö II. Ympäristöministeriö.
- Vesi- ja ympäristöhallitus 1995. Luonnonsuojelualueet Suomessa. Ympäristökatsaus 4: 8-12.
- Virtanen, P. & Pasanen, I. 1983. Suomen suojelualueet. Helsingin teknillinen korkeakoulu, maanmittausosasto. Kiinteistö- ja yhdyskuntatekniikan laitos. Julkaisu B36.
- Vuoristo, Kai-Veikko 1992. Suojelualueiden matkailukäytön ja -merkityksen tutkimus. Julkaisussa: Hintsanen M-L. (toim.). Kansallis- ja luonnonpuistot 1880-1980. Luonnonsuojelualueiden tutkimuksen seminaari, Lammin biologinen asema 8.-10.10.1980. Luonnonvarainhoitotoimiston julkaisuja 4: 75-82.
- Ympäristöministeriö 1988. Luonnonsuojelututkimuksen kehittäminen. Ympäristönsuojeluosasto, sarja C 34.
- Ympäristönsuojelun neuvottelukunta 1973. Suomen kansallispuistoverkon kehittäminen. Ympäristönsuojelun neuvottelukunnan ehdotus. Maa- ja metsätalousministeriö.
- Yrjänä-Ketola, Leena 1994. Tutkimukset ja selvitykset Metlan luonnonsuojelualueilla. Tilanne 1.2.94. Metsäntutkimuslaitos.

Kansallispuistot

Kolin kansallispuisto

- Aartolahti, T. 1977. Suomen geomorfologia. Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen opetusmonisteita 12.
- Aho, Juhani 1893. Kauniita näköaloja Suomessa. 1. Koliavaara. Julkaisussa: Oinonen-Edén, E. 1984. Kolin taiteilijakareliaanit. Selvitys.
- Airas-Luotonen, P. Kestävän kehityksen ideologian mukaisen opastus- ja luontokeskuksen suunnittelu Kolille. Arkkitehtiylioppilaan diplomityö.
- Anon. 1992. Kolin alueen lehtokasvillisuus. Tiedonvirta 2: 28-30.
- Antikainen, Minna 1992. Kolin metsämaisemaselvitys.
- Antikainen, Minna 1993. Metsämaiseman suunnittelu Kolin kansallispuistossa. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 456.
- Arkkitehtitoimisto Erkki Helasvuo Ky 1985. Kolin vaaran osayleiskaava. Lieksan yleiskaava.
- Arkkitehtitoimisto Helasvuo & Co Oy 1991. Koli-Ahveninen: matkailun kehittämistavoitteet. Pohjois-Karjalan seutukaavaliitto.
- Arkkitehtitoimisto Helasvuo & Co Oy 1992. Kolin-Ahvenisen alueen yleiskaavallinen rakennesuunnitelma. Pohjois-Karjalan seutukaavaliitto.
- Axelsson, W.M., 1902. Putkilokasvio Pielisen ja Höytiäisen välisellä kannaksella. Acta Soc. Fauna Flora Fennica 23.4: 1-8.
- Chartae Beskrifning över Koli Samfällighets Ågor. Isojakokartta ja kartanselitys vuodelta 1836.
- Emanuelsson, U. & Johansson, C. E. 1989. Biotopern i Norden. Rekommendationer för kulturlandskapet. (Perinteisen maatalouden muovaamat luonnontyyppit Pohjolassa.) Suositukset. Nordiska ministerrådet miljörapport 1989.
- Frosterus, B. & Wilkman, W.W. 1920. Vuorilajikartan selitys. Lehti D3.
- Frosterus, B. & Wilkman, W.W. 1924. Vuorilajikartta. Suomen geologinen yleiskartta (1:400 000). Lehti D3.

- Gaál, G. 1964. Jatul und karelische Molasse im S-Koligebiet in Nordkarelien und ihre Beziehungen zum Gebirgsbau des präkambrischen Orogens. Bull. Comm. Geol. Finlande 213.
- Haila, Y., Siitonen, J., Puntila, P. ja Kaila, L. 1992-1994. Metsän rakenteen vaikutus metsähyönteisten lajikoostumukseen ja runsauteen. Helsingin yliopisto, eläintieteen laitos.
- Hakalisto, Sirkka 1987a. Pohjois-Karjalan uhanalaiset putkilokasvit. Joensuun yliopisto, matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan raporttisarja 18.
- Hakalisto, Sirkka 1987b. Pohjois-Karjalan uhanalaiset putkilokasvit kartoitettu. Pohjois-Karjalan luonto 16: 21-24.
- Hakalisto, Sirkka 1988. Luonnos Kolin luonnonsuojelualan hoito- ja käyttösuunnitelmaksi. (1. Runkosuunnitelma. 2. Kolin ahojen hoitosuunnitelma. 3. Suunnitelma Kolin luonnonsuojelualan opasteista ja rakenteista sekä huollosta.) Raportti Metlalle, julkaisematon.
- Hakalisto, Sirkka 1990. Kolin luonto, kulttuuri ja suojele. Laudatur-erikoistyö, Joensuun yliopisto, maatielen ja alueellisen suunnittelun laitos.
- Hakalisto, S. 1991a. Kolin kasvimaailman historiaa ja nykypäivää. Pohjois-Karjalan luonto 18: 11-14.
- Hakalisto, S. 1991b. Sadan vuoden yksinäisyys. Koli- valtionmaasta kansallispuistoksi. Pohjois-Karjalan luonto 18: 2-6.
- Hakalisto, Sirkka 1993. Kolin ahojen kasvillisuus ja hoito. Vesi- ja ympäristöhallituksen monistesarja nro 457.
- Hakalisto, S., Karjalainen, E., Luotonen, H., Lyytikäinen, A., Päivinen, R., Rämö, A., Sykkö, A. ja Wahlgren, A. 1992. Selkärangattomien eläinten, putkilokasvien ja sammalten näytteitä sekä vesi- ja pohjaeläinnäytteitä tutkimushankkeeseen "Kolin luonnonsuojelututkimukset". Pohjois-Karjalan vesi- ja ympäristöpiiri.*
- Hakalisto, S., Sankari, E. & Simola, H. 1990. Kolin luonto ja maisema. Selvitys Kolin luonnonsuojeluoaloista ja tutkimustarpeesta. Pohjois-Karjalan vesi- ja ympäristöpiiri, Pohjois-Karjalan luonnonsuojelupiiri.
- Hanski, E. 1982. Albiittidiabaasit ja niihin liittyvät ultramafiset kivet Kuhmon ja Kolin alueilla. Arkeisten alueiden malmiprojekti. Raportti nro 6. Oulun yliopisto.
- Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Kolin kansallispuistosta (307/1990).

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Kolin kansallispuiston laajentamisesta (80/96).

Heikinheimo, Olli 1954. Koli: retkeilyopas. Suomen matkailijayhdistys.

Heikkinen, P. 1976. Kolin kansallispuisto. Julkaisussa: Pohjois-Karjalan seutu-kaavaliitto 1976. Pohjois-Karjalaan ehdotettujen kansallispuistojen yleis-suunnitelma. Sarja A 25: 45-93.

Heikkinen, P. 1988. Koliområdet - ett minnesmärke över naturtyper som formats av svedjebbruk. Julkaisussa: Johansson, C.E. & Svensson, L. (toim.) 1988. Biotoper i Norden. Biotoper i det Nordiska kulturlandskapet: representativa exempel. (Perinteisen maatalouden muovaamat luonnontyytit Pohjolassa: edustavia esimerkkejä.) Nordiska ministerrådet miljö-rapport 1988: 17, Nordrapport 1988: 108.

Hokkanen, Tatu 1979. Viisi siemensatotutkimuksen koelaa.

Hotanen, Juha-Pekka & Kangas, Jyrki 1994. Kolin kansallispuistossa kasketaan. Metsäntutkimuslaitos. Pihkaposti 2: 8-10.

Hyvärinen, H. 1966. Studies on the late-Quaternary history of Pielis-Karelia, eastern Finland. Commentationes Biologicae, Vol. 29 Nr. 4.

Hämäläinen, J. 1986. Kasviharrastajat Kolilla. Pohjois-Karjalan luonto 15: 38-40.

Inha, I.K. 1909. Suomen maisemia.

Isokääntä, O. 1991. Kolin perinnemaisemien kasvillisuuskartoitus. Luonnos. Pohjois-Karjalan vesi- ja ympäristöpiiri.

Jantunen, Jukka 1992. Linnustoselvitys; Kolin kansallispuisto. Metsäntutkimuslaitos, metsänkasvatuksen tutkimusosasto, luonnonsuojelu.

Jauhiainen, E. 1985a. Lieksan luonto. Teoksessa: Finlandia. Otavan iso maamme kirja 4: 340-342.

Jauhiainen, E. 1985b. Pohjois-Karjalan läänin luonto. Teoksessa: Finlandia. Otavan iso maamme kirja 4: 292-296.

Juutinen, P. 1953. Männyn toipuminen Kolilla talven 1947-48 lumituhojen jälkeen. Commun. Inst. for. Fenn.

Juvaste, R. 1990. Kolin-Ahvenisen yleiskaava-alueen lintuluotojen suojelutarve-selvitys. Kontiolahti.

- Kauppi, Lasse 1992. Kolin-Ahvenisen alueen matkailun toiminnallinen suunnitelma. Pohjois-Karjalan seutukaavaliitto.
- Keinänen, M. 1991. Niittykasvillisuus Pohjois-Karjalan kulttuurimaisema-alueilla. Syventävien opintojen tutkielma. Joensuun yliopisto, biologian laitos, julkaisematon.
- Kiiskinen, O. & Sallinen, H. 1991. Pielisjärven historia 1865-1920. Pielisjärven historia IV. Lieksan kaupunki.
- Kilpeläinen, A.S. Hintikka, A. L. & Saloheimo, V (toim.) 1954. Pielisjärven historia I.
- Kohonen, J 1987. Jatulimuodostumien paleosedimentologia Herajärven alueella Pohjois-Karjalassa. Pohjois-Karjalan malmiprojekti. Oulun yliopisto. Raportti nro 6.
- Kohonen, J. 1988. Kolin-Kaltimon alueen kaukokartoitustulkinta. Pohjois-Karjalan malmiprojekti. Oulun yliopisto. Raportti nro 6.
- Kohonen, J. 1991. Nunnanlahden-Kolin-Kontiolahden alueen stratigrafia ja rakenne. Julkaisussa: Piirainen, T & Vuollo, J (toim.) Arkeeminen ja proterotsooinen geologinen evoluutio ja malminmuodostus. Pohjois-Karjalan malmiprojektin loppuraportti. Oulun yliopisto. Raportti nro 31.
- Kohonen, J. & Marmo, J. 1992. Proterozoic lithostratigraphy and sedimentation of Sariola and Jatuli-type rocks in the Nunnanlahti-Koli-Kaltimo area, eastern Finland; implications for regional basin evolution models. Geological Survey of Finland, Bulletin 364.
- Kohonen, J & Rainio, H. 1992. Kolin synty – Kansallismaiseman geologinen historia. Geologian tutkimuskeskus. Moniste.
- Jarmo Kortelainen, 1995. Kolin ympäristöristiriidat ja matkailu: kamppailua ympäristön merkityksestä. Julkaisussa: ”Jos metsään haluat mennä...” - näkökulmia luonnon virkistys- ja matkailukäyttöön. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 571.
- Kuusinen, Mikko, tutkimuslupa 1992-94. Havainnot harvinaisista ja uhanalaisista epifyyttilajeista. Näytteitä sammalista, jäkälistä, muista sienistä. Helsingin yliopisto, ekologian ja systematiikan laitos.*
- Kärkkäinen, Sirpa 1994. Kolin alueen lehdot. Pohjois-Karjalan vesi- ja ympäristöpiiri. Vesi- ja ympäristöhallinnon julkaisuja 172.

Kärkkäinen, S. 1992. Kolin alueen lehtokasvillisuudesta ja lajistollisista erityispiirteistä. Pro gradu. Joensuun yliopisto, matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta.

Könönen, A & Kirkinen, H. 1969. Pohjois-Karjalan historia I. Karjalaisen kulttuurin edistämissäätiö.

Lappi, Esko 1992. Linnuston seuranta ja rengastusta.

Latja, A. 1990. Kolin kylän osayleiskaava-alueen linnusto. Käsikirjoitus. Pohjois-Karjalan lääninhallitus, ympäristönsuojelutoimisto.

Ari Lehtinen & Pertti Rannikko (toim.) 1984. Pasilasta Vuotokselle: ympäristökamppailujen uusi aalto.

Loukola-Ruskeenniemi, K. 1992. Geochemistry of Proterozoic metamorphosed black shales in eastern Finland, with implications for exploration and environmental studies. Academic dissertation. University of Helsinki.

Lyly, Olavi 1985. Ennakkotorjuntakoe. Metsäntutkimuslaitos, metsänhoidon-osasto.

Lyytikäinen, Ari 1991. Kolin luonto, maisema ja kulttuurihistoria. Vesi- ja ympäristöhallitus.

Lyytikäinen, Ari 1982. Pohjois-Karjalan harjumaiseman kehitys sekä nykyisen tilan ja maankäytön yleispiirteet. Valtakunnallinen harjututkimus, raportti 22.

Lyytikäinen, Ari. & Kontturi, O. 1980. Pohjois-Karjalan harjuluonto. Valtakunnallinen harjututkimus, raportti 14. Pohjois-Karjalan seutukaavaliitto. Sarja A: 32.

Maanmittaushallitus 1979. Koli. Ympäristökartta 1:20 000.

Marmo, Jukka 1993. The early proterozoic glaciogenic and deep weathering geologic record in northern Karelia, eastern Finland. Geologian tutkimuskeskus.

Marmo, J., Kohonen, J., Sarapää, O. & Äikäs, O. 1988. Sedimentology and stratigraphy of the Lower Proterozoic Sariola and Jatuli Groups in the Koli-Kaltimo area, eastern Finland. Teoksessa: The Early Proterozoic glaciogenic and deep weathering geologic record in northern Karelia, eastern Finland. Geologian tutkimuskeskus.

Metsähallitus 1910-11. Suomensjärven hoitoalueen Kolin tark.piiri. Kartanselityskirja.

- Metsätieteellinen tutkimuslaitos 1936. Kolin kokeilualue. Kartanselitys- ja metsänarviokirja. Kartat 1: 4 000 ja 1: 10 000.
- Metsäntutkimuslaitos 1961-62. Kolin kokeilualue. Kartat (1:5 000 ja 1:10 000) ja kartanselityskirja.
- Metsäntutkimuslaitos 1955(-49). Kolin kokeilualue. Metsätaloussuunnitelma.
- Metsäntutkimuslaitos 1959-68. Kolin kokeilualue. Metsätaloussuunnitelma.
- Metsäntutkimuslaitos 1980. Kolin kokeilualue. Kartta- ja kartanselityskirja.
- Metsäntutkimuslaitos 1971. Kolin kokeilualue. Metsätaloussuunnitelma. Kartat 1:5 000 ja 1: 10 000).
- Metsäntutkimuslaitos 1996. Kolin kansallispuiston luontokeskus. Suunnittelukilpailu 22.10.1996-4.2.1997.
- Metsäntutkimuslaitos 1996. Kolin kansallispuisto. Ulkoilukartta 1:20 000.
- Metsäntutkimuslaitos 1997. Kolin kansallispuiston hoidon ja käytön runkosuunnitelma. Metlan tutkimusmetsien julkaisusarja 11/1997 (painossa).
- Metsäntutkimuslaitos 1980. Kasvuindeksikoealat. ARP.*
- Mielikäinen Kari. Koivuvertailukoeala (JR205). Perustanut Jyrki Raulo v. 1980.*
- Mieskolainen, Hannu 1993. Lahopuuinventointi Kolin kansallispuistossa. Tutkielma. Joensuun metsäoppilaitos.
- Miettinen, S. & Ylinen, H. 1985. Pohjois-Karjalan esihistoriaa. Joensuu.
- Moisseinen, E., Rannikko P. 1991. Yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimuksen mahdollisuuksista. Teoksessa: Hakamies, P., Jääskeläinen V. & Savijärvi I. (toim.). Saimaalta Kolille. Karjalan tutkimuslaitoksen 20-vuotiskirja.
- Muhonen, Timo 1993. Kolin historiaa. Julkaisussa: Piri E. (toim.). Tuli metsän ekologisessa kierrossa. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 462.
- Nalli, Aki 1992. Monikäytön suunnittelujärjestelmä. Pro gradu. Joensuun yliopisto, metsätieteellinen tiedekunta.
- Nalli, A., Nuutinen, T. & Päivinen R. 1994. Paikkasidonnaiset rajoitteet metsäsuunnittelussa. Julkaisussa: Niemeläinen, P., Kangas, J. & Päivinen, R. (toim.). Integroidun metsäsuunnittelun menetelmiä ja välineitä. IMPJ-yhteistutkimushankkeen loppuseminaari 2.2.1994. Joensuun yliopiston metsätieteellisen tiedekunnan tiedonantoja 16.

- Nalli, A., Nuutinen, T. & Päivinen R. 1996. Site-specific Constraints in Integrated Forest Planning. *Scand. J. For. Res.* 11: 85-96.
- Nuutinen, T. Paikkatietojärjestelmien käyttö Metsäntutkimuslaitoksen omien metsien suunnittelussa.*
- Oinonen-Edén, E. 1984. Kolin taiteilijakareliaanit. Selvitys.
- Oinonen-Edén, E. 1985. Koli taiteilijakareliaanien innoittajana. *Pohjois-Karjalan luonto* 14: 8-11.
- Oinonen-Edén, E. 1991. Pielisjärven- ja Juuan historia 1811-1864. Pielisjärven historia III.
- Paatelainen, H. 1990. Paimenenvaaran kasvillisuuskartoitus. Pohjois-Karjalan lääninhallitus, ympäristönsuojelutoimisto. Luonnos.
- Partti, Simo 1993. Kaskiviljelymenetelmät ja kaskeamissuunnitelma Kolin kansallispuistoon. Tutkielma. Joensuun metsä- ja puutalousoppilaitos.
- Parviainen, J., Ruutu, M. 1993. Kolin metsiä palautetaan luonnon tilaan kaskeamalla. Metsien monimuotoisuus 75 vuotta täyttävän Metlan keskeinen uusi tutkimusaihe. *Metlan lehdistötiedote*, 2.
- Piirainen, T. 1968. Ore Petrologie und die Uranlagerstätten des Koli – Kaltimo -gebietsin finnische Nordkarelien. *Bull. Comm. geol. Finlande* 237.
- Piirainen, T. 1969. Initialer magmatismus und seine Ertzbildnung in der Beleuchtung des Koli-Kaltimogebiets. *Bull. Geol. Soc. Finland* 41: 21-45.
- Piirainen, T. 1976. Kolin alueen kallioperä ja sen suhde svekokarjalaiseen vuorijonoon. Suomen Geologinen seura ja Geologiliitto ry. *Koulutusmoniste* 2: 14-24.
- Piirainen, T. 1990. Kolin kallioperä, sen synty ja geologinen kehitys. Kestääkö suomalainen maisema, kestääkö Koli? Seminaari 22.-24.5.1990. Esitelmälyhenne.
- Piirainen, T, Honkamo, M. & Rossi, S. 1974. A preliminary report of the geology of the Koli areas. *Bull. Geol. Soc. Finland* 46: 161-166.
- Pohjois-Karjalan seutukaavaliitto 1976. Pohjois-Karjalaan ehdotettujen kansallispuistojen yleissuunnitelma. Pohjois-Karjalan seutukaavaliiton julkaisu A13.
- Pohjois-Karjalan seutukaavaliitto 1976. Pohjois-Karjalaan ehdotettujen kansallispuistojen yleissuunnitelma. Pohjois-Karjalan Seutukaavaliiton julkaisu A25.

- Pohjois-Karjalan seutukaavaliitto 1979a. Pohjois-Karjalan kulttuuriympäristö. Pohjois-Karjalan seutukaavaliiton julkaisu A13.
- Pohjois-Karjalan seutukaavaliitto 1979. Pohjois-Karjalan seutukaava 1. Virkistys-, suojelu- ja turvealueet. Pohjois-Karjalan seutukaavaliiton julkaisu A30.
- Pohjois-Karjalan seutukaavaliitto 1982. Pohjois-Karjalan seutukaava 2. Taajama- ja teollisuustoimintojen sekä loma-asutuksen alueet. Pohjois-Karjalan seutukaavaliiton julkaisu A38.
- Pohjois-Karjalan seutukaavaliitto 1988. Pohjois-Karjalan seutukaava 3. Taajamien lähialueet, kylä- ja liikenne-, erityistoimintojen sekä eräät maa- ja metsätalousalueet ja niistä aiheutuvat muutokset seutukaavaan 1 ja 2. Pohjois-Karjalan seutukaavaliiton julkaisu A46.
- Pohjois-Karjalan seutukaavaliitto 1990. Pohjois-Karjalan kulttuurimaisemainventointi. Pohjois-Karjalan seutukaavaliiton julkaisu A55.
- Pohjois-Karjalan seutukaavaliitto 1991. Koli-Ahveninen: luonnonympäristö- ja maisemaselvitys. Pohjois-Karjalan seutukaavaliiton julkaisu C21.
- Pohjois-Karjalan seutukaavaliitto 1992. Koli: kansallismaisema. Kooste Koli-Ahvenisen matkailun kehittämissuunnitelmasta.
- Pohjois-Karjalan seutukaavaliitto 1992. Koli-Ahvenisen alueen yleiskaavallinen rakennesuunnitelma. Pohjois-Karjalan seutukaavaliiton julkaisu C28.
- Pohjois-Karjalan ympäristökeskus & Metsäntutkimuslaitos. Kasvillisuuskartoitus tekeillä. Ahojen ja lehtojen peruskartoitus, hoitosuunnitelma ja seuranta.*
- Pohjois-Karjalan ympäristökeskus 1996. Kolin kansallispuiston Natura 2000-maastoeselvitys 1996. Julkaisematon tietolomake.
- Reitala, A. 1987. Metsä suomalaisessa kuvataiteessa. Summary. Forests in Finnish art. *Silva Fennica* 21. 4: 436-444.
- Saarenmaa, H. Luonnontilaisen ja hoidetun metsän hyönteislajiston yhtäläisyys ja erilaisuus. Tutkimus käynnissä.*
- Salo, Kauko 1995. Kolin kansallispuisto tarjoaa erinomaiset mahdollisuudet kongressimatkailuun ja retkeilyyn. *Opas-Guide*, s. 17.
- Salo, K. 1996. Kaskisavut ovat palanneet Kolin kansallispuistoon. *Rotary Norden* 6: 30-31.

- Salo, K. 1996. Kasvi- ja sienilajisuknessio Kolin huuhtakaskialueilla. Tutkimus meneillään.*
- Salo, K. 1996. Kolin kansallispuiston maisemat ja tutkimus. Matkailualan verkostoyliopisto. Moniste. Joensuun yliopisto.
- Salo, K. 1996. Kolin kansallispuiston genius logi elää ja voi hyvin. Moniste. Kansallispuistoseminaari Kolilla 28.-29.10.1996.
- Salo, K. 1996. Mikä kumman Koli? Kansallispuistoseminaari Kolilla 28.-29.10.1996. Julkaisu tekeillä. Metsäntutkimuslaitos.
- Salo, K. Nature of Koli National Park. International Summer School on "Conflict Management and Public Participation in Land Management", 19-21 June, 1996, Koli, Finland. EFI Proceedings. Painossa.
- Salo K., Hotanen, J-P. ja Paatelainen, H. 1997. Kolin kansallispuiston avainbiotooppien kasvillisuustutkimus. Alustava käsikirjoitus.
- Salo, K. ja Laukkanen, H. 1997. Riistainventointi Kolin kansallispuistossa v. 1996. Alustava käsikirjoitus.
- Saloheimo, V. 1980. Pohjois-Karjalan historia III.
- Saloheimo, V. 1985. Koli Karjalan kulttuurihistoriassa. Teoksessa: Finlandia. Otavan iso maammekirja 4: 339.
- Saramäki, Jussi 1993. Kolin kansallispuisto nyt ja tulevaisuudessa. Julkaisussa: Piri E. (toim.). Tuli metsän ekologisessa kierrossa. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 462.
- Sarvas, P. 1969. Esihistoriallinen katsaus. Teoksessa: Könönen, A. & Kirkinen, H. Pohjois-Karjalan historia I: 9-41.
- Sievänen, Tuija 1993. Kolin kansallispuiston kävijät. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 465.
- Simola, H. 1984. Pielisen luonnon ja asutuksen historian paleoekologinen tutkimus. Tutkimusraportti. Joensuun yliopisto.
- Sonck, C.E. 1964. Die Gefäßpflanzenflora von Pielisjärvi und Lieksa, Nordkarelien. Acta Bot. Fennica 67: 1-311.
- Sulmio, Jukka 1992. Koli ympäristöpolitiikan ja elinkeinopolitiikan välisenä konfliktina. Tapaustutkimus Lieksan kaupungin elinkeinopolitiikan ja valtiollisen ympäristöpolitiikan yhteentörmäyksestä Kolin kansallispuistoa perustettaessa. Pro gradu. Joensuun yliopisto, yhteiskuntatieteiden laitos.

- Taipale, Ari 1988. Kolin opas. Suomen Matkailuliitto.
- Vartiainen, P. & Vesajoki, H. 1991. Ekologisen maantieteen haasteista. Teoksessa: Hakamies, P., Jääskeläinen V. & Savijärvi I. (toim.). Saimaalta Kolille. Karjalan tutkimuslaitoksen 20-vuotiskirja.
- Vesajoki, H. 1982. Varhaiset järvenlaskut muuttamassa Pohjois-Karjalan maisemia. Terra 94: 1. 82-88.
- Vesajoki, H. 1985. Kontiolahden luonto. Teoksessa: Finlandia. Otavan iso maammekirja 4.
- Vesajoki, H. 1988. Ihminen muuttaa maisemaa. Ekskursio Pohjois-Karjalassa. Joensuun yliopisto, matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan raporttisarja n:o 24.
- Vihä-Aarnio, Anneli. Koivujalostuskoeala (JR280A). Perust. Raulo, Jyrki 1969.*
- Vuokila, Yrjö 1980. Hirvivauriokoe.*
- Vuollo, J.J. 1988. Kolin kerrosinstruution petrologia - Kaunisniemen profiili. Pohjois-Karjalan malmiprojekti. Oulun yliopisto, raportti nro 16.
- Vuollo, J.J. 1991. Pohjois-Karjalan proterotsooiset emäksiset kivilajiseurueet. Teoksessa: Piirainen, T. & Vuollo, J (toim.). Arkeinen ja proterotsooinen geologinen evoluutio ja malminmuodostus. Pohjois-Karjalan malminprojektin loppuraportti. Oulun yliopisto. Raportti nro 31.
- Väyrynen, H. 1954a. Suomen kallioperä, sen synty ja kehitys.
- Väyrynen, H. 1954b. Pielisjärven seudun luonnon kehitys. Teoksessa: Kilpeläinen, A., Hintikka, A. & Saloheimo, V. (toim.). Pielisjärven historia I: 7-25.
- Wilska, Anneli 1996. Maiseman vaikutukset rakentamiseen Kolilla. Maisema-analyysi ja maisemasta johtuvat suunnitteluohjeet Kolin kansallispuiston luontokeskuksen arkkitehtuurikilpailua varten.
- Ward, P & Kohonen, J. 1989. Structural provinces and style in the proterozoic of North Karelia: preliminary correlations and discussions. In: Autio, S. Currents Research. Geological Survey of Finland, Special Paper 10: 23-29.
- Ympäristösuunnittelu Oy & Suunnittelukeskus Oy 1973. Kolin lomakaupunki.

Pallas-Ounastunturin kansallispuisto

- Aartolahti, T. 1974. Ring ridge hummocky moraines in northern Finland. Fennia 134.
- Anon. 1972. Fjällvegetation. IBP i Norden, 7: 3-12.
- Anon. 1983. Pallastunturin matkailuhotellin ympäristön maisemasuunnitelma, osa-alue 1. Hiihtohissi- ja vuokra-alue.
- Borg, Pekka ym. 1979. Pallas-Ounastunturin kansallispuisto ja sen suunniteltu laajennus; luonto, käyttö ja kehittäminen, tilanne 1975-1976. Maailman luonnon säätiö.
- Cajander, A. K. 1904. Beifrage zur Kenntnis der Vegetation der Hochgebirge zwischen Kittilä und Muonio. Fennia 20(9): 1-37.
- Cope, D.H. 1972. Pallas-Ounastunturi national park: the national perspective in planning for use. Pro gradu, Helsingin yliopisto, metsäekonomian laitos.
- Eeronheimo, Heikki 1993. Paikkatietojärjestelmien käyttö luonnonsuojelu-alueiden perusselvityksissä - esimerkkinä Pallas-Ounastunturin kansallispuiston kasvillisuuskarttoitus. Julkaisussa: Paikkatiedon ja satelliittikuva-informaation käyttö metsäntutkimuksessa: tutkimuspäivä Rovaniemellä. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 479.
- Eeronheimo Heikki 1994. Vanhojen metsien inventointi Metsäntutkimuslaitoksen 1994 pohjoisilla tutkimusalueilla. Pallasjärven tutkimusalueen inventointi. Tutkimus kesken. Metsäntutkimuslaitos.*
- Eeronheimo, H., Sippola, A-L. 1992. Pallas-Ounastunturin kansallispuiston numeerinen kasvillisuuskartta. Metsäntutkimuspäivät Rovaniemellä. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 437: 102-111.
- Eeronheimo, Heikki ja Saarinen Jarkko. Kävijäseuranta meneillään. Automaattisia mittareita maastossa, silmävaraista seurantaa määräaikoina, vieraskirjoja tuvilla ja seurantakirjoja poluilla. Metsäntutkimuslaitos.*
- Eeronheimo, Heikki ja Siitonen, Juha. Puiston kulkureittien kuluneisuustutkimus tekeillä. Metsäntutkimuslaitos.*
- Eeronheimo, H., Virtanen, R., Sippola, A-L., Sepponen, P., Salmela, S. & Pikkupeura, R. 1992. Pallas-Ounastunturin kansallispuiston kasvillisuus: Ounastunturin Pyhäkeron alue. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 427.

Eeronheimo, H., Virtanen, R., Sippola, A-L., Sepponen, P. Kasviyhdykskuntien kartoitus tekeillä puiston sisällä. Metsäntutkimuslaitos.

Eriksson, John & Strid, Åke 1969. Studies in the *Aphylophorales* (*Bacidomycetes*) of Northern Finland. Reports from the Subarctic Research Station 4: 112-158.

Flanders Nicolas ja Sippola Anna-Liisa. Kansallispuiston suhteet ympäröivän alueen väestöön. Tekeillä oleva vertaileva tutkimus Pallas-Ounastunturi/ Suomi ja kaksi kansallispuistoa Pohjois-Amerikasta. Lapin Yliopisto/ Arktinen keskus.

Geologian tutkimuskeskus 1993-. Kalliokemiallinen tutkimus.

Geologian tutkimuskeskus 1993-. Paleogeologinen tutkimus, Ecogeochemistry Kola -projektin koela.

Geologian tutkimuskeskus 1991. Geokemiallista harvapistekartoitusta. GTK, Pohjois-Suomen aluetoimisto.

Hackman, V. 1927. Studien über den Gesteinaufbau der Kittilä-Lappmark. Bull. Comm. Geol. Finl. 79: 1-105.

Hallituksen esitys (96/1937) Eduskunnalle laiksi eräiden luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille.

Hannunen, S. 1993. *Eimeria*-suvun kokkidien dynamiikka lapinmyyräpopulaatiossa. Pro gradu. Helsingin yliopisto, eläintieteen laitos.

Hannunen, S., Haukisalminen, V. and Henttonen, H. 1995. Effects of host age and sex on *Eimeria* (Protozoa: Coccidia) infections of the root vole *Microtus oeconomus*. - Bull. Scand. Soc. Parasitol 5 (2): 89.

Hanski, I., Hansson, L. and Henttonen, H. 1991. Specialist predators, generalist predators, and the microtine rodent cycle. J. Anim. Ecol. 69: 353-367.

Hanski, I. and Henttonen, H. 1996. Predation on competing species: a simple explanation of complex patterns. J. Anim. Ecol. 65: 220-232.

Hanski, I., Henttonen, H. and Hansson, L. 1993. Temporal variability of population density in microtine rodents: a reply to Xia and Boonstra. American Naturalist 144: 329-342.

Hanski, I., Turchin, P., Korpimäki, E. and Henttonen, H. Population oscillations of boreal rodents: regulation by mustelid predators leads to chaos. Nature 364: 232-235.

- Hansson, L. and Henttonen, H. 1985a. Gradients in cyclicity of small rodents: importance of latitude and snow cover. *Oecologia* (Berlin) 67: 394-402.
- Hansson, L. and Henttonen, H. 1985b. Regional differences in cyclicity and reproduction in *Clethrionomys* spp.: Are they related? *Ann. Zool. Fennici* 22: 277-288.
- Hansson, L. and Henttonen, H. 1982. Interspecific relations between small rodents in European boreal and subarctic environments. Abstracts of ITC III: 98.
- Hansson, L. and Henttonen, H. 1988. Rodent dynamics as community processes. *Trends Ecol. Evol.* 3: 195-200.
- Hansson, L. and Henttonen, H. 1989. Multifactorial regulation of small rodent populations. Abstracts of ITC V: 761-762.
- Hansson, L. and Henttonen, H. 1995. General changes in rodent dynamics and possible disappearance of lemmings. Abstracts of WWF meeting on Lemmings, Finse, Norway, 1995, pp. 18-19.
- Haukisalmi, V. and Henttonen, H. 1994. Distribution patterns and coexistence of helminths in *Sorex* shrews. - *Oecologia* (Berlin) 97: 236-242.
- Haukisalmi, V., Henttonen, H. and Tenora, F. 1987. Parasitism by helminths in the grey-sided vole *Clethrionomys rufocanus* in northern Finland. influence of density, habitat and sex of the host. *J. Wildl. Dis.* 23: 233-241.
- Haukisalmi, V. 1982. Ecology of helminths in rodents in Northern Finland. *Kilpisjärvi Notes* 7: 7.
- Haukisalmi, V. 1994. Interactive versus isolationist helminth communities reconsidered. *Trends Ecol. Evol.* 9: 344
- Haukisalmi, V. 1985. Matomaisten sisäloisten yhteisörakenteesta ja populaatiodynamiikasta syklisissä myyräpopulaatioissa. Pro gradu. Helsingin yliopiston eläintieteen laitos.
- Haukisalmi, V. 1986. Frequency distributions of helminths in microtine rodents in Finnish Lapland. *Ann. Zool. Fennici* 23: 141-150.
- Haukisalmi, V. 1988. Sisäloisten populaatiodynamiikka syklisissä myyräpopulaatioissa. *Lisensiaattityö*. Helsingin yliopiston eläintieteen laitos.
- Haukisalmi, V. 1989. Intestinal helminth communities of *Sorex* shrews in Finland. *Ann. Zool. Fennici* 26: 401-409.

- Haukisalmi, V. 1989. Voivatko loiset säädellä riistaeläinpopulaatioita? Suomen Riista 35: 72-82.
- Haukisalmi, V. 1990. Interactions between helminths of voles. Abstracts of 7th Int. Congr. Parasitol., Paris.
- Haukisalmi, V. 1990. Helminth parasitism in *Sorex* shrews. Abstracts of the Int. Colloquium Biology of Soricidae, Powdermill, PA, USA.
- Haukisalmi, V. 1991. Commonnes and rarity in parasitic helminths of voles. Väitöskirja, Helsingin yliopisto, eläintieteen laitos.
- Haukisalmi, V. and Henttonen, H. 1993. Co-existence in helminths of the bank vole *Clethrionomys glareolus*. II. Intestinal distributions and interspecific interactions. J. Anim. Ecol. 62: 230-238.
- Haukisalmi, V. and Henttonen, H. 1984. Population dynamics of helminths in cyclic populations of *Clethrionomys glareolus* and *C. rutilus*. Abstracts of the Symposium The Ecology of Bank Voles and Wood Mice, Zool. Soc. London, London.
- Haukisalmi, V. and Henttonen, H. 1985. Are there interactions between dominant helminths in *Clethrionomys* rodents. Information 18: 15, (Proc. 12th Scand. Symp. Parasitology), Tromsö.
- Haukisalmi, V. and Henttonen, H. 1987. Interspecific differences in dispersion patterns of vole helminths. Information 19: 38 (Proc. 13th Scand. Symp. Parasitology), Espoo.
- Haukisalmi, V. and Henttonen, H. 1988. Long-term dynamics of helminths in a cyclic vole population. Abstracts of European Multicolloquium Symp. of Parasitology, Budapest.
- Haukisalmi, V. and Henttonen, H. 1989. Long-term dynamics of helminths in a cyclic vole population. Abstracts of ITC V: 763. Rooma.
- Haukisalmi, V. and Henttonen, H. 1990. The impact of climatic factors and host density on the long-term population dynamics of vole helminths. Oecologia (Berlin) 83: 309-315.
- Haukisalmi, V. and Henttonen, H. 1993. Co-existence in helminths of the bank vole *Clethrionomys glareolus*. I. Patterns of co-occurrence. J. Anim. Ecol. 62: 221-229.
- Haukisalmi, V. and Henttonen, H. 1993. Population dynamics of *Taenia polyacantha* metacestodes in the bank vole *Clethrionomys glareolus*. Ann. Zool. Fennici 30: 81-84.

- Haukisalmi, V. and Henttonen, H. 1994. Distribution patterns and coexistence of helminths in *Sorex* shrews. *Oecologia* (Berlin).
- Haukisalmi, V. and Henttonen, H. 1994. Host population structure and helminth parasitism in voles (Rodentia, Arvicolinae). - Abstracts of the 8th. Int. Congress of Parasitol., Turkey.
- Haukisalmi, V., Henttonen, H. and Vikman, P. 1995. The potential of intestinal nematode to control its cyclic host population. - Abstracts of the 2nd European Congress of Mammalogy, Southampton.
- Haukisalmi, V., Henttonen, H. and Vikman, P. 1995. The potential of an intestinal nematode to control its fluctuating host population. - Bull. Scand. Soc. Parasitol 5 (2): 54.
- Haukisalmi, V. and Tenora, F. 1993. *Catenoteania henttoneni* n. sp. (Cestoda, Catenotaeniidae), a parasite of voles *Clethrionomys glareolus* and *C. rutilus* in Finnish Lapland. *Folia Parasitol* 40: 29-33.
- Haukisalmi, V. ja Henttonen, H. 1983. Myyrien suolistoloisten talviekologiasta Pohjois-Suomessa. *Oulanka Reports* 4: 72-74.
- Haukisalmi, V., Henttonen, H. and Mikkonen, T. 1994. Parasitism by gastrointestinal helminths in the shrews *Sorex araneus* and *S. caecutiens*. - In: Merritt, J.F., Kirkland, G.L., Jr. and Rose, R.K. (eds), *Advances in the Biology of Soricidae*, Carnegie Mus. Nat. Hist. Spec. Publ. 18: 97-102.
- Haukisalmi, V., Henttonen, H. and Tenora, F. 1988. Population dynamics of common and rare helminths in cyclic vole populations. *J. Anim. Ecol.* 57: 807-826.
- Haukisalmi, V., Henttonen, H. and Vikman, P. 1996. Variability of sex ratio, mating probability and egg production in an intestinal nematode in its fluctuating host population. - *Int. J. Parasitology* 26: 755-764.
- Heino, S., Hurme, H. & Laine, U. 1978. Lapin luonnonsuojelualueet tutkimuskohteena. *Acta Lapponica Fenniae* 10: 133-141
- Heinonen, H. 1985. Histologisia tutkimuksia Pohjois-Suomen luonnonvaraisista *Clethrionomys*-myyristä: naaraiden maturoituminen ja dispersaali. Pro gradu. Helsingin yliopiston eläintieteen laitos, 69 ss.
- Helle, E., Henttonen, H., Kaikusalo, A., Linden, H. ja Wikman, M. 1990. Runsaat pikkupetokannat uhkaavat metsäkanalintuja Pohjois-Suomessa. *Riistantutkimusosaston tiedote* 101: 1-5.

- Helle, Timo 1977. Porot Metsä-Lapin talvessa. Suomen Luonto 36(2): 105-110.
- Helle, Timo 1983. Lumen vaikutus poron ruokailuun. III ekologipäivät.
- Henttonen, Heikki 1978. Pohjois-Suomen pikkujyrsijöiden lajien välisistä suhteista. Kilpisjärvi Notes 2: 1-6.
- Henttonen, H. 1980. Tunturipöllöjä Länsi-Lapissa jyrsijähuippujen aikana. Lintumies 15: 87.
- Henttonen, H. 1980. Tunturisopuli. (Norway lemming, in Finnish with English summary). Luonnon Tutkija 84: 23-25.
- Henttonen, H. 1980. Pohjois-Suomen pikkujyrsijöiden yhteisörakenne ja lajien välinen kilpailu. Pro gradu. Helsingin yliopiston eläintieteen laitos.
- Henttonen, H. 1981. Pallastunturin luontopolkuoppaat 1 ja 2. Metsäntutkimuslaitos.
- Henttonen, H. 1981. Winter weight strategies of six sympatric microtine rodents in Finnish Lapland. Abstracts of the Internat. Colloquium *Winter ecology of small mammals*, Powdermill, PA, USA.
- Henttonen, H. 1982. Kääpiöpäästäinen, *Sorex minutissimus*, Pallaksella. Luonnon Tutkija 86: 131.
- Henttonen, H. 1982. Microtine studies performed by the Kilpisjärvi group in northern Finnish taiga. Kilpisjärvi Notes 7: 6.
- Henttonen, H. 1982. ITC III postcongress excursion to Finnish Lapland. A general guide.
- Henttonen, H. 1983. Pikkujyrsijöiden kannanvaihtelut ja lajien välinen kilpailu Pohjois-Fennoskandiassa. Lisensiaattityö. Helsingin yliopiston eläintieteen laitos.
- Henttonen, H. 1984. Interspecific territoriality and competition among three *Clethrionomys* species in northern Finland. Abstracts of the Symposium *The Ecology of Bank Voles and Wood Mice*, Zool. Soc. London.
- Henttonen, H. 1985. Predation causing extended low densities in microtine cycles: further evidence from shrew dynamics. Oikos 45: 156-157.
- Henttonen, H. 1985. Why do the relative abundances of microtines change from one cycle to another: implications from a feeding experiment. Abstracts of ITC IV: 282. Edmonton.

- Henttonen, H. 1986. Causes and geographic patterns of microtine cycles. Ph.D. Thesis, Univ. Helsinki.
- Henttonen, H. 1986. Itsenäiset sopulit. - Tiede 2000, 6/86: 12-15.
- Henttonen, H. 1986. The role of weasels in microtine cycles in northern Fennoscandia. Abstracts of the Symposium *The Biology of Small Carnivores*, Grimsö, Sverige.
- Henttonen, H. 1987. The impact of spacing behavior in microtine rodents on the dynamics of least weasels *Mustela nivalis*. Oikos 50: 366-370.
- Henttonen, H. 1988. Tunturisopuli. Teoksessa: Neuvonen, V., Vuokko, S. ja Forsman, D. (toim.). Luonnonystävän Suomi, ss. 230-231.
- Henttonen, H. 1989. Myyrien kannanvaihtelut - Pallaksen myyrätutkimus. Folia Forestalia 736: 53-58.
- Henttonen, H. 1989. Metsien rakenteen muutoksen vaikutuksesta myyräkantoihin ja sitä kautta pikkupetoihin ja kanalintuihin - hypoteesi. Suomen Riista 35: 83-90.
- Henttonen, H. 1990. Population ecology of shrews (*Sorex* and *Neomys*) in northern Finnish taiga. Abstracts of the Int. Colloquium *Biology of Soricidae*, Powdermill, PA, USA.
- Henttonen, H. 1991. Ilmastonmuutos ja pienriistakannat. Suomen Riista 37: 79-85.
- Henttonen, H. 1993. The role of small mustelids in the microtine cycles in northern Fennoscandia. Abstracts of the 2nd Italian Symp. on Carnivores: *Biology and Conservation of mustelids*. Pavia 22-23.10.1993,
- Henttonen, H. 1994. Ecology of alpine mammals. - In: Holten, J.I. (ed.), IPCC SAR (Second Assessment Report) WG II, Sub Group C, - *Effect of Climate Change on Mountain Regions*, Region Europe, Subregion "Fennoscandian Mountain Range".
- Henttonen, H. 1995. Effects of the climate change on the mammals along the Fennoscandian mountain chain. - In: Spichiger, R., Holten, J. and Tessier, L. (eds), *Impacts of climate change on three mountain ranges: Fennoscandia, Alps, and Mediterranean mountains*. An Annexe Report to the IPCC Working Group II, Sub Group C (in press).
- Henttonen, H. 1995. Long-term dynamics of the Norwegian lemming *Lemmus lemmus* in northern Fennoscandia. - Abstracts of WWF meeting on Lemmings, Finse, Norway, 1995.

- Henttonen, H. 1995. Rodent population dynamics: implications of geographic patterns for Hantavirus epidemiology. - Abstracts of the 3 Int. Conf. on HFRS and Hantaviruses, Helsinki, 1995.
- Henttonen, H. and Hansson, L. 1984. Interspecific relations among small rodents in European boreal and subarctic environments. *Acta Zool. Fennica* 172: 61-65.
- Henttonen, H. and Hansson, L. 1985. The significance of synchrony and asynchrony between sympatric small rodent species with reference to the pattern of population dynamics in *Clethrionomys*. Abstracts of ITC IV: 283. Edmonton.
- Henttonen, H., Hansson, L. and Saitoh, T. 1992. Rodent dynamics and community structure. *Clethrionomys rufocanus* in northern Fennoscandia and Hokkaido. *Ann. Zool. Fennici* 29: 1-6.
- Henttonen, H. and Haukisalml, V. 1985. Seasonal and multiannual dynamics of helminths in cyclic *Clethrionomys* in Finnish Lapland. *Information* 18: 16 (Proc. 12th Scand. Symp. Parasitology), Tromsö.
- Henttonen, H. and Haukisalml, V. 1987. Ecology of microtine helminths in northern Fennoscandia and Alaska. *Information* 19: 39, (Proc. 13th Scand. Symp. Parasitology).
- Henttonen, H, and Haukisalml, V. 1994. *Heligmosomum mixtum* (Nematoda) in the bank vole *Clethrionomys glareolus* (Rodentia, Arvicolinae): long-term dynamics and impact on the host. - Abstracts of the 8th Int. Congress of Parasitol., Turkey, 1994.
- Henttonen, H. ja Haukisalml, V. 1995. Loiset luonnon monimuotoisuuden indikaattoreina. Teoksessa: Hannelius, S. ja Niemelä, P. (toim.). Monimuotoisuus metsien hoidossa. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 564: 73-84.
- Henttonen, H, and Haukisalml, V. 1995. Rodents, parasites and evolution. - Abstracts of the IVth Int. Conf. *Rodents and Space*. Marocco, 1995.
- Henttonen, H., Haukisalml, V., Kaikusalo, A., Korpimäki, E., Norrdahl, K. and Skaren, U.A.P. 1989. Long-term population dynamics of the common shrew *Sorex araneus* in Finland. *Ann. Zool. Fennici* 26: 349-355.
- Henttonen, H. and Jortikka, A. 1986. Population performance of the root vole *Microtus oeconomus* during a slow decline: implications for predation. Abstracts of the Symposium *The Biology of Small Carnivores*, Grimsö, Sverige.

- Henttonen, H. and Jortikka, A. 1988. Spacing behavior of overwintering bank voles (*Clethrionomys glareolus*) at the northern distribution limit at Pallasjärvi, Finnish Lapland. Abstracts of the VIII Scand. Ethol. Symp., Korpi-lahti.
- Henttonen, H. and Jortikka, A. 1989. Overwintering strategies of cyclic bank voles *Clethrionomys glareolus* in relation to food resources and phase of the cycle. Abstracts of the ITC V: 82-83. Rooma.
- Henttonen, H. and Kaikusalo, A. 1985. An additional note on albinism in *Sorex araneus*. Z. Säugetierk. 50: 382.
- Henttonen, H. and Kaikusalo, A. 1993. Lemming movements. In: Stenseth, N.C. and Ims, R.A. (eds), The Biology of Lemmings - Academic Press for the Linnean Society.
- Henttonen, H., Kaikusalo, A., Laine, K. ja Tast, J. 1984. Ravinto ja syklisten pikkujyrsijöiden talvehtiminen. Oulanka Reports 4: 75-78.
- Henttonen H., Kaikusalo A., Tast J., Viitala J. 1985. Pitkäaikainen sopulitutkimus ja myyrätutkimushanke. Kannan vaihtelun seuranta ja ennustaminen. Metsäntutkimuslaitos, Helsingin Yliopisto.
- Henttonen, H., Kaikusalo, A., Tast, J. and Jarrell, G.H. 1985. Dispersal in lemmings: do they represent a special case? Abstracts of ITC IV: 281. Edmonton.
- Henttonen, H., Kaikusalo, A., Tast, J. and Viitala, J. 1977. Interspecific competition between small rodents in subarctic and boreal ecosystems. Oikos 29: 581-590.
- Henttonen, H., McGuire, A.D. and Hansson, L. 1985. Comparisons of amplitudes and frequencies (spectral analyses) of density variations in long-term data sets of *Clethrionomys species*. Ann. Zool. Fennici 22: 221-228.
- Henttonen, H., Oksanen, T., Jortikka, A. and Haukisalml, V. 1987. How much do weasels shape microtine cycles in the northern Fennoscandian taiga? Oikos 50: 353-365.
- Henttonen, H. und Peiponen, V.A. 1982. Polarrötelmaus, *Clethrionomys rutilus*. In: Niethammer, J. und Krapp, F. (her.), Handbuch der Säugetiere Europas, Vol 2/1, ss. 165-176. Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden.
- Henttonen H., Rauhala E., Lovén L. Pallasjärven kalakannan kartoitus; kalakannat ja niiden runsaussuhteet. Tutkimus tekeillä. Metsäntutkimuslaitos.

- Henttonen, H., Soveri, T. and Haukisalml, V. 1990. Could nutrition - parasite interaction cause the autumn decline of the bank vole *Clethrionomys glareolus*? Abstracts of VI Int. Conf. on Wildlife Diseases, pp. 69-70, Berlin.
- Henttonen, H., Soveri, T. and Haukisalml, V. 1991. The role of diseases in population fluctuations of small mammals in northern Fennoscandia. Abstracts of the I European Congress of Mammalogy. Lissabon.
- Henttonen, H., Soveri, T. and Haukisalml, V. 1991. *Heligmosomum mixtum* (Nematoda) in the bank vole *Clethrionomys glareolus*: mortality of the host depends on the nutrition. Bull. Scand. Soc. Parasitol. 1: 133.
- Henttonen, H., Soveri, T., Haukisalml, V. and Laakkonen, J. 1995. Do diseases affect microtine cycles in northern Fennoscandia? - Abstracts of the 2nd European Conf. of Mammalogy, Southampton, 1995.
- Henttonen, H., Soveri, T., Haukisalml, V. and Laakkonen, J. 1995. The role of diseases in microtine cycles in northern Fennoscandia. - Bull. Scand. Soc. Parasitol 5 (2): 59. (Proc. 17th Scand. Symp. Parasitol., Jyväskylä 1995).
- Henttonen, H., Tast, J., Viitala, J. and Kaikusalo, A. 1984. Ecology of cyclic rodents in northern Fennoscandia. Mem. Soc. Fauna Flora Fennica 60: 84-92.
- Henttonen, H. and Tynkkynen, R. 1982. Population structure and dispersal strategies in *Clethrionomys* and *Microtus*. Kilpisjärvi Notes 7: 6.
- Henttonen, H. ja Viitala, J. 1984. Syklisten pikkujyrsijöiden talvisesta sosiaalisesta käyttäytymisestä. Oulanka Reports 4: 79-81.
- Henttonen, H. and Väisänen, R.A. 1982. Geographical variation in Finnish microtine rodents. Kilpisjärvi Notes 7: 5.
- Herttuainen, A. 1983. Pallas-Ounastunturin kansallispuisto matkailukohteena. Markkinointi-instituutin mainoshoitajan tutkinnon diplomityö.
- Hicks Sheila. Siitepölylaskeuman seuranta. Yksi koealalla. Oulun Yliopisto.
- Hirvi, J-P. 1995-. AMAP-ohjelmaan liittyvää bioindikaattoriseurantaa (maakiitäjäiset, päästäiset, muurahaiset, mustikka). Suomen ympäristökeskus.
- Hokkanen Tatu 1975. Puiden emikukinnan ja käpytuotannon seuranta. Metsäntutkimuslaitos.
- Hokkanen, Tatu 1979. Kuusi siemensatokoealaa. MHO40-014.

- Hult, R. 1886. Mossfloran i trakterna mellan Aavasaksa och Pallastunturit. Acta Soc. Fauna et Flora Fenn. 3(1): 1-111.
- Hult, R. 1914 . Bidrag till mossfloran på Pallastunturi. Medd. Soc. Fauna et Flora Fenn. 40: 153-155.
- Hultén, E. 1971. Atlas över växternas utbredning i Norden.
- Hustich, I. 1936. En anteckning om fjällemeln (*Lemmus lemmus*). Mem. Soc. Fauna et Flora Fenn. 11: 170-174.
- Hustich, I. 1937. Pflanzengeographische Studien im gebiet der niederen Fjelde im westlichen finnischen Lappland. I über die Beziehung der Flora zu Standort und Hohen Lage in der alpinen Region sowie über das Problem "Fjeldpflagen in der Nadelwaldregion". Acta Bot. Fenn. 19: 1-156.
- Hustich, I. 1938. Pallas-Ounastunturin kansallispuisto. Metsätieteellisen tutkimuslaitoksen luonnonsuojelualuekuvauksia 1: 1-60.
- Hustich, I. 1938. Några anteckningar under en midvinterresa till Pallastunturi 1935. Mem. Soc. Fauna et Flora Fenn. 14: 37-45.
- Hustich, I. 1940. Pflanzengeographische Studien im gebiet der niederen Fjelde im westlichen finnischen Lappland. II Acta Bot. Fenn. 27: 1-80.
- Hustich, I. 1940. Några lemmelantekningar 1938-1939. Mem. Soc. Fauna et Flora Fenn. 16: 23-28.
- Hustich, I. 1958. Kyykäärme tuntureilla. Suomen Luonto 17: 83-85.
- Hustich, I. & Somme, A. 1968. A geograph of Norden, Denmark-Finland-Iceland-Norway-Sweden, Plant geographical regionsgeography of Norden.
- Hämet-Ahti, L. 1963. Zonation of the mountain birch forests in northernmost Fennoscandia. Ann. Bot. Soc. Vanamo 34(4): 1-127.
- Ilmatieteen laitos 1991-. Sään ja ilman laadun seuranta. Kolme automaattista mittausasemaa, joista kaksi tunturissa ja yksi metsäalueella. Liittyy WMO:n (World Meteorological Organisation) Global Atmospheric Watch -ohjelmaan sekä AMAP-ohjelmaan. Tutkimuksen kohteena tuuli, lämpö, kosteus, ilmanpaine, näkyvyys, hiilidioksidi ja orgaaniset kaasut, typen oksidit, rikki, otsoni, UVB-säteily ja auringon säteilyn voimakkuus. Tutkimuksia havaintojen perusteella Tuovinen, J-P., Laurila, T., Lähtilä, H. / Ilmatieteen laitos.*
- Isomäki Antti 1994. Koealoja luonnontilaisten metsien kehityksen seuranta varten. Metsäntutkimuslaitos.*

Jalkanen Risto. *Metsätuhotutkimukset: inversiotuhojen seuranta. Metsäntutkimuslaitos.*

Jortikka, Aarre 1990. Metsämyyrän (*Clethrionomys glareolus*) ja punamyyrän (*C. rutilus*) lajien välisestä kilpailusta. Pro gradu. Helsingin yliopisto, eläintieteen laitos.

Jortikka, A. and Henttonen, H. 1989. Interspecific competition between the voles *Clethrionomys glareolus* and *C. rutilus* at Pallasjärvi, Finnish Lapland. Abstracts of ITC V: 847.

Jortikka, A. and Henttonen, H. 1988. Interspecific competition between *Clethrionomys glareolus* and *C. rutilus*. Abstracts of the VIII Scand. Ethol. Symp., Korpilahti.

Juutinen, P. 1955. Zur Biologie und forstlichen Bedeutung der Fichenlöcke (*Tetropium Kirby*) in Finnland. Acta Entomol. Fenn. 11: 1-112.

Juutinen, P. 1958. Tutkimuksia metsätuhojen, etenkin hyönteisvaurioiden merkityksestä Pohjois-Suomen kuusikoissa. Commun. Inst. For. Fenn. 50(1): 1-92.

Kaasinen, M. 1951. Pallastunturin kerot ja kurut. Terra 63: 113-121.

Kalela, A. 1961. Maamme kasviston pohjoiset ainekset. Oma Maa 9: 306-311.

Kalela, A. 1961. Waldvegetationszonen Finnlands und ihre klimatischen Parallelypen. Arch. 16 suppl: 65-83.

Kalela, O. 1961. Seasonal change of habitat in the Norwegian Lemmings, *Lemmus lemmus* (L). Ann. Acad. Sci. Fenn. (A IV) 55.

Kalela, O. & Koponen, T. 1971. Food consumption and movements of the Norwegian lemming in areas characterized by isolated fells. Ann. Zool. Fenn. 8: 80-84.

Kalela, O., Koponen, T. & Yli-Pietilä M. 1971. Übersicht über das vorkommen von Kleinsäugetern auf verschiedenen wald und Moortypen in Nordfinnland. Ann. Acad. Scient. Fenn. Ser. A IV 185: 1-13.

Kalliola, R. 1939. Pflanzensosiologische Untersuchungen in der alpinen Stufe Finnisch-Lapplands. Ann. Bot. Soc. "Vanamo" 13(2): 1-328.

Kalliola, R. 1943. Luonnonsuojelualueittemme kasvitieteellinen tutkimus. Luonnon Ystävä 4: 88-98.

Kalliola, R. 1961. Über die Fjeld vegetation. Arch. 16 suppl: 113-120.

Karhu Kari. Koivumittarin ja kekokuurahaisten vuorovaikutus. Väitöskirjatutkimus tekeillä. Turun yliopisto.

Karttakeskus, 1996. Pallas-Olos: ulkoilukartta 1:50 000.

Kärenlampi, L. 1973. Suomen poronhoitoalueen jäkälämaiden kunto, jäkälämäärät ja tuottoarviot 1972. Poromies 40: 15-19.

Kopsala, Ilari 1991. Kansallispuistot, osa 3. Pallas-Ounastunturi - erämaan portit. Videotallenne. On the Road.

Koski, V. & Tallqvist, R. 1978. Tuloksia monivuotisista kukinnan ja siemensadon määrän mittauksista metsäpuilla. Folia For. 364: 1-60.

Koski, V. & Tallqvist, R. 1975-. Puiden emikukinnan ja käpytuotannon seuranta jatkuu. Metsäntutkimuslaitos.

Koskimies, A. 1936. Retkeilyjä ja kasveja Ounas-Pallastuntureilla. M.D.S. (Farm. kand. klubin julkaisu): 27-40.

Kotilainen, J. 1924. Beobachtungen über die Moos vegetation und Moosflora NW-Enontekiö in Lappland nebst einigen allgemeinen Erörterungen über die ökologie der flochge brigspflagen, besonders der Moose. Acta Soc. Fauna et Flora Fenn. 55(1): 1-71.

Kotilainen, M. 1951. Über die verbreitung der meso-eutrophen Moorpflanzen in Nordfinland. Ann. Acad. Sci. Fenn. A IV 17: 1-162.

Kreüger, R. 1930. Ornitologiska iakttagelser omkring Pallasjärvi och Pallas-tunturi inom Kittilä Lappmark sommaren 1918. Ornis Fenn. 7: 1-12.

Laakkonen, Juha 1990. Lisäruokinnan vaikutus metsämyyrän (*Clethrionomys glareolus*) populaatiodynamiikkaan Pallasjärvellä. Pro gradu. Helsingin yliopisto, Eläintieteen laitos.

Laakkonen, J. 1993. Lajienväliset ja vuodenaikaiset erot *Pneumocystis carinii*-loisen esiintymisessä pikkunisäkkäissä. Lisensiaattityö. Helsingin yliopisto, eläintieteen laitos.

Laakkonen, J. 1996. Diagnostics and dynamics of *Pneumocystis carinii* in wild small mammals. Helsingin yliopisto, ekologian ja systematiikan laitos.

Laakkonen, J., Henttonen, H. and Niemimaa, J. 1993. *Cryptosporidium* sp. in microtine rodents in Finland. J. Wildl. Dis.

Laakkonen, J., Henttonen, H. and Soveri, T. 1993. Seasonal, interspecific and geographic differences in the prevalence of *Pneumocystis carinii* in microtine rodents. Abstracts of ITC VI, 1993.

- Laakkonen, J., Henttonen, H. and Soveri, T. 1994. *Pneumocystis carinii* in wild small mammals in Finland. - Abstracts of the First European Wildl. Dis. Congress, Paris, 1994.
- Laakkonen, J., Henttonen, H., Soveri, T. and Niemimaa, J. 1995. *Pneumocystis carinii* in arvicoline rodents: seasonal, interspecific and geographic differences. *Can. J. Zool.* 73: 961-966.
- Laakkonen, J., Soveri, T. and Henttonen, H. 1994. Prevalence of *Cryptosporidium* sp. in peak density *Microtus agrestis*, *M. oeconomus* and *Clethrionomys glareolus* populations. *J. Wildl. Dis.* 30: 110-111.
- Laakkonen, J., Soveri, T. and Henttonen, H. 1995. Coccidia in peak density *Microtus agrestis* populations in Finland. - *Bull. Scand. Soc. Parasitol.* 5 (2): 95. (Proc. 17th Scand. Symp. Parasitol., Jyväskylä, 1995).
- Laakkonen, J., Sukura, A. Haukisalmi, V. Henttonen, H. 1991. Occurrence of *Pneumocystis carinii* compared to parasitism by gastrointestinal helminths in the shrews *Sorex araneus* and *Sorex caecutiens*. *Bull. Scand. Soc. Parasitol.* 1: 97.
- Laakkonen, J., Sukura, A. Haukisalmi, V., Henttonen, H. 1993. High prevalence of *Pneumocystis carinii* in *Sorex* shrews. *J. Wildl. Dis.* 29: 273-277.
- Laine, H. & Henttonen, H. 1983. The role of plant production in microtine cycles in northern Fennoscandia. *Oikos* 40: 407-418.
- Laitinen, Leena 1987. Sympatristen ja allopatristen metsä- ja punamyyräpopulaatioiden hampasmittojen muuntelu Suomessa. Pro gradu. Helsingin yliopisto, eläintieteen laitos.
- Lapin vesi- ja ympäristöpiiri. Pallaksen matkailukeskuksen jäteveden ja kaatopaikan vaikutus alapuolisen veden laatuun, jatkuva seuranta.*
- Lapin vesi- ja ympäristöpiiri 1993-. AMAP-ohjelmaan liittyvä arktisen ympäristön tilan seuranta- ja arviointiohjelman sisävesiohjelman seurantakoelata Pahtajärvellä. Seurannan kohteena veden laatu, järvisedimentit ja kalakannat sekä kaloihin kertyvät ympäristömyrkyt.*
- Lapin vesi- ja ympäristöpiiri 1994-1998. Valtakunnallisen yöperhosseuranna pyydyksiä. LUMO-ohjelma.*
- Lingonblad, B. 1936. Iakttagelser över finska *Lepidoptera*, II. Kilpisjärvi, Hetta (Le), Muonio (Ik). *Nat. Ent.* 16: 3-12.
- Lingonblad, B. 1944. Iakttagelser över finska *Lepidoptera*, III. Muonio, Enontekiö (Lkem, Le). *Nat. Ent.* 24: 44-71.

- Lingonblad, B. 1945. Iakttagelser och intryk från Muonio och Enontekis Lappmarker. Biologiska studier 1924-1944 samt förteckning över storfjärilfaunan. Ark. för svenska Österbotten 5: 231-307.
- Lingonblad, B. 1947. Förteckning över Muonio och Enontekiö socknan storfjärilfauna. (Macrolepidoptera) Mem. Soc. Fauna et Flora Fenn. 23: 1-121.
- Lovén, L., Arnold, K. ja Delamé C. Pallaksen eroosioprojekti - tutkimus kasvillisuuden palauttamisesta. Pallaksen tiedonantoja 2: 1995. Moniste. Metsäntutkimuslaitos.
- Lovén, L., Siitonen, J., Penttilä T., Vuopio M. 1995-. Pallas-Ounastunturin kansallispuiston hoidon ja käytön runkosuunnitelma valmisteilla. Metsäntutkimuslaitos.
- Lundberg Stig 1991-. Kovakuoriaislajikartoitusta, tutkimus kesken. Luleå universitet.
- Maailman Luonnonsäätiö. Kotilo- ja raakkukartoitukset. Raakkutyöryhmä.
- Maanmittaushallitus, 1989. Hetta-Outtakka: ulkoilukartta 1:50 000.
- Maanmittaushallitus, 1981. Pallas-Keimiö: ulkoilukartta 1:50 000.
- Malmivaara, Eero 1971. Metsänrajakuusikoiden sukusiitoksesta. Kolarin tutkimusalueen tiedonantoja 15.12.1971.
- Malmström, K. K. 1961. Lintuhavaintoja Lapin luonnonsuojelualueilta. Suomen Luonto 20: 74-79.
- Martikainen, Timo 1990. Metsä- ja punamyyräpopulaatioiden kallomorfologinen muuntelu Suomessa. Pro gradu. Helsingin yliopisto, eläintieteen laitos.
- Metsäntutkimuslaitos 1951. Karttalehdet 1 ja 2: Pallas-Ounastunturin kansallispuisto. 1:20 000. Lauri Teivainen.
- Metsäntutkimuslaitos 1977. Karttalehdet 1 ja 2: Pallas-Ounastunturin kansallispuisto. 1:40 000. Kalevi Vilén.
- Metsäntutkimuslaitos 1960-. Karikekeruuta kolmella eri näytealueella.
- Metsäntutkimuslaitos 1996. Pallas-Ounastunturin kansallispuiston Natura 2000 -maastonselvitys. Julkaisematon tietolomake.
- Metsäntutkimuslaitos. Lumituhokartoitukset, kansallispuiston henkilökunta.
- Metsäntutkimuslaitos. Suopuustojen seurantajärjestelmän SINKA:n koealoja.
- Metsäntutkimuslaitos. Koealoja pohjoisten soiden ekosysteemin tutkimiseen.

- Mikkola, E. 1936. Suomen geologinen yleiskartta, kivilajikartta. Muonio, lehti B 7.
- Montell, J. 1909. Den tilltänktä nationalparken kring Pallastunturi och dess fågelfauna i Muonio socken och angränsande delar av Enontekiö och Kittilä socknar. Ibid. 1909 h. 1.
- Montell, J. 1910. Några anmärkningsvärda kärlväxter från Muonio och Enontekis. Medd. Soc. Fauna et Flora Fenn. 36: 152-157.
- Montell, J. 1914. *Salix*-hybrider från Muonio och Enontekis. Medd. Soc. Fauna et Flora Fenn. 40: 97-200.
- Montell, J. 1917. Fågelfaunan i Muonio Socken och angränsande delar af Enontekis och Kittilä Socknar. Acta Soc. Fauna et Flora Fenn. 44: 1-260.
- Mälkönen, E., Derome J. 1995-. ICP-Forest-ohjelmaan liittyvät metsien elinvoimaisuuden seurantakoealat. Metsäntutkimuslaitos.*
- Niemelä, Tuomo & Pócs, Tamás 1990. Sieninäytteiden keruuta 21.-23.8.1990. Unkarin tiedeakatemia.
- Niethammer, J. und Henttonen, H. 1982. Waldlemming, *Myopus schisticolor*. In: Niethammer, J. und Krapp, F. (her.), Handbuch der Säugetiere Europas, Vol 2/1, ss. 70-86. Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden.
- Nordhagen, R. 1936. Skandinavias fjellflora och dens relasjon till den siste istid. Pohjoism. luonnontutk. kokous Helsingissä 1936.
- Norokorpi, Y. 1995-. Orgaanisten klooriyhdisteiden esiintyminen ja vaikutukset metsäekosysteemissä. Metsäntutkimuslaitos.*
- Numminen, E. 1975. Männyn provenienssikokeen 232 taimien säilyminen elossa Pohjois-Suomen koealoilla. Kolarin tutkimusaseman tiedonantoja, 1.
- Numminen, E. & Saarenmaa, H. (toim.) 1983. Pallas-Ounastyöryhmän mietintö. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 125.
- Oksanen, T. and Henttonen, H. 1996. Dynamics of voles and small mustelids in the taiga landscape of northern Fennoscandia in relation to habitat quality. *Ecography* 19: 432-443.
- Oksanen, A., Soveri, T. and Henttonen, H. 1990. Coccidia in voles in Finnish Lapland. Abstracts of VII Int. Congress of Parasitology, Paris.
- Ovaskainen Anneli 1994. Haastattelututkimus Pallaksella ja eräillä autiotuvilla kävijöiden mielipiteitä koskien puiston palveluvarustusta ja niiden käyttöä. Seminaarityö. Lapin matkailun ja yritystalouden instituutti.

- Pallas-Ounas-toimikunta 1987. Pallas-Ounas -toimikunnan mietintö. Mietintö17. Ympäristöministeriö.
- Palmgren, P. 1943. Vogelbestands auf nahmen im Winter. *Ornis Fenn.* 20: 94-98.
- Palmgren, P. 1963. Spinnenfunde aus der Fjeldgruppe Pallastunturi sowie aus Muonio und Enontekiö. *Comm. Biol. Soc. Scient. Fenn.* 27: 1-7.
- Penttilä, S. & Kujansuu, R. 1963. Maaperäkartta no 27. Kittilä.
- Plyusnin, A., Vapalahti, O., Lehväslaiho, H., Apekina, N., Mikhailova, T., Gavrilovskaya, I., Laakkonen, J., Niemimaa, J., Henttonen, H., Brummer-Korvenkontio, M. and Vaheari, A. 1995. Genetic variation of wild Puumala viruses within the serotype, local rodent populations and individual animals. *Virus Res.* 38: 25-41.
- Pohtila, E. & Saastamoinen, O. 1974. Matkailu yrittää vallata Pallastunturin. *Suomen Luonto* 4: 184-186.
- Rauhala Eveliina 1994. Kansallispuiston vaikutukset paikallisiin elinkeinoihin. Julkaisematon.
- Rauhala, H. & Kivelä, R. 1982. Pallas-Ounastunturin kansallispuisto. Matkailuopin tutkielmaseminaari.
- Rengastajat. Petolintujen (kotkat) rengastusta. Helsingin yliopiston eläinmuseon hyväksymät lupakirjarengastajat.*
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Alkuperäisten kalakantojen kartoitus kansallispuiston vesissä; raudun geenipankki eräissä järvissä. Tekeillä.*
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos & Metla. Riistalaskennat. Kolme riistakolmiota kansallispuistoalueella.*
- Rousi Matti. Koivunlehtien flavonoidien analysointi kestävyystutkimuksiin ja koivun taksonomiin vertailuihin. Näytteitä Pallakselta ja muualta. Tutkimus tekeillä. Metsäntutkimuslaitos.*
- Ruuhijärvi, R. 1960. Über die regionale Einteilung der nordfinnischen Moore. *Ann. Bot. Soc. Vanamo* 31(1): 1-360.
- Saalas, U. 1919. Kaarnakuoriaisista ja niiden aiheuttamista tuhoista Suomen metsissä. *Acta For. Fenn.* 10: 1-254.
- Saalas, U. 1923. Die Fichteinkäfer Finnlands II. *Ann. Acad. Scient. Fenn. A* 22: 1-746.
- Saarenmaa Hannu 1983-. Pallas-Ounastunturin kansallispuiston erilaisten biotooppien perhoslajisto. Metsäntutkimuslaitos. Tutkimus käynnissä.*

- Saarenmaa, Hannu, 1989. Ounastunturin Pyhäkeron suurperhoslajisto. Metsäntutkimuslaitos.
- Saarenmaa H ja Nikula A. 1991-94. Tunturimittarituhot. Alueiden kartoitus ja seuranta. Arviointimenetelmien kehittäminen ja kaukokartoitukseen perustuvan tuhoarviomenetelmän testaaminen.*
- Saastamoinen, O. 1975. Pallas-Ounastunturin kansallispuiston kantokyvystä. Moniste. Ympäristönsuojeluneuvoston Pallastyöryhmä.
- Sandman, J. A. 1890. Några ord om vegetationen på Ounastunturi. Vetensk. Medd. at Geogr. Fören. i Finland 1: 1-15.
- Seppälä, Heikki ja Hellberg, Nils 1988, 1990. Xestia borealis -perhosen levinneisyyden kartoitusta.*
- Sepponen, Pentti 1988. Pallas-Ounastunturin kansallispuisto - tutkimuksen ja virkistyksen rauhaisaa rinnakkaiseloa. Pihkaposti 1988/2.
- Sepponen, Pentti. Pallas-Ounas kansallispuistona. Lapin kierros 2: 112-115.
- Sepponen, Pentti 1994-. Marjasadon seuranta. Metsäntutkimuslaitos.*
- Siitonen, J., Sippola, A-L. Metsän rakenteen ja metsänkäsittelymenetelmien vaikutus kovakuoriaislajistoon, havaintojen keruu käynnissä Metsäntutkimuslaitos, Arktinen keskus/Lapin yliopisto.*
- Silvola Jouko. Silmu-projektiin liityvä soiden hiilitasetutkimus. Näytealueita kansallispuistossa ja muualla. Tutkimus kesken. Metsäntutkimuslaitos.*
- Simola, Outi 1992. Lapinmyyrän (*Microtus oeconomus*, Pallas) ravinnon valinnasta. Syventävien opintojen tutkielma. Joensuun yliopisto, biologian laitos.
- Sippola, Anna-Liisa & Rauhala Juha-Pekka 1992. Acerbin keinosta Jerisjärven tielle. Pallas-Ounastunturin kansallispuiston historiaa. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 410.
- Sippola, Anna-Liisa ja Siitonen, Juha 1992-1994. Hyönteisten keruuta ikkunapyödyksillä tutkimukseen "Lahopuun merkitys hyönteisfaunan luonnonsuojelubiologisena indikaattorina." (Selkärangattomien biodiversiteetti & uhanalaisten esiintyminen luonnonmetsissä, lahopuun määrän vaikutus). Arktinen keskus ja Metsäntutkimuslaitos, "Erämaiden merkitys ja käyttö".*
- Sisäasiainministeriö, ympäristönsuojeluneuvosto 1975. Lausunto Pallas-Ounastunturin kansallispuiston matkailuhotellihankkeesta.

- Soveri, R., Rudbäck, E. and Henttonen, H. 1990. Histopathological analyses of *Sorex araneus* in Finland. Abstracts of the Int. Colloquium, Powdermill, PA, USA.
- Soveri, T., Rudbäck, E. and Henttonen, H. 1994. Histopathology of the common shrew *Sorex araneus* in Finland. In: Merritt, J.F., Kirkland, G.L., Jr., and Rose, R.K. (eds), *Advances in the Biology of Soricidae*, Spec. Publ. Carnegie Mus. Nat. Hist. 18: 151-153.
- Soveri, T., Henttonen, H., Rudbäck, E., Sukura, A. and Laakkonen, J. 1991. *Chrysosporium* sp. and *Pneumocystis carinii* in small mammals in Finland. Abstracts of the I European Congress of Mammalogy, Lissabon.
- Soveri, T., Rudbäck, E. and Henttonen, H. 1993. Histopathological analyses of *Sorex* shrews in Finland. Spec. Publ. Carnegie Mus. Nat. Hist. Biology of Soricidae.
- Suominen, Teuvo 1974. Kansallispuistot ja porotalous. Suomen Luonto 4: 182-183.
- Sukura, A., Soveri, T., Oksanen, A. and Henttonen, H. 1993. Morphology and occurrence of *Hepatozoon* sp. in the lungs of voles. - Bull. Scand. Soc. Parasitol. 3 (2): 69. Abstracts of XVI Symp. Scand. Soc. Parasitol., Uppsala.
- Sundell Pekka 1994. Perhoshavaintoja. Kuopion Luonnontieteellinen Museo. Suomen ympäristökeskus. Ympäristömyrkköjen seuranta (raskasmetallit, elohopea, POPS-aineet). AMAP-ohjelma.
- Sutinen, M-L. Lämpötilan ja geneettisten tekijöiden merkitys puiden fysiologisissa vasteissa muuttuvaan ympäristöön. Metsäntutkimuslaitos.
- Suunnittelukeskus Oy 1974. Pallastunturin yleiskaava.
- Tammelin Bengt, Salmi Soili, Peltomaa Aulis 1989. Pyhäkeron ilmastollisista oloista. Metsäntutkimuslaitos.
- Tasanen Tapani. Metsänrajan seurantakoealat. Toinen mittauskierto meneillään. Metsäntutkimuslaitos.
- Teivainen, Lauri 1952. Pohjois-Suomen tuoreiden kangasmetsien kasvillisuudesta. Pisavaaran luonnonpuistossa ja Pallas-Ounastunturin kansallispuiston eteläosassa suoritettu ekologinen metsätyyppitutkimus. Annales Botanici Societatis Zoologicae Fennicae "Vanamo" 25(2): 1-167.

- Tenora, F., Haukisalmi, V. and Henttonen, H. 1985. *Andrya kalelai* sp:n. and *Anoplocephaloides* sp., *Cestoda*, *Anoplocephalidae*, parasites of *Clethrionomys*-rodents in Finland. *Ann. Zool. Fennici* 22: 411-416.
- Tenora, F., Haukisalmi, V. and Henttonen, H. 1986. Cestodes of the genus *Anoplocephaloides* Baer, 1923 (*Anoplocephalidae*), parasites of rodents in Finland. *Acta Univ. Agric. (Brno)* 34: 213-217.
- Tenora, F., Haukisalmi, V. and Henttonen, H. 1986. Cestodes of the genus *Andrya* Railliet 1893 (*Anoplocephalidae*), parasites of rodents in Finland. *Acta Univ. Agric. (Brno)* 34: 219-227.
- Tenora, F., Henttonen, H. and Haukisalmi, H. 1983. On helminths of rodents in Finland. *Ann. Zool. Fennici* 20: 37-45.
- Tenora, F., Henttonen, H. and Haukisalmi, V. 1985. New findings of helminths in rodents in Finland. *Folia Parasitol.* 32: 33.
- Tynkkynen, R. 1984. Dispersaali syklisissä *Clethrionomys*- ja *Microtus*-myyräpopulaatioissa. Pro gradu: Helsingin yliopiston eläintieteen laitos.
- Vallenius Jaana, 1995. Lapin käsitöitä ja Pallas-Ounastunturin kansallispuiston lähialueiden käsityöläisiä. Pallas-Ounastunturin kansallispuiston tiedonantoja 2/95.
- Vantunen, L. 1988. Lapinmyyrän (*Microtus oeconomus*) kallon mittojen ja epigeneettisten ominaisuuksien maantieteellinen muuntelu Fennoskandiassa. Pro gradu. Helsingin yliopiston eläintieteen laitos.
- Vikman, P. 1993. Sukkulamatojen vaikutus metsämyyrän säilyvyyteen ja populaatiotiheyteen. Kokeellinen kenttätutkimus. Pro gradu. Helsingin yliopiston eläintieteen laitos.
- Vilén, Kalevi 1976. Pallas-Ounastunturin kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma.
- Virtanen Risto 1989. Ounastunturin Pyhäkeron kasvistoselvitys. Metsäntutkimuslaitos.
- Wegelius, A. 1960. Bidrag till kännedomen om skullbaggssfaunan inom Pallas-Ounastunturi nationalpark. *Nat. Entomol.* 40: 86-107.
- Äyräs Matti. Liittyä Ecogeochemistry Kola -tutkimusprojektiin, Alkanut 1993. Lumi, ja sammal, humus ja maannäytteitä Pahtajärven valuma-alueella. Geologian tutkimuskeskus.

Pyhätunturin kansallispuisto

- Anon. 1954. Lisää metsäsopuleita Pyhätunturilla. *Luonnon Tutkija* 58: 86.
- Anon. 1965. Polleanalytische Untersvehungen zur spätquartaren Vegetation und Klimaentwicklung im östlichen Nordfinnland. *Ann. bot. soc.* 2: 301-413.
- Asplund, Kalevi 1987. Pyhätunturi - Lappi pienoiskoossa. *Erä* 12: 26-33.
- Autio, Jyrki 1992. Pyhätunturin kansallispuiston kangasmaiden kasvillisuus-tyypit ja korkeusvyöhykkeet. Tutkielma. Oulun yliopisto, maantieteen laitos.
- Autio, Jyrki 1993. Kasvillisuuden korkeavyöhykkeisyys Pyhätunturin kansallispuistossa. *Nordia tiedonantoja, sarja B no 1.* Pohjois-Suomen maantieteellinen seura r.y.
- Eeronheimo Heikki. Kansallispuiston paikkatietojärjestelmän kehittäminen. Metsäntutkimuslaitos.*
- Erikson, J.V. & Strid, Å. 1969. Studies in the *aphyllophorales (basidiomycetes)* of Northern Finland. *Rep. Kevo Subarctic Res. Station* 4: 112-158.
- Hallituksen esitys (96/1937) Eduskunnalle laiksi eräiden luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille.
- Hallituksen esitys (4/1981) Eduskunnalle laiksi eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta kansallispuistoiksi ja luonnonpuistoiksi (alueliitos).
- Hallituksen esitys (309/1990) Eduskunnalle laiksi aluevaihoista valtion ja Pelkosenniemen kunnan välillä.
- Hautajärvi, Harri 1991. Lapin tunturialueiden matkailu- ja lomarakennukset. Diplomityö.
- Heino, S., Hurme, H. & Laine, U. 1978. Lapin luonnonsuojelualueet tutkimuskohteena. *Acta Lapponica Fenniae* 10: 133-141.
- Henttonen, Heikki 1986 -. Jatkuva myyrätutkimus.*
- Hilden, K. 1913. Pyhätunturi, einige Charakterzuge eines finnischen Fjeldes. *Deutsche Rundschau für Geographie* 2.
- Hänninen, Minna 1994. Pelkosenniemen Pyhätunturin geomorfologia. Tutkielma. Oulun yliopisto, maantieteen laitos.

- Häyren, E. 1914. Om vegetation på Pyhätunturi. Terra 26: 35-48.
- Isomäki, Antti 1986. Luonnontilaisen metsän kehityksen seuranta -koealoja.*
- Jalkanen, Risto 1993. Alijäähtynyt vesi murtaa puita ja oksia Pyhätunturin kansallispuistossa. Lapin kansa 9.12.
- Kalliola, R. 1941. Pyhätunturin kansallispuisto. Luonnon Ystävä 45: 114-120
- Kalliola, R. 1942. Pyhätunturin kasvillisuudesta ja kasvistosta. Suomen metsätieteellinen seura. Silva Fennica 59: 1-24.
- Karhio, Kirsi 1991. Pyhätunturin matkailualueen maisema ja kaavoitus. Tutkielma. Oulun yliopisto, maantieteen laitos.
- Karttakeskus, 1993. Luosto-Pyhätunturi: ulkoilukartta 1:40 000.
- Kehusmaa, A. & Onnela, S. 1995. Suursodankylän historia.
- Koskimies, P. 1995. Pyhätunturi. Teoksessa: Kansallispuistoissa, s. 134-139.
- Kotivuori, H. 1993. Itä-Lapin kiinteät muinaisjännökset. Lapin seutukaavaliitto. Sarja A126: 76.
- Lapin seutukaavaliitto 1977. Luoston Pyhätunturin yleissuunnitelma. Lapin seutukaavaliiton julkaisusarja A no 21.
- Lauerma, R. 1964. "Pyhätunturin fossiili". Geologi 1964: 3-4.
- Lehmuskallio, P. 1978. Pelkosenniemen karttalehtialueen geokemiallisen kartoituksen tulokset. Geologian tutkimuskeskus.
- Linkola, M. 1966. Viimeiset erämaat. Pyhätunturi.
- Malmström, K.K. 1961. Lintuhavaintoja Lapin luonnonsuojelualueilta. Suomen Luonto 20: 74-79.
- Manner, R. & Tervo, T. 1988. Lapin geologiaa. Lapin maakuntaliitto - Lapin lääninhallitus. ss. 113-129.
- Mansikkaniemi, H. 1972. Regional differences in the sinosity of rivers in Finland. Fennia 118.
- Matero, Sirkku 1986. Kasvillisuuskartoitus.
- Matero, Sirkku 1987. Pyhätunturin kansallispuiston kasvimaantieteelliset piirteet, kasvillisuuden kulutuskestävyys ja lajistollisesti arvokkaat alueet. Pro gradu. Turun yliopisto, maantieteen laitos.

- Matero, Sirkku 1992. Kasvillisuuskartoituksen täydennys.
- Metsäntutkimuslaitos 1986. Pyhätunturin kansallispuiston runkosuunnitelma.
- Metsäntutkimuslaitos, 1978. Kartta (1:10 000) ja kartanselitys: Pyhätunturin kansallispuisto. Mitannut Pentti S. Sorsa 1953-55, täydennysmittaus Kalevi Vilén 1959.
- Metsäntutkimuslaitos, 1987. Pyhätunturin kansallispuiston kasvillisuuskartta 1:20 000. Sirkku Matero.
- Metsäntutkimuslaitos 1996. Pyhätunturin kansallispuiston Natura 2000 -maast selvitys. Julkaisematon tietolomake.
- Metsäntutkimuslaitos. Suopuustojen seurantajärjestelmän SINKA:n koealoja.
- Metsäranta, Pirjo 1991. Pyhä-Luosto -matkailualueen investointien kannattavuus. Matkailun edistämiskeskus.
- Mäkelä, M. & Räsänen, J. 1986. Pyhätunturin kvartsiitin paleosedimentologia. Res Terrae, Ser B nro 9: 28.
- Nenonen, Suvi Päivikki 1990. Matkailu ja ympäristö. Lapin Seutukaavaliitto. Sarja A, 108.
- Poutvaara, Matti 1951. Komea Koillis-Suomi: Kemijärvi-Pyhätunturi-Pelkoseniemi-Savukoski-Salla-Posio-Kuusamo. ss. 24-35.
- Ratilainen, T. & Eskola, T. 1977. Luoston Pyhätunturin yleissuunnitelma. Lapin seutukaavaliiton julkaisu 21, sarja A.
- Ritari, A. & Nivala, V. 1995. Mesoscale air temperature variation in Northern Finland from 1961 to 1990. In: Tammelin, B., Säntti, K. Peltola, E. & Andersson, R. (eds.). Boreas 2, Wind Power in Cold Climates, March 21-25, 1994, Pyhätunturi, Finland.
- Saarinen, Jarkko. Luontomatkailututkimus tekeillä.*
- Saarinen, J., Eeronheimo, H. 1994. Luonnonsuojelualueiden virkistys- ja retkeilykäytön määrän seuranta. Metsäntutkimuslaitos.
- Salkio, V. 1954. Muutamia eteläisten lintulajien pohjoisia löytöpaikkoja. Luonnon Tutkija 58: 30-31.
- Salkio, V. 1954. Lisää metsäsopuleita Pyhätunturilla. Luonnon Tutkija 58: 1-86.
- Salmela, Sinikka 1992. Kuuluvatko yleisötilaisuudet kansallispuistoon?

Kokemuksia Pyhätunturilla järjestetystä noitarummusta. Pihkaposti.
Metsäntutkimuslaitos.

*Sepponen, P. & Norokorpi, Y. 1984. Metsänrajan seuranta tutkimus. 1994 alkaen
Tasanen T.*

Sepponen Pentti 1994. Marjasadon seuranta. Metsäntutkimuslaitos.

Sepponen, P. 1995. Pyhätunturi National Park. In: Sepponen, P. & Mikkilä, H.
(eds.). Protection and Multiple Use of Natural Resources in Finnish
Lapland. 12-17 August. Post-congress excursion guide 11: 7. IUFRO XX
World Congress, August 1995, Finland. IUFRO-95 Congress Secretariat.

Sippola, Anna-Liisa, 1995. Pyhätunturin kansallispuiston kävijät ja käytön
jakaantuminen kesällä 1988. Julkaisussa: ”Jos metsään haluat mennä...” -
näkökulmia luonnon virkistys- ja matkailukäyttöön. Metsäntutkimus-
laitoksen tiedonantoja 571.

Sonninen, Mervi 1993. Puiden kasvumuodot ja kasvun vaihtelut korkeus-
vyöhykkeittäin Pyhätunturin kansallispuistossa. Nordia tiedonantoja,
sarja B no 1. Pohjois-Suomen maantieteellinen seura r.y.

Sorsa, P. 1955. Pyhätunturin kasvillisuudesta ja kasvistosta. Käsikirjoitus.

Suunnittelukeskus Oy 1988. Pyhä-Luosto-kehittämissuunnitelma: Toiminnalli-
nen suunnitelma, maankäyttösuunnitelma. Pyhä-Luosto-projekti.

Suunnittelukeskus Oy 1988. Pyhä-Luosto-kehittämissuunnitelma: Perus-
selvitykset. Pyhä-Luosto-projekti.

Suunnittelukeskus Oy 1988. Pyhä-Luosto-alueen matkailun kehittämisprojekti.
Loppuraportti. Pyhä-Luosto-projekti.

Ukkola, Rauno. Kasvi- ja maapeitteen kuluminen ja roskaantuminen Pyhä-
tunturin kansallispuistossa. Tutkielma. Oulun yliopisto, maantieteen laitos.

Luonnonpuistot

Häädetkeitaan luonnonpuisto

Cajander, V.R. & Jääskeläinen Kristiina 1979. Limnologisia tutkimuksia ja eläin-, kasviplankton- ja vesinäytteiden ottoa.

Damman, A., Tolonen, K., Sallantaus & T., 1993. Element retention and removal in ombrotrophic peat of Häädetkeidas, a boreal Finnish peat bog. Proceedings of the international workshop Carbon Cycling in Boreal Peatlands and Climate Change, Hyytiälä Forestry Station. s. 137-145.

Helsingin yliopisto, limnologian laitos 1980-1981. Hydrologisia tutkimuksia.

Haila, Yrjö 1990. Lintulaskentoja kolmeen otteeseen tutkimusprojektiin "Luonnonsuojelun ekologia". Helsingin yliopisto, eläintieteen laitos.

Hallituksen esitys (30/1956) Eduskunnalle laiksi eräiden uusien luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille.

Isomäki, Antti & Laiho, Olavi 1993. Koalojen luonnontilaisten metsien kehityksen seuranta varten. Metsäntutkimuslaitos.

Koistinaho, Tapio 1993-. Linnustoselvitys Häädetkeitaan ja ympäristön suoalueilla, jatkuu.

Linden Jari 1994. Suoperhosten nykytilan kartoitusta kesällä -94.

Linnamies, Olavi 1937. Perustettu ojittamattoman suon kasvukoealat 2-12, mitattu toistuvasti osa vuoteen 1952, osa 1967 saakka.

Mannerkoski, Ilpo 1988. Hyönteisten keruuta ja esiintymisalueiden tarkistusta. Helsingin yliopisto, maatalous- ja metsäeläintieteen laitos.

Metsätieteellinen tutkimuslaitos 1936. Häädetjärven kokeilualue. Kartta (1:4 000) ja kartanselityskirja.

Metsätieteellinen tutkimuslaitos 1937. Perustettu koeala 1. Tehty vahva harvennus suometsien kasvuntutkimuksen tarpeisiin.

Metsätieteellinen tutkimuslaitos 1951. Häädetjärven kokeilualue ja luonnonsuojelualue. Kartta (1:10 000) ja kartanselityskirja.

Metsäntutkimuslaitos 1982. Parkanon kokeilualue. Metsätaloussuunnitelma 1983-93. Kartta (1:10 000).

Metsäntutkimuslaitos 1996. Häädeteitaan luonnonpuiston Natura 2000 -maast selvitys. Julkaisematon tietolomake.

Metsäntutkimuslaitos. Vertailukoealoja luonnontilaiselta valuma-alueelta tutkimukseen metsäojituksen hydrologisista perusteista ja vaikutuksista. Suosasto.

Paasio, Ilmari 1935. Häädeteitaan, erään länsisuomalaisen kermikeitaan kasvilisuus. *Annales Botanici Societatis Zoologicae-Botanicae Fenniae Vanamo* Tom 6, no 2.

Rajasärkkä, A., Virolainen E. & Vickholm E. 1986. Karkalin, Vesijaon ja Häädeteitaan luonnonpuistojen pesivä maalinnusto. Julkaisussa: Linnust selvitys. Metsäntutkimuslaitos; metsänkasvatuksen tutkimusosasto, luonnonsuojelu.

Rehulainen, Seppo 1982. Valumatutkimuksia. Vesihallituksen vesipiirit.

Räsänen, J. & Mäkelä, M. 1986. Early proterozoic fluvial deposit in the Pyhä-tunturi Area, Northern Finland. *Geological Survey of Finland. Paper 5.*

Salkio, V. 1977. Pyhänturin kansallispuiston linnusto 1950-77. Luettelo.

Salminen, P. 1983. Lapin kansallis- ja luonnonpuistot. Teoksessa: Lappi 1: 122-123.

Sallantaus, Tapani 1985-1998. Luonnontilaisten soiden hydrologia. Tampereen vesi- ja ympäristöpiiri.

Taimi, Kauko 1930-luv. Perustettu koealoja suon ja kangasmaan reunaan suon soistumisen etenemisen tutkimista varten. Mitattu vielä 1957.

Toiviainen, R. 1970. Keminlapin pyhä tunturi. *Kaunis Suomi* 2: 41-46.

Tolonen, Kimmo 1989. Turvenäytteitä tutkimukseen soiden hiilitaseesta. Helsingin yliopisto.

Tukia, Harri 1992. Hyönteisnäytteitä tutkimukseen liekokurekiittäjäisen populaatioekologiasta. Helsingin yliopisto, eläintieteen laitos.

Ukkola, R. 1992. Kasvi- ja maapiteen kuluminen ja roskaantuminen Pyhä-tunturin kansallispuistossa. Tutkielma. Oulun yliopisto, maantieteen laitos.

Karkalin luonnonpuisto

- Anon. 1919. Karjalohja. Suomenmaa I. Uudenmaan lääni.
- Anon. 1961. Karkalinniemestä vihdoinkin luonnonsuojelualue. Suomen Luonto 20: 53- 55.
- Anon. 1964. Karkalinniemestä luonnonpuisto. Metsätaloudellinen aikakauslehti 8: 274, 291.
- Aaltonen, Esa 1991. Päiväpetolintujen havainnointia.
- Brenner, W. 1924. Tutkimuksia läntisen Uudenmaan kasvillisuudesta ja sen suhteesta maahan. Geotekn. julk. 32: 1-96.
- Brenner, W. 1930. Beiträge zur edaphischen Ökologie der Vegetation Finnlands. I. Kalkbegünstige Moore, Wiesen und Wiesenwälder. Acta Bot. Fenn. 7: 1-97.
- Cedercreutz, C. 1931. Vergleichende Studien über die Laubwiesen im westlichen und östlichen Nyland. Acta Bot. Fenn. 10: 1-63.
- Hallituksen esitys (61/1964) Eduskunnalle laiksi Karkalin luonnonpuistosta.
- Heikkinen N., 1995. Vegetationen på nedlagda åkrar i Karkali naturpark. Pro gradu. Helsingfors universitet, Botaniska institutionen.
- Holmström, Asta 1991. Kuusi näytealaa vuosilta 1886 ja 1988 - kasvillisuuden seuranta Lohjan seudulta. Pro gradu. Helsingin yliopisto, kasvitieteen laitos.
- Inha I.K. 1904. Karjalohjalla ja Sammatissa. Kansanvalistusseuran kalenteri 1905: 45-72.
- Inha I.K. 1920. Lohjan vanhoista lehdoista. Tiede ja Elämä 2: 385-398.
- Kalliola, R. 1964. Karkali. Suomen Luonto 23: 77-79.
- Kiirikki, Mikko 1989. Siemenpankki ja kasvillisuuden kehitys 20 vuotta sitten hylätyillä pelloilla Karkalin luonnonpuistossa. Pro gradu. Helsingin yliopisto, Kasvitieteen laitos.
- Kiirikki, Mikko 1993. Seed bank and vegetation succession in abandoned fields in Karkali Nature Reserve, southern Finland. Annales botanici Fennici 30.

- Kiirikki, M., Koponen, T. ja Koponen, A. 1992. Influence of Norway spruce (*Picea abies*) on the succession of grass-herb forest vegetation in Karkali Nature Reserve, southern Finland. *Memoranda Societatis pro fauna et flora Fennica* 68: 77-86.
- Koponen, Timo 1964. Ch. E. Boldt ja Lohjan seudun kasvitieteellinen tutkimus 1900-luvun vaihteessa. *Luonnon Tutkija* 68: 181-191.
- Koponen, Timo 1965. Karkalin luonnonpuiston opas.
- Koponen, Timo 1967. On the dynamics of vegetation and flora in Karkali Nature Reserve, southern Finland. *Annales Botanici Fennici* Vol. 4 nro 2: 121-218.
- Koponen, Timo 1984. Metsittymisen/kuusettumisen seuranta. Kasvillisuuden seurantakoealojen (perustettu 1960-luvulla) inventointi. Osalta koealoja tietoja jo 1800-luvulta.*
- Koponen, T., Koponen, A. ja Kiirikki, M. 1990. Valkovuokon ja lehtosinijuuren kartoitus kestokoealoilta. *Suomen Akatemia*.
- Koponen, T. & Toppari, H. 1963. *Saxifraga adscendens*in esiintymisistä Lohjanjärven ympäristössä. *Luonnon Tutkija* 67: 105-108.
- Koski, Veikko 1993-1996. Aineiston keruuta tutkimukseen. Jalojen lehtipuiden populaatiogeneettinen kartoitus, populaatioiden välinen ja sisäinen geneettinen vaihtelu.*
- Kosonen O. 1954. "Kaunein maa." Lohjan kotiseutuopas.
- Krogerus, Harry 1961. Karkali udde. *Finlands Natur* 20: 5-11.
- Krogerus, Harry 1994. Gott och ont i Lojobygdens natur. *Natur- och miljövård. Finlands Natur* 6: 21-23.
- Krogerus, R. 1919. Karjalohjan kasvullisuus. *Karjalohja* 1: 220-232.
- Krogerus, R. 1948. Något om växtvärlden i Lojo-området. *Blomstergården* 8: 24-36.
- Krogerus, R. 1951. Natur i Lojo. *Finlands Natur* 10: 8-15.
- Laakso, M. 1963. Tarinaa Karkalinniemenestä. *Suomen luonto* 22: 129-133.
- Lehmusluoto, P.A. 1939. Piirteitä Karjalohjan Karkalinniemen linnustosta. *Luonnon Ystävä* 43: 186-193.
- Lehtonen, Jukka 1990. Valokuvausta opetusdiasarjaa varten.*

- Mannerkoski, Ilpo 1989. Hyönteistutkimusta. Kovakuoriaisnäytteitä karikkeita seulomalla.*
- Metsäntutkimuslaitos 1967. Kartta (1:5 000): Karkalin luonnonpuisto.
- Metsäntutkimuslaitos 1985. Karkalin luonnonpuiston hoidon ja käytön runko-suunnitelma. Tutkimusalueoimisto.
- Metsäntutkimuslaitos 1989. Karkalin luonnonpuiston erityissuunnitelmat: luonnonhoitosuunnitelma, suunnitelma kulttuurimaisema-alueista, suunnitelma opasteista ja rakenteista, suunnitelma puiston huollosta. Tutkimusalueoimisto.
- Metsäntutkimuslaitos 1996. Karkalin luonnonpuiston Natura 2000 -maast selvitys. Julkaisematon tietolomake.
- Pesola, V.A. 1929. Kalsiumkarbonaatti kasvimaantieteellisenä tekijänä Suomessa. *Ann. Bot. Soc. "Vanamo"* 9: 1, 1-246.
- Puolasmaa, Arto 1990. Uhanalaisten jäkälien kartoitusta. Turun yliopisto, Kasvimuseo.*
- Pykälä, Juha 1989. Kalliorikko (*Saxifraga adscendens*) Suomessa. *Lutukka*. Vol 5(4): 109-124.
- Pykälä, Juha 1992. Punavalkun (*Cephalanthera rubra*) suojelusuunnitelma, luonnos. Vesi- ja ympäristöhallitus, Luonnonsuojelun tutkimusyksikkö.
- Rajasärkkä, A., Virolainen E. & Vickholm E. 1986. Karkalin, Vesijaon ja Häädetteitä luonnonpuistojen pesivä maalinnusto. Julkaisussa: Linnust selvitys. Metsäntutkimuslaitos, metsänkasvatuksen tutkimusosasto, luonnonsuojelu.
- Saalas U. 1919. Piirteitä Karjalohjan ja sen lähimmän ympäristön geologisesta rakenteesta. *Karjalohja* 1: 196-211.
- Saalas U. 1930. Lohjanseutu kesäretkeilijöiden ihannemaa. *Uusimaa* 1: 16-25.
- Saalas U. 1934. Piirteitä Lohjan seudun syntyhistoriasta ja geologisista nähtävyyksistä. *Suomen matkailijayhdistyksen vuosikirja 1934*: 46-59.
- Vainio Outi 1995. Lajistonmuutokset hylätyillä pelloilla Karkalin luonnonpuistossa. Pro gradu. Helsingin yliopisto, ekologian ja systematiikan laitos.

Mallan luonnonpuisto

- Alho, Kalevi 1991. Tunturikasvien valokuvausta. Turun yliopisto, biologian laitos.*
- Eriksson, U. 1962. *Phyllopoderna Branchineta paludosa* och *Polyanthenia forcipata* på Iso Malla. Mem. Soc. Fauna et Flora Fennica 38: 1-34.
- Eronen, M. & Hyvärinen, H. 1980. Kilpisjärvi - jääkaudesta nykyaikaan. Luonnon Tutkija 84: 7-10.
- Eurola, S. & Laine, K. 1984. Review of the botanical research in the Kilpisjärvi area. Memoranda 60(3): 117-124.
- Eurola, S., Kyllönen, H. & Laine, K. 1984. Plant production and its relation to climatic conditions and small mammal density in Kilpisjärvi region (69°05'N, 20°40'E), Finnish Lapland. Special Publ. Carnegie Mus. Nat. Hist. 10: 121-130.
- Federley, B. 1969. Kärnväxtfloran i Malla naturpark. Käsikirjoitus. Helsingin yliopisto, kasvitieteen laitos.
- Forsskåhl, B. 1962. Malla naturskyddsområde. Finlands Natur 21: 5-10.
- Geologian tutkimuskeskus 1991. Geokemiallista kartoitusta. GTK:n Pohjois-Suomen aluetoimisto.*
- Haahtela, K. (toim.) 1980. Luonnon tutkija, Kilpisjärven biologisen aseman 15-v. juhlanumero. Suomen Biologian Seura Vanamo.
- Hallituksen esitys (96/1937) Eduskunnalle laiksi eräiden luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille.
- Hanski, I. and Kaikusalo, A. 1989. Distribution and habitat selection of shrews in Finland. Ann. Zool. Fennici 26: 339-348.
- Hanski, I., Hansson, L. and Henttonen, H. 1991. Specialist predators, generalist predators, and the microtine rodent cycle. J. Anim. Ecol. 69: 353-367.
- Hanski, I., Turchin, P., Korpimäki, E. and Henttonen, H. Population oscillations of boreal rodents: regulation by mustelid predators leads to chaos. Nature 364: 232-235.
- Hansson, L. and Henttonen, H. 1985. Gradients in cyclicity of small rodents. importance of latitude and snow cover. Oecologia (Berlin) 67: 394-402.

- Hansson, L. and Henttonen, H. 1982. Interspecific relations between small rodents in European boreal and subarctic environments. Abstracts of ITC III: 98.
- Hansson, L. and Henttonen, H. 1985. Regional differences in cyclicity and reproduction in *Clethrionomys* spp.: Are they related? *Ann. Zool. Fennici* 22: 277-288.
- Hansson, L. and Henttonen, H. 1988. Rodent dynamics as community processes. *Trends Ecol. Evol.* 3: 195-200.
- Haukisalmi, V, Henttonen, H. and Tenora, F. 1987. Parasitism by helminths in the grey-sided vole *Clethrionomys rufocanus* in northern Finland. influence of density, habitat and sex of the host. *J. Wildl. Dis.* 23: 233-241.
- Haukisalmi, V. 1988. Sisäloisten populaatiodynamiikka syklistä myyräpopulaatioissa. Lisensiaattityö. Helsingin yliopisto, eläintieteen laitos.
- Heikkilä, J. and Henttonen, H. 1982. The role of mosses in the nutrition of the Norwegian lemming, *Lemmus lemmus*. *Kilpisjärvi Notes* 7: 7.
- Heinonen, H. 1985. Histologisia tutkimuksia Pohjois-Suomen luonnonvaraisista *Clethrionomys*-myyristä: naaraiden maturoituminen ja dispersaali. Pro gradu. Helsingin yliopiston eläintieteen laitos.
- Hellemaa, P. 1991. Tuulten vaikutus deflaatioon ja lumen kinostumiseen Kilpisjärven alueella. *Terra* 103: 309-316.
- Heino, S., Hurme, H. & Laine, U. 1978. Lapin luonnonsuojelualueet tutkimuskohteena. *Acta Lapponica Fenniae* 10: 133-141.
- Henttonen, H. 1980. Tunturisopuli. (Norwegian lemming, in Finnish with English summary). *Luonnon Tutkija* 84: 23-25.
- Henttonen, H. 1978. Pohjois-Suomen pikkujyrsijöiden lajien välisistä suhteista. *Kilpisjärvi Notes* 2: 1-6.
- Henttonen, H. 1982. Microtine studies performed by the Kilpisjärvi group in northern Finnish taiga. *Kilpisjärvi Notes* 7: 6.
- Henttonen, H. 1982. ITC III postcongress excursion to Finnish Lapland. A general guide.
- Henttonen, H. 1983. Pikkujyrsijöiden kannanvaihtelut ja lajien välinen kilpailu Pohjois-Fennoskandiassa. Lisensiaattityö. Helsingin yliopiston eläintieteen laitos.

- Henttonen, H. 1986. Causes and geographic patterns of microtine cycles. Ph.D. Thesis, Univ. Helsinki.
- Henttonen, H. 1988. Tunturisopuli. Teoksessa: Neuvonen, V., Vuokko, S. ja Forsman, D. (toim.). Luonnonystävän Suomi: 230-231.
- Henttonen, H. Jatkuva myyrätutkimus.*
- Henttonen, H. and Hansson, L. 1984. Interspecific relations among small rodents in European boreal and subarctic environments. *Acta Zool. Fennica* 172: 61-65.
- Henttonen, H. and Hansson, L. 1985. The significance of synchrony and asynchrony between sympatric small rodent species with reference to the pattern of population dynamics in *Clethrionomys*. Abstracts of ITC IV: 283. Edmonton.
- Henttonen, H., Hansson, L. and Saitoh, T. 1992. Rodent dynamics and community structure. *Clethrionomys rufocanus* in northern Fennoscandia and Hokkaido. *Ann. Zool. Fennici* 29: 1-6.
- Henttonen, H. and Haukisalmi, V. 1987. Ecology of microtine helminths in northern Fennoscandia and Alaska. *Information* 19: 39 (Proc. 13th Scand. Symp. Parasitology).
- Henttonen, H., Haukisalmi, V., Kaikusalo, A., Korpimäki, E., Norrdahl, K. and Skaren, U.A.P. 1989. Long-term population dynamics of the common shrew *Sorex araneus* in Finland. *Ann. Zool. Fennici* 26: 349-355.
- Henttonen, H. and Järvinen, A. 1981. Lemmings in 1978 at Kilpisjärvi: population characteristics of a small peak. *Mem. Soc. Fauna Flora Fennica* 57: 25-30.
- Henttonen, H. & Järvinen, A. 1946-. Pikkunisäkkäiden kannanvaihtelut. Helsingin yliopisto, Kilpisjärven biologinen asema.
- Henttonen, H. ja Järvinen, A. 1980. Katsaus Luoteis-Lapin selkärangaisiin. (A review of vertebrates in north-western Lapland, in Finnish with English summary). *Luonnon Tutkija* 84: 35-38.
- Henttonen, H., Järvinen, A. & Laine, K. 1979. Mallan luonnonpuiston kasveista, linnuista ja nisäkkäistä. *Kilpisjärvi Notes* 3: 1-16.
- Henttonen, H. and Kaikusalo, A. 1985. An additional note on albinism in *Sorex araneus*. *Z. Säugetierk.* 50:382.

- Henttonen, H., Kaikusalo, A., Laine, K. ja Tast, J. 1984. Ravinto ja syklisten pikkujyrsijöiden talvehtiminen. Oulanka Reports 4: 75-78.
- Henttonen, H., Kaikusalo, A., Tast, J. and Jarrell, G.H. 1985. Dispersal in lemmings: do they represent a special case? Abstracts of ITC IV: 281. Edmonton.
- Henttonen, H., Kaikusalo, A., Tast, J. and Viitala, J. 1977. Interspecific competition between small rodents in subarctic and boreal ecosystems. Oikos 29: 581-590.
- Henttonen, H. and Laine, K.M. 1992. The effects of irregular birch seed crop and interspecific competition on the dynamics of the red vole (*Clethrionomys rutilus*) at Kilpisjärvi, Finnish Lapland. Abstracts of the Nordic Symposium on Disturbance related dynamics of birch and birch dominated ecosystems:
- Henttonen, H., McGuire, A.D. and Hansson, L. 1985. Comparisons of amplitudes and frequencies (spectral analyses) of density variations in long-term data sets of *Clethrionomys* species. Ann. Zool. Fennici 22: 221-228.
- Henttonen, H. und Peiponen, V.A. 1982. Polarrötelmaus, *Clethrionomys rutilus*. In: Niethammer, J. und Krapp, F. (her.), Handbuch der Säugetiere Europas, Vol 2/1, ss. 165-176.
- Henttonen, H. und Viitala, J. 1982. Graurötelmaus, *Clethrionomys rufocanus*. In: Niethammer, J. und Krapp, F. (her.), Handbuch der Säugetiere Europas, Vol 2/1, ss.147-164.
- Henttonen, H. ja Viitala, J. 1984. Syklisten pikkujyrsijöiden talvisesta sosiaalisesta käyttäytymisestä. (Aspects of the social behavior of cyclic microtines in winter. In Finnish with English summary). Oulanka Reports 4: 79-81.
- Hiltunen, R. 1980. Tuulenpieksemän ja lumenviipymän lämpötila- ja lumioloista Pikku-Mallalla. Luonnon Tutkija 84: 11-14.
- Häyren, E. 1917. Norra Finlands första naturskyddsområde, Malla fjäll vid Kilpisjaur. Terra 29: 195-197.
- Järvinen, A. 1984. Patterns and performance in a *Ranunculus glacialis* population in a mountain area in Finnish Lapland. Ann. Bot. Fennici 21: 179-187.
- Järvinen, A. 1989. The life history of *Ranunculus glacialis*, an arctic-alpine perennial herb, in Finnish Lapland. Holarctic Ecol. 12: 152-162.

- Järvinen, A. & Pietikäinen, H. 1982. The breeding land bird community of the Malla nature reserve, northwestern Finnish Lapland. Memoranda Societatis Fauna Flora Fennica 58: 21-26.
- Järvinen, A. & Rajasärkkä, A. 1990. Mallan luonnonpuiston linnustollisesta arvosta. Folia Forestalia 736: 40-43.
- Järvinen, A. & Rajasärkkä, A. 1992. Population fluctuations in two northern land bird communities: effects of habitat, migration strategy and nest-site. (Linnuston tiheyksiä arvioitiin tutkimusta varten 1979-86 linjalaskennoilla.) Ornis Fennica 69: 173-183.
- Järvinen, A. (toim.) 1981. Kilpisjärven suursienistä ja syysienisadosta. Matkailun aiheuttamat häiriötekijät Kilpisjärven seudulla 1981. Kilpisjärvi Notes 5.
- Järvinen, A. (toim.) 1982. Research activities at Kilpisjärvi Biological Station. Kilpisjärvi Notes 7.
- Kaikusalo, A. 1980. Häkkikokeita myyrien talvilisääntymisestä Kilpisjärvellä. Luonnon Tutkija 84: 56-58.
- Kaikusalo, A. 1995-. Maailman luonnonsäätien naaliprojekti.*
- Kaikusalo, A. and Hanski, I. 1985. Population dynamics of *Sorex araneus* and *S. caecutens* in Finnish Lapland. Acta. Zool. Fennica 173: 283-285.
- Kaila, Lauri, Junnilainen, Jari, Kaitila, Jari & Hyttinen, Jukka 1992. Aineiston keruuta perhostutkimukseen 26.6-3.7.1992. Luonnontieteellinen keskusmuseo.*
- Koponen, T. 1970. Age structure in sedentary and migratory populations of the Norwegian lemmings (*Lemmus lemmus L.*) at Kilpisjärvi in 1960. Ann. Zool. Fenn. 7: 141-187.
- Karttakeskus, 1992. Kilpisjärvi, ulkoilukartta 1:50 000.
- Korhonen, Mauri 1991. Sieninäytteiden keräyslupa. Helsingin yliopisto, Kilpisjärven biologinen asema.*
- Krogerus, H. 1972. The Invertebrate fauna of the Kilpisjärvi area, Finnish Lapland. Acta Soc. Fauna Flora Fennica 80: 1-250.
- Kyllönen, H. & Laine, K. 1980. Tunturikasvillisuuden vuotuisista vaihteluista Kilpisjärvellä. Luonnon Tutkija 84: 19-23.
- Lagercrantz, C. 1951. Om geomorfologien i Kilpisjärvitraceten i Enontekis Lapland. Terra 63: 121-128.

- Laine, Kari 1989. Mallan luonnonpuisto. Lapin kierros 2. Rovaniemi-Kilpisjärvi. ss. 164-166. Euroopan kulttuurisäätiön Suomen osasto.
- Laine, K. and Henttonen, H. 1982. Microtine cycles and plant growth rhythms in Finnish Lapland. Abstracts of ITC III: 137.
- Laine, K.M. and Henttonen, H. 1983. The role of plant production in microtine cycles in northern Fennoscandia. *Oikos* 40: 407-418.
- Laine, K.M. and Henttonen, H. 1985. Nitrogen/phenolics ratios in the bilberry *Vaccinium myrtillus* in relation to temperature, altitude and microtine density in Finnish Lapland. Abstracts of ITC IV: 363.
- Laine, K.M. and Henttonen, H. 1987. Phenolics/nitrogen ratios in the bilberry *Vaccinium myrtillus* in relation to temperature and microtine density in Finnish Lapland. *Oikos* 50: 389-395.
- Laine, Kari & Partanen, Rauni 1992-. Pohjoisten kasvien kasvu-, lisääntymis- ja ”laatu”-seuranta, jossa ao. tekijöiden ja ilmaston sekä pikkunisäkkäiden kannanvaihtelujen välisiä yhteyksiä tutkitaan. Helsingin yliopisto, Kilpisjärven biologinen asema.
- Laine, Kari, Järvinen, Antero & Partanen, Rauni 1992-2002+. Kansainväliseen ITEX-projektiin liittyvä seurantatutkimus. Pohjoisten putkilokasvien elintoiminnot (lisääntyminen, kasvu, yl. fenologia)/ ilmastomuutoksen vaikutukset pohjoisiin kasvipopulaatioihin. Helsingin yliopisto, Kilpisjärven biologinen asema.
- Lakari, O. J. 1917. Mallan tunturiryhmän julistaminen luonnonsuojelualueeksi. *Metsätal. Aikak.* 4: 70-74.
- Lehtovaara, Jyrki 1991. Geologista tutkimusta ja kartoitusta 18.-30.8.1991. Turun yliopisto, geologia ja mineralogia.
- Metsäntutkimuslaitos 1964. Kartta Kilpisjärven kokeilualueesta ja Mallan luonnonpuistosta Enontekiön kunnassa. Suurennettu metsätieteellisessä tutkimuslaitoksessa Suomen taloudellisesta kartasta vuodelta 1926. 1:50 000.
- Metsäntutkimuslaitos 1975. Kartta: Kilpisjärven kokeilualue. 1:20 000.
- Metsäntutkimuslaitos 1987. Kartta: Kilpisjärven tutkimusalue: Kilpisjärven valtionmaa, Mallan luonnonpuisto (1:20 000).
- Metsäntutkimuslaitos 1996. Mallan luonnonpuiston Natura 2000 -maastonselvitys 1996. Julkaisematon tietolomake.

- Mikkola, K. & Sepponen, P. 1986. Kasvupaikkatekijöiden ja kasvillisuuden suhteet Luoteis-Enontekiön tunturikoivikoissa. *Folia Forestalia* 674.
- Montell, J. 1914. Förslag till naturskyddsområde vid Kilpisjärvi. *Mem. Soc. Fauna Flora Fennica* 40: 175-181.
- Niemi, Åke & Salemaa, Heikki 1990. *Vesieliöstön tutkimusta; näytteitä leväkasvustoista Kilpisjärven hydrobiologiseen tutkimukseen. Helsingin yliopisto, ekologian laboratoriot.*
- Nissinen, Kari 1990. *Perhosten havainnointia ja näytteiden ottoa.*
- Palmgren, R. 1965. Die Spinnenfauna der gegend von Kilpisjärvi in Lappland. *Acta Zool. Fenn.* 110: 1-70.
- Rajasärkkä, Ari 1988. Mallan luonnonpuiston linnusto vuosina 1979-86. Pro gradu.
- Rajasärkkä, Ari 1994. Mummoikään ehtinyt Mallan luonnonpuisto. *Linnut* 29.
- Ranta, Joppe 1993. Raportti Mallan luonnonpuiston saksalaisasemista syyskuussa 1933. Tutkielma Suomen partiolaisten Karhunhammas-merkkiä varten. Metsäntutkimuslaitos.
- Ruuhijärvi, Rauno 1990. Kasvitieteen opiskelijoiden Lapin ja Pohjois-Norjan retkeily 17.8.1990.
- Sepponen, P. & Norokorpi, Y. (toim.) 1982. Kilpisjärven alueen maankäytön yleissuunnitelma. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 65.
- Tanner, V. 1907. Zur geologischen Geschichte des Kilpisjärvi-Sees in Lappland. *Fennia* 25: 1-3
- Tenora, F., Haukisalmi, V. and Henttonen, H. 1985. *Andrya kalelai* sp.n. and *Anoplocephaloides* sp., *Cestoda*, *Anoplocephalidae*, parasites of *Clethrionomys*-rodents in Finland. *Ann. Zool. Fennici* 22: 411-416.
- Tenora, F., Haukisalmi, V. and Henttonen, H. 1986. Cestodes of the genus *Anoplocephaloides* Baer, 1923 (*Anoplocephalidae*), parasites of rodents in Finland. *Acta Univ. Agric. (Brno)* 34: 213-217.
- Tenora, F., Haukisalmi, V. and Henttonen, H. 1986. Cestodes of the genus *Andrya* Railliet 1893 (*Anoplocephalidae*), parasites of rodents in Finland. *Acta Univ. Agric. (Brno)* 34: 219-227.
- Tenora, F., Henttonen, H. and Haukisalmi, V. 1985. New findings of helminths in rodents in Finland. *Folia Parasitol.* 32: 33.

- Ulvinen, Tauno, Eurola, Seppo & Krasnoborov Ivan 1991. Putkilokasvinäytteiden keruuta Novosibirskin kasvitieteellisen puutarhan kokoelmiin.*
- Vauras, J. & Ruotsalainen, J. 1990. Sieninäytteiden keruuta. Åbo Akademi, Institutionen för biologi.*
- Vuokko, Seppo 1990. Suomen luonnonsuojeluliiton tunturikasvikurssi 3.7.1990.
- Väre, S. 1981. Matkailun aiheuttamat häiriötekijät Kilpisjärven seudulla. Kilpisjärvi Notes JN: 5.
- Wallgren, H. 1984. Kilpisjärvi Biological Station - at twenty year anniversary. Memoranda 60(3): 81-83.

Pisavaaran luonnonpuisto

- Auer, A.V. 1938. Kasvistollisia havaintoja Pohjois-Suomesta. II. Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica 14: 110-123.
- Eriksson, John & Strid, Åke 1969. Studies in the *Aphylophorales* (*Bacidomycetes*) of Northern Finland. Reports from the Subarctic Research Station 4: 112-158.
- Geologian tutkimuskeskus 1991. Geokemiallista kartoitusta 1991. GTK:n Pohjois-Suomen aluetoimisto.*
- Hackman, Viktor 1917. Suomen geologinen yleiskartta. Lehdet C6, B5, B6. Vuorilajikartan selityskirja 1910, 1984. Geologinen toimisto.
- Hackman, W. 1955. Spindlar från Pisavaara naturpark. Mem. Soc. Fauna et Flora Fennica 30: 44-47.
- Hallituksen esitys (96/1937) Eduskunnalle laiksi eräiden luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille.
- Heino, S., Hurme, H. & Laine, U. 1978. Lapin luonnonsuojelualueet tutkimuskohteena. Acta Lapponica Fenniae 10: 133-141.
- Jaakkola, Esko 1991. Vesikovakuoriaisnäytteiden otto 10.-14.6.91. Ympäristöministeriö.*
- Juntti, M., Suopajarvi, M., Suopajarvi, P., Oittinen, K. & Forsman, J. 1989. Lintuatlas- ja huuhkajatutkimusta.

- Juola-Helle, Marjaana 1982. Pisavaaran (PP) Kuprujängän nykykasvillisuudesta sekä alueen jääkauden jälkeisestä kasvillisuudesta. Pro gradu. Oulun yliopisto, kasvitieteen laitos.
- Kaakinen, K. ja Seurujärvi, P. 1991. Uhanalaisten kasvien inventointia. Oulun yliopisto, Kasvimuseo.
- Kaikusalo, Asko 1988-1992. Pikkunisäkässeuranta.
- Koski-Kotiranta, Sari ja Niemelä, Tuomo (toim.) 1987 (1988). Hydneous fungi of the *Hericiaceae*, *Auriscalpiaceae* and *Climacontaceae* in northwestern Europe. *Karstenia* 27: 43-70.
- Kotiranta, Heikki 1984. *Sketocutis jelicii*: a new member of the Finnish Polyphore flora. *Karstenia* 24: 73-76.
- Kotiranta, Heikki 1992-1994. Sieninäytteiden keruuta ja uhanalaisten lajien seurantaa. Vesi- ja ympäristöhallitus.*
- Kotiranta, Heikki 1991. Kääväkästutkimusta ja näytteiden keruuta. Vesi- ja ympäristöhallitus.*
- Kotiranta, Heikki 1987-1992. Uhanalaisten sienten kartoitusta ja seurantaa. Vesi- ja ympäristöhallitus.*
- Kuusinen, M. 1995-97. Havainnot harvinaisista ja uhanalaisista epifyyttilajeista, näytteitä sammalista, jäkälistä sekä muista sienistä. Helsingin yliopisto, ekologian ja systematiikan laitos.*
- Laaka, Sanna 1989. Sammalnäytteitä vanhojen, luonnontilaisten metsien laho-
puulla kasvavien maksasammalten ekologian tutkimukseen. Helsingin
yliopisto, kasvimuseo.*
- Lakari, O.J. 1920. Tutkimuksia Pohjois-Suomen metsätyypeistä. *Acta Forestalia Fennica* 14.
- Lindberg, H. & Saris, N. E. 1952. Insektsfaunan i Pisavaara naturpark (Finland prov. ob.) *Acta Soc. Fauna et Flora Fenn.* 69(29): 1-82.
- Linkola, K. 1926. Suunnitelma luonnonsuojelualueitten erottamiseksi Pohjois-Suomen valtionmailla. *Silva Fennica* 1.
- Linkola, Martti 1966. Viimeiset erämaat. Suomen luonnon- ja kansallispuistot. ss.105-113.
- Maanmittaushallitus 1968. Topografinen kartta 1:20 000. Pisavaaran luonnonpuisto.

- Metsätieteellinen tutkimuslaitos 1948. Kartta: Pisavaaran luonnonpuisto. 1:20 000.
- Metsäntutkimuslaitos 1996. Pisavaaran luonnonpuiston Natura 2000 -maast selvitys. Julkaisematon tietolomake.
- Niemelä, Tuomo 1975. On Fennoscandia polypores 4. *Phellinus igniarius*, *P. nigricans* and *P. populicola*, n.sp. *Annales Botanici Fennici* 12(3): 93-122.
- Niemelä, Tuomo 1980. On Fennoscandian polypores 7. The genus *Pycnoporellus*. *Karstenia* 20: 1-15.
- Niemelä, Tuomo 1985. On Fennoscandian polypores 9. *Gelatoporia* n.gen. and *Tyromyces canadensis*, plus notes on *Skeletocutis* and *Antrodia*. *Karstenia* 25: 21-40.
- Niemelä, T., Kotiranta, H. ja Penttilä R. 1983. Polypore survey of Finland 3. The genera *Coltricia*, *Inonotopsis*, *Inonotus* and *Onnia*. *Karstenia*: 23 15-25.
- Niemelä, T., Kotiranta, H. ja Penttilä R. 1992. New records of rare and threatened polypores in Finland. *Karstenia* 32: 81-94.
- Nummela-Salo, Ulla ja Salo, Pertti 1991-1992. ”Lapin kolmion” uhanalaisten kasvien esiintymisalueiden selvitystä. Oulun yliopisto.
- Nygrén, Kaarlo 1991-1992. Hirven vaellukset ja laidunten käyttö. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos.
- Ohenoja, Esteri 1975. *Leotia*, *Cudonia*, *Spathularia* and *Neolecta* (*Ascomycetes*) in Finland. *Annales Botanici Fennici* 12(3): 123-130.
- Oittinen, Kari 1991-1992. *Sääksen ja kotkan pesien etsintää*.
- Ollila, Tuomo ja Lindholm Tapio 1990. Suomen luonnonsuojeluliiton metsäkurssi ”Luonnonmetsien ekologia”.
- Pasanen, S., Hakala, V. *Riistanlaskenta. Metsäntutkimuslaitos*.
- Pekkarinen, Pirjo 1986. Metsäsopulin (*Myopus schisticolor*) morfometrinen ja epigeneettinen muuntelu Suomessa. Pro gradu. Helsingin yliopiston eläintieteen laitos.
- Perttunen, Vesa 1988-1991. *Maaperänäytteitä. Geologian tutkimuskeskus*.
- Renvall, Pertti 1992. *Bacidomycetes* at the timberline in Lapland 4. *Positia lateritia* n.sp. and its rust-coloured relatives. *Karstenia* 32: 43-46.

- Sepponen, Pentti 1989. Pisavaaran luonnonpuiston metsäpalotutkimus. *Folia Forestalia* 736: 80-85.
- Sippola, A-L. 1989. Lapin luonnonsuojelualueiden tutkimus. Teoksessa: Saastamoinen, O. & Varmola, M. (toim.) Lapin metsäkirja. Lapin tutkimusseura. *Acta Lapponica Fenniae* 15: 143-159.
- Siitonen, Juha 1990. Selkärangattomien keruuta Pisavaaran paloalueelta.*
- Suopajärvi, Pekka 1989-1991. Huuhkajakartoitus.
- Teivainen, Lauri 1949. Pisavaaran luonnonpuiston metsäkasvillisuudesta ja kasvistosta. *Silva fennica* 65: 1- 34.
- Teivainen, Lauri 1952. Pohjois-Suomen tuoreiden kangasmetsien kasvillisuudesta. Pisavaaran lp:ssa ja Pallas-Ounastunturin kp:n eteläosassa suoritettu ekologinen metsätuypitutkimus. *Annales Botanici Societatis Zoologicae Fennicae "Vanamo"*.
- Vauras, Jukka 1990. Sieninäytteiden keruuta. Åbo Akademi, Institutionen för biologi.*

Vesijaon luonnonpuisto

- Cadwallendein T. & M. ja Reid A. & J. 1991. Kansallispuistoalueiden kehityksen ja käytön vertailua 7.-14.8.1991. Northhumberland National Park/Vesijaon luonnonpuisto.
- Cajander, Veli Risto & Jääskeläinen, Kristiina 1979. Limnologisia tutkimuksia ja eläin-, kasviplankton- ja vesinäytteiden ottoa.*
- Haapanen, A. 1962. Ikimetsien linnustosta. *Suomen Luonto* 21: 8-15.
- Haapanen, A. 1965. Bird fauna of the Finnish forests in relation to forest succession. *Ann. Zool. Fenn.* 2: 153-196.
- Haapanen, A. 1966. Bird fauna of the Finnish forests in relation to forest succession II. *Ann. Zool. Fenn.* 3: 176-200.
- Hallituksen esitys (30/1956) Eduskunnalle laiksi eräiden uusien luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille.

- Heikinheimo, Olli 1955. Vesijaon kokeilualueen vaiheita. Metsäntutkimuslaitoksen julkaisuja 46.2.
- Heikinheimo, Olli 1957. Vesijako. Metsäntutkimuslaitoksen kokeilualueita 1.
- Heikinheimo, Olli 1957. Vesijaon retkeilykohteiden selostukset.
- Helkiö, Risto 1974. Vesijaon luonnonpuisto. Metsäntutkimuslaitos, moniste.
- Isomäki, Antti 1990. 24 koealaa luonnontilaisten metsien kehityksen tutkimusta varten.*
- Jokinen, Ari 1985. Aarni- ja kaupunkimetsiköiden saarimerkitys. Tutkielma. Evon metsäopisto.
- Jokinen, Ari 1985. Vesijaon luonnonpuiston pesimälinnusto.
- Kotiranta, Heikki & Niemelä, Tuomo 1981. Composition of the polypore communities of four forest areas in southern Central Finland. *Karstenia* Vol 21 no. 2.
- Kotiranta, Heikki 1980. Eräiden luonnonpuistojen kääpälajistosta. *Sienilehti* 1/1981.
- Kotiranta, Heikki 1992-1994. Lupa sieninäytteiden keruuseen ja uhanalaisten lajien seurantaan. Vesi- ja ympäristöhallitus.*
- Kuusinen, Mikko 1995-1997. Lupa jäkälänäytteiden keruuseen tutkimusta "Kuusen, haavan ja raidan epifyyttijäkälälajistoa ja lajien ekologiaa. Sammalia sekä sienii Helsingin yliopisto, ekologian ja systematiikan laitos.*
- Laaka, Sanna 1989. (Sammalnäytteitä vanhojen, luonnontilaisten metsien laho-
puulla kasvavien maksasammalten ekologian tutkimukseen.) *Folia Forestalia* 736: 46-52.
- Laaka, Sanna 1991-1992. Väitöskirjatutkimuksen (Correlation between reproduction strategies and distribution pattern in epixylic hepatics) kenttätöitä. Helsingin yliopisto, Kasvitieteen laitos.
- Lindholm, T. & Tuominen, S. 1989. Vanhojen luonnonmetsien rakennetyypit eräillä eteläborealisilla luonnonsuojelualueilla. Helsingin yliopisto, Kasvimuseo.
- Linkola, M. 1966. Viimeiset erämaat.
- Metsähallitus. Evon hoitoalue: yleinen kertomus ja hoitosuunnitelma 1923-1924. *Metsäntutkimuslaitos 1973-1981. Suoekosysteemiprojektin koealoja.*

- Metsäntutkimuslaitos 1992. Suomen pisin kuusi valittu plus-puuksi.*
- Metsäntutkimuslaitos. Luonnontilaisten soiden vertailukoealoja.*
- Metsätieteellinen tutkimuslaitos. Vesijaon kokeilun alueen metsätaloussuunnitelma 1937.
- Metsäntutkimuslaitos. Vesijaon kokeilun alueen metsätaloussuunnitelma 1962-71.
- Metsäntutkimuslaitos. Vesijaon kokeilun alueen metsätaloussuunnitelma 1971.
- Metsäntutkimuslaitos. Vesijaon tutkimusalueen metsätaloussuunnitelma 1982-92.
- Metsäntutkimuslaitos 1995. Vesijaon tutkimusalue. Hoito- ja käyttösuunnitelma 1994-2003. Metlan tutkimusmetsien julkaisusarja 5/1995.
- Metsäntutkimuslaitos 1996. Vesijaon luonnonpuiston Natura 2000 -maastokartoitus. Julkaisematon tietolomake.
- Müller M. 1995-. Kuusen neulasten endofyyttien ja lahottajasienten esiintymät. Tutkimus tekeillä.*
- Neuvonen, Veikko 1992. Liikkumis- ja kuvauslupa TVI:n Luontoaamu -lähetysten kuvauksiin.*
- Niemelä, Tuomo 1994. Raportti lahottajasientien ja uhanalaisisten sienien tutkimusluvasta. Helsingin yliopisto, Kasvitieteen laitos.
- Paakkonen, Jouni 1988. Liito-oravalaskenta. Maailman Luonnonsäätiö.
- Pietikäinen, P & Lappalainen, T. 1991. Valokuvausta sarjaan Hämeen luonnosta.*
- Pouttu, Riitta 1992. Päiväpetolintujen poikasrengastus.*
- Puputti, Ilpo 1985. Vesijaon luonnonpuiston runkosuunnitelmaluonnos. Opinnäytetyö. Evon metsäopisto.
- Rajasärkkä, A., Virolainen E. & Vickholm E. 1986. Karkalin, Vesijaon ja Häädetkeitaan luonnonpuistojen pesivä maalinnusto. Julkaisussa: Linnustokartoitus. Metsäntutkimuslaitos, metsänkasvatuksen tutkimusosasto, luonnonsuojelu.
- Rassi, Pertti 1989. Kovakuoriaisnäytteitä kariketta seulomalla. Ympäristöministeriö.*
- Rehulainen, Seppo 1982. Valumatutkimuksia. Vesihallituksen vesipiirit.
- Reinilä, Ritva 1991. Valokuvausta Padasjoki-kirjan kuvitusta varten.*

- Renvall, Pertti 1991. Väitöskirjan kenttätöitä: lahottajasisienisukkersio luonnontilaisessa metsäekosysteemissä. Helsingin yliopisto, Luonnontieteellinen keskusmuseo.*
- Rutanen, Ilpo 1995. Etelä-Suomen vanhojen metsien kovakuoriaiset. Vesi- ja ympäristöhallitus. Vesi- ja ympäristöhallinnon julkaisuja. Sarja A: 215.
- Ruuhijärvi, Rauno 1990. Suomen ja SNTL:n välisen ympäristönsuojelun sekkokomission luonnonsuojelutyöryhmän vierailu: tutustuminen luonnonsuojelun aarnilajistoon.*
- Ruuhijärvi, Rauno 1991. Luonnonsuojeluekologian kurssiryhmän opintokäynti. Helsingin yliopisto, Kasvitieteen laitos.
- Toivonen, H. & Vuokko, S. 1972. Suomen luonnonsuojelun ja kansallispuistojen kasvillisuudesta ja kasvistosta. Luonnon Tutkija 76.4, 93-114.
- Tukia, Harri 1992. Hyönteisnäytteitä tutkimukseen liekokurekittäjäisen populaatioekologiasta. Helsingin yliopisto, eläintieteen laitos.*

Muut luonnonsuojelualueet

Aulangon luonnonsuojelualue

- Alanen, Marjaana 1982. Aulangon puiston aluskasvillisuus. Työselostus. Metsäntutkimuslaitoksen metsänhoidon tutkimusosasto. Moniste.
- Haapanen, Antti 1991. Erityisen suojelualan perustaminen Hämeenlinnan Aulangolle. Perustelumuistio Ympäristöministeriölle.
- Heikinheimo, Olli 1924-1934. 10x10 koealaa ulkomaisten puulajien tutkimukseen perustettu 1924-34.*
- Heikinheimo, Olli 1932. Aulangon kansallispuisto. Aulangon kansallispuiston hoitokunta.
- Heikinheimo, Olli 1944. Aulangon kansallispuiston hoitosuunnitelma II. Moniste. Kartta 1:5 000.
- Hokka, Paavo 1985. Aulanko, esimerkki puistometsän hoidosta. Savotta 4: 23-24

Hokkanen, Tatu 1979. Kaksi siemensatokoealaa.

Hytönen, Leena 1984. Aulangon puistometsä ja sen alustava hoitosuunnitelma. Pro gradu.

Jantunen, Jukka 1992. Linnustoselvitys; Aulangon luonnonsuojelualue. Metsäntutkimuslaitos, metsänkasvatuksen tutkimusosasto, luonnonsuojelu.

Jokinen, R., Laurila, O., Palm, Y., Turunen, A. 1992. Aulangon puistometsän puita ja pensaita. Moniste. Metsäntutkimuslaitos.

Kemppainen, Kari 1994. Autotkatkailijoiden mielipiteet Aulangon puistometsän autoliikenteestä. Tutkielma. Rovaniemen metsäoppilaitos.

Koskimies Y.S. 1996. Hämeenlinnan kaupungin historia IV.

Kurjensaari, Matti 1983. Elävä Aulanko. Rantasipi Oy.

Maisema-aluetyöryhmä 1992. Arvokkaat maisema-alueet. Maisema-aluetyöryhmän mietintö. Osa II, 66/1992. Ympäristöministeriö.

Metsäntutkimuslaitos 1961. Aulangon luonnonsuojelualue. Metsätaloukarta 1:5 000.

Metsäntutkimuslaitos 1997. Aulangon luonnonsuojelualueen hoidon ja käytön runkosuunnitelma valmisteilla.

Ohlsson, Arvid 1935. 30 kuvaa Aulangolta. Karisto.

Pipping, Hugo E. 1928. Karlberg. Teoksessa: Nikander, Gabriel ym. (toim.). Herrgårdar i Finland I-III.

Putkonen Lauri 1993. Kansallismaisema. Ympäristöministeriö.

Ranckén, Torsten 1931. Aulangon kansallispuiston hoitosuunnitelma I. Moniste.

Rihtniemi, Anne 1994. Aulangon Puistometsän historiaan perustuvia hoitotavoitteita. Moniste.

Saarnio, Reino 1982. Aulangon luonnonsuojelualueen retkeilyopas. Metsäntutkimuslaitos.

Savolainen, R. 1964. JRIVISA-koeala (perustanut Risto Sarvas)

Sievänen, Tuija 1992. Aulangon ja Ahveniston ulkoilualueiden käyttö ja kävijät. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 415.

Sievänen, Tuija 1992. Aulangon puistometsän matkailijoiden mielipiteet. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 443.

- Silfverhjelm, Eric 1962. Aulanko - Pohjolan kaunein turistikeskus ja suurin puisto; Eversti Hugo Standertskjöld ja hänen elämäntyönsä.
- Simojoki, Aukusti 1947. Aulanko: matkailukeskuksen historiaa ja selostusta. Etelä-Hämeen matkailijayhdistys ry.
- Turunen, Anne 1993. Opastaminen Aulangon luonnonsuojelualueella. Suunnitelmaluonnos. Metsäntutkimuslaitos.
- Uino, Pirjo 1989. Puutarhataide 1810-1910. Teoksessa: ARS - Suomen taide 4.
- Vihä-Aarnio, Anneli 1954. 9 koealaa, lehtipuiden genetiikka ja jalostus.*
- Vilén, Kauko 1960. Aulangon luonnonsuojelualan hoitosuunnitelma III.
- Vuorinen, Asko 1991-1993. Aulangon luonnonsuojelualan hyönteislajistoselvitys. Osa 1. Suurperhoset. Moniste.

Elämänmäen vanhojen metsien suojelualue

- Ackté, K., Rantanen, J., Tamminen T. 1994. Luontaishoidon isä tohtori E.W. Lübeck, Elämänmäen parantaja.
- Metsäntutkimuslaitos 1996. Elämänmäen vanhojen metsien suojelualueen Natura 2000 -maastoseelvitys. Julkaisematon tietolomake.
- Metsäntutkimuslaitos. Vilppulan kokeilualueen metsätaloussuunnitelmat 1934, 1956 ym.
- Metsäntutkimuslaitos. Vilppulan tutkimusalueen metsätaloussuunnitelma 1982-92.
- Metsäntutkimuslaitos 1996. Vilppulan tutkimusalue. Hoito- ja käyttösuunnitelma 1996-2005. Metlan tutkimusmetsien julkaisusarja 8/1996.

Hytermän luonnonsuojelualue

- Kanerva, Helmi 1975. Romu-Heikistä ja hänen Hytermästään.
- Metsäntutkimuslaitos 1951. Punkaharjun tutkimusalue. Metsätaloussuunnitelma. Hytermäsaari.

Metsäntutkimuslaitos 1959. Punkaharjun tutkimusalue. Metsätaloussuunnitelma. Kartta (1: 5 000) 1960: Hytermäsaari, Pieni-Hytermä.

Metsäntutkimuslaitos 1979. Punkaharjun tutkimusalue. Metsätaloussuunnitelma. Kartta (1: 5 000) 1980: Hytermäsaari, Pieni-Hytermä ym.

Metsäntutkimuslaitos 1988. Hytermän luonnonsuojelualue. Hoito- ja käyttösuunnitelma 1988-1997.

Metsäntutkimuslaitos 1996. Hytermän luonnonsuojelualueen Natura 2000 -kartoitus. Julkaisematon tietolomake.

Ilveskallion vanhojen metsien suojelualue

Metsätieteellinen tutkimuslaitos 1951-52. Lapinjärven kokeilualue. Metsätaloussuunnitelma. Kartta (1:5 000) 1954.

Metsäntutkimuslaitos 1971. Kartta: Lapinjärven kokeilualue. Latokartano ym. 1:5 000.

Metsäntutkimuslaitos 1982. Lapinjärven tutkimusalueen hoito- ja käyttösuunnitelma 1982-92. Kartta (1:10 000) 1983.

Metsäntutkimuslaitos 1992. Etelä-Suomen aarniometsäkartoitus. Julkaisematon maastotietolomake.

Metsäntutkimuslaitos 1996. Ilveskallion vanhojen metsien suojelualueen Natura 2000 -maast selvitys. Julkaisematon tietolomake.

Metsäntutkimuslaitos. Kuusen geenireservimetsä; Latokartano. Moniste.

Kaihuavaaran lehtojensuojelualue

Metsätieteellinen tutkimuslaitos 1933. Kivalon kokeilualue. Kartta (1:8 000)- ja kartanselityskirja.

Metsätieteellinen tutkimuslaitos 1952. Kivalon kokeilualue. Kartanselityskirja.

Metsäntutkimuslaitos 1968. Kivalon kokeilualue. Metsätaloussuunnitelma 1968-78. Kartta (1969) 1: 10 000.

Metsäntutkimuslaitos 1982. Kivalon kokeilualue. Metsätaloussuunnitelma 1982-92. Kartta (1984) 1: 10 000.

Metsäntutkimuslaitos 1996. Kaihuavaaran lehtojensuojelun Natura 2000 -maastaselvitys. Julkaisematon tietolomake.

Kvarnbyn lehtojensuojelualue

Metsäntutkimuslaitos 1994. Ruotsinkylän tutkimusalue. Hoito- ja käyttösuunnitelma 1994-2003. Metlan tutkimusmetsien julkaisusarja 3/1994.

Kaaro, Jani 1996. Kvarnbyn lehtojensuojelun hyönteiselvitys. Moniste.

Laanilan lakialueet

Helle, T. & Särkelä, M. 1989. Ulkoilukäytön vaikutukset porojen laitumen käyttöön ja jäkälikön kulumiseen Saariselällä. *Folia Forestalia* 736: 88-94.

Hoogesteger, Marketta 1974. Saariselkään kuuluu. *Suomen Luonto* 1: 161-162.

Saastamoinen, Olli 1972. Saariselän-Itäkairan alueen virkistyskäyttö. Lisensiaattitutkimus. Helsingin yliopisto, kansantaloudellisen metsäekonomian laitos.

Saastamoinen, Olli 1976. Näkökohtia Saariselän puuntuotannollisesta merkityksestä. Metsäntutkimuslaitos. Rovaniemen tutkimusaseman tiedonantoja 15.

Saastamoinen, Olli 1982. Economics of Multiple Use Forestry in the Saariselkä Forest and Fell Area. *Commun. Inst. For. Fenn.* 104: 1-102.

Saastamoinen, Olli 1983. Metsien moninaiskäytön ekonomia Saariselän alueella. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 105: 18-27.

Lautakankaan vanhojen metsien suojelualue

Metsäntutkimuslaitos 1996. Lautakankaan vanhojen metsien suojelualueen Natura 2000 -maast selvitys. Julkaisematon tietolomake.

Liimanninkosken lehtojensuojelualue

Heinilehto Marja-Leena, Leinonen Pasi 1996. Liimanninkosken lehdon kasvillisuus. Metsäntutkimuslaitos, Muhoksen tutkimusasema. Metlan metsien julkaisusarja 9.

Metsäntutkimuslaitos 1996. Liimanninkosken lehtojensuojelualueen Natura 2000 -maast selvitys. Julkaisematon tietolomake.

Matolammin vanhojen metsien suojelualue

Kallio K. ja Kallio K. 1995. Kuoreveden, Mäntän ja Vilppulan alueen linnusto. Kuoreveden rakennus- ja ympäristölautakunta.

Metsäntutkimuslaitos 1996. Matolammi-Mäntymäen vanhojen metsien suojelualueen Natura 2000 -maast selvitys. Julkaisematon tietolomake.

Metsäntutkimuslaitos 1996. Vilppulan tutkimusalue. Hoito- ja käyttösuunnitelma. Metlan metsien julkaisusarja 8/96.

Pirkanmaan liitto 1993. Arvokkaat luontokohteet; Kuorevesi, Mänttä, Vilppula. Julkaisu D2.

Muhkurin lehtojensuojelualue

Auer, A.V. 1936. Muhkurin sammalkasvistosta ja kasvillisuudesta. Luonnon Ystävä 5: 151-153.

Auer, A.V. 1937. Muhkurin kasvisto. *Silva Fennica* 41.

Huhtinen, Seppo 1985. Muhkurin sienet. Turun luontokohteet 1: 41-43.

Kallio P. (toim.) 1985. Kuvaus Katariinanlaakson, Muhkurin, Nunnavuoren ja Pomponrahkan (Isosuon) luonnosta, eläimistöstä ja kasvillisuudesta. Turun kaupunki.

Kanerva Yrjö 1931. Muhkurin tammimetsä. Metsänmittausosasto. Kartta 1:2 000.

Koponen, Seppo 1985. Muhkurin perhoset. Turun luontokohteet 1: 48.

Korhonen, M. Harvinaisista tateistamme Sienilehti 46: 4.

Koski, Veikko 1993-1996. Aineiston keruuta tutkimukseen. Jalojen lehtipuiden populaatiogeneettinen kartoitus, populaatioiden välinen ja sisäinen geneettinen vaihtelu.

Lemmetyinen, Risto 1985. Aarnialueen linnusto - sekoitus lehtoa ja pihapiiriä. Turun luontokohteet 1: 44-47.

Lempiäinen, Terttu 1985. Tammimäen kasvillisuus. Turun luontokohteet 1: 34-40.

Metsäntutkimuslaitos 1972. Kartta: Solbölen kokeilualue. Muhkurin luonnonsuojelualue. 1:2 000.

Mustojan lehtojensuojelualue

Metsäntutkimuslaitos 1994. Ruotsinkylän tutkimusalue. Hoito- ja käyttösuunnitelma 1994-2003. Metlan tutkimusmetsien julkaisusarja 3/1994.

Pitkäjärvenvuoren vanhojen metsien suojelualue

Keski-Suomen ympäristökeskus 1996. Pitkäjärvenvuoren vanhojen metsien suojelualueen Natura 2000 -maast selvitys 1996. Julkaisematon tietolomake.

Metsäntutkimuslaitos 1996. Vilppulan tutkimusalue. Hoito- ja käyttösuunnitelma 1996-2005. Metlan tutkimusmetsien julkaisusarja 8/1996.

Porkkalan saariston luonnonsuojelualue

Helsingin seudun lintutieteellinen yhdistys ry. Tringa 1996-. Kotkien talviruokinta.

Hustisch, I. 1939. Porkkalan kansallispuisto. Metsätieteellisen koelaitoksen luonnonsuojelualuekuvauksia 3.

Kallio, K. 1956. Kartta (1:8 000): Stora Täsön kansallispuisto.

Kirkkonummen kunta. Saariston ja rannikkoalueiden suojelukohteiden erityisinventointi.

Kirkkonummen saaristo- ja rannikkoalueiden osayleiskaava. 1985-97.

Metsäntutkimuslaitos 1981. Ruotsinkylän kokeilualue. Kartta: Stora Träsön 1: 5 000 (1981).

Porkkalan saaristotyöryhmä 1991. Luonnonsuojelu ja virkistyskäyttö Porkkalan saaristossa: Porkkalan saaristotyöryhmän raportti. Uudenmaan lääninhallituksen julkaisusarja: 2.

Uudenmaan ympäristökeskus 1996. Natura 2000 -maast selvitys. Julkaisematon tietolomake.

Punkaharjun luonnonsuojelualue

- Enlund, 1887. Öfver Punkaharju till Walamo: en reseskildring af E. N. Natursköna nejder och sevärda ställen i Finland (mikrotallenne). Helsingfors universitetsbibliotek.
- Hackstedt, J. 1907. Metsänhoidontarkastus Punkaharjun kruununpuistossa Mikkelin hoitoalueessa.
- Hallituksen esitys (78/1990) Eduskannalle laiksi Punkaharjun luonnonsuojelualueesta.
- Heikinheimo, Olli 1927. Punkaharju.
- Heikinheimo, Olli 1932. Männyn siemensato ja siihen vaikuttavat tekijät. Communication 17.
- Heikinheimo, Olli 1957. Punkaharju. Suomen Matkailijayhdistys.
- Heikinheimo, Olli 1958. Punkaharju. Metsäntutkimuslaitoksen kokeilualueita 3.
- Heikinheimo, Olli 1937-1938. Männyn siemensato ja siihen vaikuttavat tekijät. Communication 24.
- Heikinheimo, Olli 1947-1949. Männyn siemensato ja siihen vaikuttavat tekijät. Communication 35.
- Heiramo, Tuomas 1981. Punkaharjun metsäopas. Metsäntutkimuslaitos.
- Jantunen, Jukka 1992. Linnustoselvitys; Punkaharjun luonnonsuojelualue. Metsäntutkimuslaitos, metsänkasvatuksen tutkimusosasto, luonnonsuojelu.
- Kivivuori, Ulla 1990. Punkaharjun maisema säilyy hoitaen ja hakaten. Metsälehti 11: 10-11.
- Laamanen, Matti 1992. Selvitys esihistoriallisista ja historiallisista kohteista ja niiden kunnostustarpeesta. Museovirasto, Savonlinna.
- Lähde, Erkki & Nieppola, Jari 1986. Metsäkasvillisuuden muutoksista Etelä-Suomen vanhoissa männiköissä. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 220.
- Metsähallitus 1881-82. Kronopark. Kartta ja kartanselityskirja.
- Metsähallitus 1916-21. Mikkelin hoitoalue. Kartanselitys III. Kartta Punkaharjun kruununpuistosta (1914) 1: 16 000.

- Metsähallitus 1926. Kartta Punkaharjun kokeilualueesta, Savonlinnan hoito-
aluetta. 1:8 000.
- Metsätieteellinen tutkimuslaitos 1938. Punkaharjun kokeilualan kartanselitys-
ja metsänarviokirja. Kartat (1940) 1:4 000 ja (1941) 1:10 000.
- Metsäntutkimuslaitos 1959. Punkaharjun kokeilualan metsätaloussuunnitelma.
- Metsäntutkimuslaitos 1967. Punkaharjun kokeilualue. Kartanselitys- ja metsän-
arviokirja. Kartta 1:5 000.
- Metsäntutkimuslaitos 1979. Punkaharjun kokeilualue. Metsätaloussuunnitelma
1979-89. Kartta 1:5 000.
- Metsäntutkimuslaitos 1991. Kartta (1:5 000): Punkaharjun tutkimusalue, Punka-
harjun luonnonsuojelualue.
- Metsäntutkimuslaitos 1995. Punkaharjun luonnonsuojelualue: hoidon ja käytön
runkosuunnitelma. Metlan tutkimusmetsien julkaisusarja 6/1995.
- Metsäntutkimuslaitos 1996. Punkaharjun luonnonsuojelualan Natura 2000
-maastonselvitys. Julkaisematon tietolomake.
- Metsätieteellinen tutkimuslaitos 1948. Valittu metsänjalostuksen kantapuut n:o 1,
2 ja 3 Mustaltaniemeltä.*
- Mikkeli, Heli 1992. Punkaharjun tutkimusalue. Metsäntutkimuslaitos.
- Montell, Robert, 1882. Skogshushållningsplanen öfver Punkaharju
förvaltningsområde.
- Sarvas, Risto 1962. Männyn siemensato ja siihen vaikuttavat tekijät.
Communication 53.
- Sarvas, Risto 1950-1959. Koealaverkosto pintakasvillisuuden seuraamiseksi
pitkällä aika välillä. Koealoista 5 ls-alueella.*
- Sarvas, Risto 1963-1974. Siemensato- ja kukkimistutkimusta sekä metsäilmasto-
mittausta koealalla I.*
- Tuomela, Anne 1987. Punkaharjun kasvillisuus. Pro gradu. Turun yliopisto.
- Turistföreningen i Finland. Karta öfver Punkaharju kronopark. Forstyrelsen
1884.

Saanan luonnonsuojelualue ja lehtojen- suojelualue

- Alho, Kalevi 1991. Tunturikasvien valokuvausta. Turun yliopisto, biologian laitos.*
- Annanpalo M. ym. 1992. Saanan luontopolku. Metsäntutkimuslaitos.
- Antikainen, T. & Tammekann, M. 1990. Perhoshavainnointia ja -näytteiden ottoa.*
- Holmberg, Henry 1991. Lapin suurperhoskesä. *Baptria* 16(3), 1991.
- Holmberg, Henry & Siloaho, Reijo 1992. Perhoskartoitusta Suomen Perhostukijain Seuran Lapin havaintokeruuseen liittyen.*
- Kaila, Lauri, Junnilainen, Jari, Kaitila, Jari & Hyttinen, Jukka 1992. Aineiston keruuta perhostutkimukseen. Luonnontieteellinen keskusmuseo.*
- Karjalainen Hannu 1988. Enontekiön Saana- ja Annjalonji-tuntureiden etelärinteiden muodostaminen luonnonsuojelualueiksi. Muistio (30.5.1988) liitteeksi Saanan luonnonsuojelualan asetusehdotukseen.
- Kosonen, L. 1980. Jyväsmätähti, *Geastrum minimum*, Kilpisjärvellä. *Sienilehti* 37: 7-8.
- Krogerus, H. 1972. The Invertebrate fauna of the Kilpisjärvi area, Finnish Lapland. *Acta Soc. Fauna Flora Fennica* 80: 1-250.
- Lehtovaara, Jyrki 1992. Maaston kartoitusta Kilpisjärven kallioperäkarttaan. Turun yliopisto, geologia ja minerologia.*
- Mikkola, K. & Sepponen, P. 1986. Kasvupaikkatekijöiden ja kasvillisuuden suhteet Luoteis-Enontekiön tunturikoivikoissa. *Folia Forestalia* 674.
- Metsäntutkimuslaitos 1996. Saanan luonnonsuojelualan/lehtojensuojelualan Natura 2000 -maastoselvitykset. Julkaisemattomia tietolomakkeita.
- Nissinen, Kari 1990. Perhosnäytteitä 12.7.1990.*
- Oksanen, Asko 1989-1991. Perhoshavainnointia.*
- Peiponen, Jorma 1992. Kasvien ja perhosten valokuvausta Suomen niityt -julkaisua varten.*
- Rokka, Mauri ja Rokka Mika 1991. Liikkumis- ja kuvauslupa; perhosia Lapin luonnosta tehtävää videofilmiä varten.*

- Saarenmaa, H. 1980. Piirteitä Kilpisjärven alueen perhosfaunasta. Luonnon Tutkija 84: 54-55.
- Silvonen, Kimmo 1990. Perhosnäytteitä jatkokasvatusta ja valokuvausta varten.*
- Tervonen, Ari & Tervonen, Arto 1990. Suomen Perhostutkijain Seuran Lappi-projekti; mittari-havainnontia.*
- Ulvinen, Tauno, Eurola, Seppo & Krasnoborov, Ivan 1991. Putkilokasvinäytteiden keruuta Novosibirskin kasvitieteellisen puutarhan kokoelmiin.*
- Vuokko, Seppo 1990. Suomen luonnonsuojeluliiton tunturikasvikurssi 3.7.1990.

Saukonsaaren lehtojensuojelualue

Metsäntutkimuslaitos 1996. Saukonsaaren lehtojensuojelualueen Natura 2000 -kartoitus. Julkaisematon tietolomake.

Solbölen ja Knopön lehtojensuojelualueet

- Grönlund, Kirsi, Puputti Kaija & Turunen Anne 1996. Solbölen retkeilyreitit: lehtipuureitit. Metsäntutkimuslaitos.
- Heikinheimo, Olli 1958. Solböle. Metsäntutkimuslaitoksen kokeilualueita 4.
- Heiramo, Tuomas 1981. Solbölen metsäopas. Metsäntutkimuslaitos.
- Mikkela, Heli 1993. Solbölen tutkimusalue. Metsäntutkimuslaitos.
- Mikkela, Heli 1993. Solbölen retkeilyreitit. Metsäntutkimuslaitos.
- Metsätieteellinen tutkimuslaitos 1929-36. Kartat (1:4 000) ja kartanselityskirjat.
- Metsäntutkimuslaitos 1960-69. Solbölen kokeilualue. Metsätaloussuunnitelma.
- Metsäntutkimuslaitos 1970-79. Solbölen kokeilualue. Metsätaloussuunnitelma. Kartta 1:5 000.
- Metsäntutkimuslaitos 1982-92. Solbölen kokeilualue. Metsätaloussuunnitelma.

Metsäntutkimuslaitos 1996. Knopön lehtojensuojelun Natura 2000 -maastonselvitys. Julkaisematon tietolomake.

Metsäntutkimuslaitos 1996. Solbölen ja Knopön lehtojensuojelun hoito- ja käyttösuunnitelma. Tekeillä, maastoinventoinnit 1996.

Pääkkönen, Pilvi 1996. Solbölen lehtokasvillisuus ja puuston, maaperän sekä topografian vaikutus siihen. Pro gradu. Helsingin yliopisto, ekologian ja systematiikan laitos.

Pääkkönen, Pilvi 1996. Kasvillisuusseurantakoealoja. Metsäntutkimuslaitos.

Vaisakon luonnonsuojelualue

Jantunen, Jukka 1992. Linnustonselvitys; Vaisakon luonnonsuojelualue. Metsäntutkimuslaitos, metsänkasvatuksen tutkimusosasto, luonnonsuojelu.

Kallio, P. 1963. Zur Verbreitung einiger in Finnland südlichen Pilze, besonders in der südwestlichen Eichenzone. *Karstenia* 6-7: 35-74.

Kallio V.J. 1930. Halikon historia. s. 268.

Kanervo, Raija 1964. Halikon Vuorentaan kartanon Vaisakon lehtokasvillisuudesta ja sen sijoittumisesta arealispektien valossa. Pro gradu. Helsingin yliopisto, kasvitieteen laitos.

Koski, Veikko 1993-1996. Aineiston keruuta tutkimukseen. Jalojen lehtipuiden populaatiogeneettinen kartoitus, populaatioiden välinen ja sisäinen geneettinen vaihtelu.

Lehmussaari, A. 1932. Salon seudun lehtokasvillisuudesta. Pro gradu. Turun yliopisto, kasvitieteen laitos.

Metsäntutkimuslaitos 1990. Vaisakon luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma.

Metsäntutkimuslaitos 1996. Vaisakon luonnonsuojelualueen Natura 2000 -maastonselvitys. Julkaisematon tietolomake.

Nuutinen, Visa. Kastelieron ekologia Vaisakon luonnonsuojelualueella. Joensuun yliopisto, biologian laitos (julkaisematon).

Nyman, A. 1968. Mycofloristic findings in Halikko, SW Finland. *Karstenia* 8: 21-24.

- Nyman, A. 1984. Sieniä tammivyöhykkeen pohjoisrajalla. Kalliomäkien katveessa, Salon seudun luonto, s. 76-79.
- Parnela, A. 1962. Halikon pitäjän putkilokasvisto. Turun ylioppilas 9: 141-188.
- Puolasmaa, A. 1987. Ehdotus Halikon Vaisakon lehtoalueen uhanalaisten lajien suojelemiseksi.
- Raaska, E., Piri, E., Puputti K. ja Yrjänä-Ketola L. 1995. Vaisakon luonnonsuojelualue. Kasvillisuus 1991-1993. Metlan tutkimusmetsein julkaisusarja 7/1995.
- Rainio, R. 1984. Tammi ja muut jalot lehtipuut. Kalliomäkien katveessa, Salon seudun luonto, s. 28-35.
- Rautiainen, Veli-Pekka 1985. Halikon Vaisakon lehtoalueen kasvillisuuskarttoitus. Käsikirjoitus, julkaisematon.
- Syrjänen, K. 1989. Tietoja Vaisakon alueen sammalista. Julkaisematon.
- Vienonen, A. 1984. Kansainvälisesti arvokas linnusto Viurilanlahdella. Kalliomäkien katveessa, Salon seudun luonto, s. 22-27.

ISBN 951-40-1546-0
ISSN 0358-4283